פרשת **בהעלותך** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתר"א שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

בהעלותך את הנרות

האיש יושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח החודרים דרך חרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדריו, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות.

בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו.

בידעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו: הדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים.

באותה שעה נבנם חבירו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חבירו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו: מה לך ידידי כל הבהלה הזאת.

ענהו האיש: רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חבירו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו: שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה.

והנמשל מובן הוא, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ה', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע שכתב וז"ל: "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, היינו שצריך לייגע עצמו בעבודות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבודות, והשלהבת תעלה מאליה", עכ"ל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ג
קדוש יאמ"ר ..... ד
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שבח"י רבנן ..... ז
עמוד על הפרק ..... ח
חוקים להזורחקם ..... ט
פשיט כהלכה ..... י
הלכה ברורה - לשכת הסופרים ..... יא
היכלא דמלכא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שמעתתא ..... יד
פשוטלהן פלכים ..... טו

אגרת פרק ג'

להכנסת מדעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ:
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

בעזהשי"ת

קהל
יצב לב
ד'מאטמאר

קהל ישב לב ומוסדותיה בארה"ק

בנשיאות כ"ק
מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ירושלים • בני ברק • בית שמש

צהלי ורוני יושבת ציון
כי גדול בקרבך קדוש ישראל

בהתרגשות עילאה שמחים אנו לבשר צדק בקהל רב
לציבור אנשי שלומינו תלמידים וחסידים הע"י

כי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
יסע במסע הקודש לבקר בארה"ק ת"ו

לרגל מעמד

חנוכת הבנין החדש

שע"י מוסדותינו הק'
בבני ברק יצ"ו

ולרגל מעמד

ויקרת קומת בית המ"ד

שע"י קהילתינו הק'
בירושלים ת"ו

ולעשות את השבת פ' תולדות הבעל"ט

בארתא קדישא מירון יצ"ו

בקרב אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר הע"י

פרטי הנסיעה וסדר ההרשמה על שב"ק
יתפרסם במודעה נפרדת
ע"י וועד הנסיעה
דקהל יצב לב בארה"ב

הנהלת הקהילה והמוסדות

בני ברק - ירושלים - בית שמש

הארת הצדיק שמלהיב לבבות ישראל לעבודת ה' צריכה להעלות מאליה אף כשאינם פנים בפנים

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". **הצדיק מכונה 'כהן', אליו נאספים בני ישראל יחד באגודה שלימה והוא מלהיב לבבם לעבודת השי"ת,** אך אחר פרידתם מהצדיק נכבה ההתלהבות שהיה להם. והכתוב מלמד להצדיק שצריך כל כך להלהיב לבבות בני אדם לעבודת השי"ת, כדי אשר אף שיהיה: **'אל מול'**, דהיינו מנגד מרחוק **'פני המנורה'** הוא הצדיק המאיר לכל העולם בצדקתו, **'יאירו שבעת הנרות',** היינו נשמות בני ישראל, שיהיה להם התלהבות אף אחר פרידתם מהצדיק". וזהו שאמר לאהרן "שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות הם נשמות בני ישראל" (נר ה' נשמת אדם, משלי כ. כז) להשי"ת, **"והיא מעלת קרבנו של אהרן אשר גדולה מכל קרבנות הנשיאים".**

מאור ושמש

תכלית לימוד התוה"ק שיאיר ויקדש כל הנהגת האדם

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". הנה כתיב (יהושע א, ח): **"לא ימיש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה",** ולכאורה, הא מן ההכרח שיבטל הרבה פעמים מלימוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ' וכו', וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה. ואפי' מי שתורתו אומנתו יבטל בהכרח מלימודו, שהרי האדם צריך לאכילה ושתיה ושינה וכדו'. ע"כ רומזת לנו התורה כי **"העיקר הוא בעת שילמוד התורה הקדושה ילמוד לשמה ויקשר את עצמו בהתוה"ק, ואור התורה יאיר לו הדרך אחר זה אפי' בעת שבטל מן התורה לדברים ההכרחיים".** והנה מנורה ותורה חד הם, שהרי מנורה בדרום (מנחות מ:), ו"הרוצה להחכים ידרים" (ב"ב נה:), הרי שהמנורה רומז לחכמה, וכן **"כי נר מצוה ותורה אור"** המשיל המצוה לנר, ותורה לאור. וזהו שפירש"י: **"על שם שהלהב עולה"** ר"ל **להב התורה צריך לעלות למעלה שילמוד בהחילו ורחימו ואז פורחת היא לעילא** (תיקו"ז נ, כה); **"כתיב בהדלקתן לשון 'עליה', שיצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה" שיקשר עצמו בהתורה בעת הלימוד עד שתהא שלהבת עולה מאליה אפילו בעת שהוא בטל מן התורה.**

דברי יחזקאל

עיקר השגת עבודת ה' בכח המניעות והעיכובים

במראה אליו אתוודע וגו' "עיקר השגת העבדות והתקרבות אליו ית"ש, הוא על ידי מניעות ועיכובים דווקא", כמו המראה (שפיגע"ל) שנעשה ע"י מניעה ועיכוב מן הצבע החוסם בעד הראות. וזוהי הכוונה, **'במראה'** בבחינת המראה, **'אליו אתודע'.**

תורת יחזקאל קאזמיר

עצם ההתקרבות והרצון לעבודת ה' חביב לפניו ית'

כי נתונים נתונים המה לי מתוך בני ישראל. לבאר הלשון נתונים נתונים. והנראה דרך משל ומליצה, כאשר יביאו מתנה לשר אחד פחות הערך אזי המתנה עצמה חשיב אצלו, משא"כ כשיביאו מתנה לשר גדול ואפרכם גדול המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרכם גדול כמוהו כמה רבבות מדריגות שיש לו יהא חביב אצלו מתנה פחותה כזו, אך החביב אצלו הוא נדבת לבו של זה הנותן שעלה ברצונו ליתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר הוא להנותן הנתינה, כלומר שעלה בדעתו ליתן לו מתנה ולא המתנה עצמה שנותן לו. וזהו גבי השי"ת ג"כ שיקרבו לוים לעבודתו ית' **מה בצע לו בהם הלא מלפניו יחילו כל יושבי תבל וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה לעשות רצון קונם וחפץ צורם רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך.** וזהו **'כי נתונים נתונים המה לי מתוך כו',** כי הנתינה שלהם **שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו זה חשוב נתינה אצלו כנ"ל לא המתנה עצמה רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא.**

קדושת לוי

פניני אור החיים הקדוש

אל מול פני המנורה. בדרך רמז ירמוז בשבעה נרות לאומות העולם שהם שבעים אומות, ורמז כי כולן מאירים לנוכח המערבי שהם ישראל, ורמז גם כן שכולן כלים, ונר ישראל לא יכבה, ותמצא שהארת הנרות אינו אלא בלילה, והוא סוד הגלות שנקרא לילה, מה שאין כן בבא זמן הישועה המתייחם לה בקר כתיב (ישעיה כא יב) **אתא** בקר וגו', יכבה נר האומות ויישאר מכללותם נר ישראל שהוא הולך ואור עד נכון היום (משלי ד יח):

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

כך דרכה של תורה, הגם שנקנית ביסורין, אבל 'והב בסופה'

וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה. פי' **אופן למוד התורה הוא תחלתו מקשה כי כולו מוקשה ואין הדעת סובלתה וסופה ברור כזהב בלי שום פסולת.** ומפורש **'עד ירכה עד פרחה'** פי' קודם שיגיע למדרגת ירך ופרח שהם ת"ח גמורים שעושים ציצים ופרחים לתורה ונקראים נמי ירך כדכתיב [שה"ש ה'] שוקיו עמודי שש, עד שלא הגיע לזה הרי היא **'מוקשה'**, ואה"כ יהי' במדרגת **'זהב'**, ואמר **'כמראה אשר הראה ה' את משה בהר' שבתחלה נתקשה בקבלת התורה ולבסוף נתנה לו במתנה כחתן לכלה** [נדרים ל"ח.] ה"נ **'כן עשה המנורה'** היא התורה כנ"ל.

חתם סופר

אופן קנין תורה, מתוך בושה, ובדחילו ורחימו, ועי"ז לא יתבייש בהשגותיו בתורה בעולם העליון

אל מול פני המנורה יאירו כו', במדרש איתא משל למלך שאמר לאוהבו תדע שאצלך אני סועד כו', הכין כלי הדיוטות כשבא המלך סיבבו משרתיו מנורות של זהב נתבייש והטמין כליו כו' עד שאמר המלך פוסל אני כולם ואיני משמש רק בשלך כו' ע"ש. לפי השכל נראה כי לא טוב עשה זה האוהב כי למה לא ישתמש המלך באמת בכלי מלכות. וגם מה נולד לו שנתבייש והי' לו לידע מקודם כי המלך אינו חסר לו ורק לכבודו צוהו להכין כלי הדיוטות. ואם הי' מבין זאת ולא הטמין כליו לא הי' צריך המלך לפסול כלי מלכות. **וכן הענין בעבודת האדם לפניו ית' כי יש לו להבין שאין לו שייכות מצד עצם הפעולה רק מצד שהקב"ה אמר ונעשה רצונו. וכפי מה שנודע זה להאדם אינו מתבייש לעה"ב, וע"ז מבקשין ולא נבוש ולא נכלם. כי האדם שמחשב עצמו ומעשיו כשבא לעלמא דקשוט ואינו מוצא לעצמו שום מציאות הוא מתבייש מאוד. אם כי עשה מעש"ט בעולם מטמין את מעשיו כמשל הנ"ל** [ואין למעשיו מציאות רק בעולמות תחתונים שאין שם התגלות כלי מלכות כמשל הנ"ל] **אבל אם הוא מלא בושה והכנעה בעודנו בעוה"ז אין צריך להטמין עצמו ומעשיו בעוה"ב.** וע"ז אמרו 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' כו'. וזה הענין האמור בפסוק **'אל מול פני המנורה יאירו'** שלא יצטרך המלך לפסול כלי מלכות. וזה השבח **'ויעש כן'** שלא שינה. ומסתמא בהדלקת המנורה ראה אהרן הכהן הארת המנורה העליונה כמ"ש במדרש **מנורה טהורה ירדה** כו'. ובמ"א אמרו במד' שנעשה המנורה מעצמה. ובמ"א אמר שבצלאל עשאה ומסתמא הכל אמת. **וזו המנורה היתה הכנה להתגלות נרות המנורה הטהורה. והגם כי אהרן ראה זאת לא נשתנה ולא נתבייש ועשה את שלו ולא הוצרך המלך לפסול מנורת המלכות** כמשל הנ"ל:

שפת אמת

תפלה

צריך להרוג את היצה"ר המעלה זכר החטאים בתפילה

הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי. חז"ל דרשו (ב"ב י"ז) שדוד המלך הרגו ליצר הרע, ואין הכונה שהרגו ממש שהרי מלאך הוא ואי אפשר להרגו, רק הכונה שהעבירו מאומנתו שהיה מסית אותו. וכן הוא בכל צדיק וצדיק שהורגו ליצה"ר, היינו שמעבירו שלא להסיתו והנה **היצה"ר כשאינו יכול לו לאדם אזי משנה הוא אומנתו "ונעשה מוכיח להצדיק תמיד, ומראה לו תמיד חסרונות, ואיך שמעשיו אינו עולין כהוגן, וכוונתו בזה למען יבוש הצדיק ויירא מלהתפלל".** וזהו שהתפלל משה: "הרגני נא הרג" קראו ליצה"ר 'הרג' [שאותיות הכתיב 'הרג' נקרא גם בניקוד 'הרוג', ע"ד 'בא הרו"ג ברגליו' (ב"ק עד.)] **שהרי הרגתיו כבר,** רק שנהפך עלי למוכיח ומראה בי חסרונות כדי שאיבוש ואירא מלהתפלל לפניך, לכן הנני נקדים תפילה לתפילתי **'הרגהו' נא אתה** ['הרגני' יתפרש 'הרוג אותי בשבילי'] כדי שאוכל להתפלל לפניך בלב שלם; **"ואל אראה ברעתי"** שלא יפריעוני כעת מה שחטאתי מלהתפלל לפניך.

נועם אלימלך

(דה"ק הובאו בספה"ק 'לקוטי מהרי"ל' פר' שמיני, 'משמרת איתמר' כי תצא, 'אמרי נועם' פר' מצורע. ועד"ז מתאמרא משמי' דהרה"ק העצמ"צ זי"ע אשר בשעה שעומד להתפלל מוחל לעצמו אז לפי שעה כל עוונותיו, כי בלאו הכי לא קם רוח בקרבו להתפלל כראוי)

ההכנה לתפילה יקר וחביב אצל הקב"ה, ועי"ז ממשיכין אור הקדושה מאור א"ס ע"י בשעת מעשה העבודה

במדרש למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת נשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו כו', אמר לו הקב"ה חייך שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות ערב ובוקר וכו'. (וצ"ב אמרי נחה דעתו דיקא בזה). **אך הנה בעבודות הבורא ית' בתורה ומצות צריך להיות מתחילה קודם כל דבר בחינת הכנה, היינו שראשית דבר יתחיל לחשוב במחשבתו לקיים המצוה או לעסוק בתורה ותפלה, ובאתעדותא דלתתא איתער אתערותא דלעילא ויסייעו אותו מן השמים להוציא מחשבתו מכח אל הפועל לקיימה בבחינת מעשה, וזאת ההכנה יקרה וחביבה היא מאוד לפני המקום ב"ה, שעל ידי אמצעות ההכנה ממשיך אור הקדושה מאור אין סוף ב"ה על ידי מעשה המצות ומעשים טובים ונתקרב למקור הקדושה.** והנה חנוכת הנשיאים היה בחינת ראשית והתחלת עבודה כדי להמשיך על ידה בחינת קדושה והשראת השכינה במשכן ע"י הקרבנות שהקריבו, וע"כ לא הניח דעתו של אהרן בכל הקרבנות שהיה מקריב וגורם להמשכת קדושה עליונה, מחמת שזה הוא לא מחמת הכנתו רק ע"י הכנת אחרים שעשו מזבח. **ואמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות, ובזה הניח דעתו, כי אחז"ל שמתחילת ההכנה עד גמר המעשה היה הכל מחמתו שלא היה כלל מעשה אחרים בהמנורה רק שנעשית מאליה.**

בת עין

בעזהשי"ת

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו!

מיט שטראלנדיגע פנימ'ער
שפאנען די אלפי המסיימים
אויסצושרייען בקול רם דעם

התרגשות'דיגע

הדרן עלך כל הש"ם

תלמוד בבלי

נאך פולע צוועלף יאר הארעוואניע
ביגיעת התורה בלי הרף!

אשר נתן לנו תורת אמת!

א' שלח • סיום כל הש"ם

תורתך שעשועי

אַר.סי.סי. • במקהלות אלפי אלפים

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וגו' אם יהיה נבואכם וגו' לא כן עבדי משה וגו. ויובן דהנה מה שהקב"ה מנבא אינו לפי כבודו אלא מכח ענוותנותו, והנה ידוע כי במדה שאדם מודד מודדין לו א"כ לפי רוב הענוה שיש באדם כן הקב"ה מתנהג עמו בבחי' ענוה להשרות שכינתו עליו, וע"כ אמרו אין השכינה שורה אלא על עניו, וידוע מה שמפרשין והאיש משה עניו מאוד כי דוד המלך ע"ה אמר ואנכי תולעת ולא איש, דעכ"פ היה בעיניו נחשב לבע"ח, יתר על זה אמר אברהם אבינו ע"ה ואנכי עפר ואפר שעכ"פ החזיק עצמו ליש, אמנם עולה על כולם מרע"ה שלא החזיק עצמו למציאות כלל שאמר ואנחנו מה, והנה הפסוק בא כאן להודיע מדרגת נבואתו של מרע"ה עד אין ערוך אליו בכל הנביאים והוא אב לכל הנביאים, ולכאורה יש להבין האיך זכה לכל זה, ע"כ הקדים והאיש משה עניו מאד מכל האדם, ר"ל אפי' מאין וע"כ זכה לנבואה יתירה בחי' פא"פ אדבר בו, מה שלא זכו בה שאר הנביאים.

(ישמח משה)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ובמדרש זש"ה יראו את הי קדושיו כי אין מחסור ליראיו, ונראה כי איתא בזוהר דכל מילי דקדושה צריך הכנה והזמנה ומזה הטעם אנו אומרים קודם כל מצוה הריני מוכן ומזומן לקיים מצוה פלונית או הריני מזמן את פי להודות וכו' כי צריך להכין ולהזמין את עצמו או את פיו למילי דקדושה, וזש"ה רש"י מעלה היה לפני המנורה שעליה הכהן היה עומד, כי הכהן היה יכול להדליק גם בעמדו למטה בקרקע אך מכל מקום היה אותה מעלה לעלות מקודם עליה ולעמוד ולהתבונן שם בכוונת קדושת המצוה שזה הכנה לגוף ההדלקה, ומדוקדק הלשון שעליה הכהן עומד לשון עמידה ועכבה טרם יתחיל להדליק

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבותי"ק עצי חת מרים

בענין אכילת הדגים בשב"ק, וברכה מיוחדת על סעודת שבת

אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. שמעתי בשם דו"ז הרה"ק מדינוב זי"ע בעל הנותן אמרי שפר (עה"ת ומועדים) שהיה דרכו לאכול דגים בשבת שחרית בעת הקידוש (אשר אבותיו הק' זי"ע לא נהגו כן, רק אכלו דגים בעת הסעודה דעתיקא קדישא כמנהגינו), והוא חידש זאת ואמר הטעם **כיון שמהדרים כל כך אחרי הדגים בשבת קודש, והוא ענין גדול כל כך, ועם כל זה אין מברכין עליהם מעולם כיון שהם דברים הבאים בתוך הסעודה, ואוכלים אותם באמצע הסעודה ואין צריכין ברכה, על כן אכל אותם לאחר הקידוש בשחרית כדי שיברך עליהם שהכל** עכדה"ק, ואיהו לגרמי' הוא דעביד מרוב קדושתו וחסידתו.

אמנם לענ"ד נכון מנהגינו מאבותינו הקדושים זי"ע (ואשר היו גם אבותיו וזקניו) לאכול הדגים רק בתוך הסעודה, ואם כדי שיברכו עליהם, הנה נודע מהאריז"ל כי נשמת הצדיקים שצריכין איזה תיקון מגולגלים בדגים. **ועיין בספר ישמח משה** (פ' וירא) **עה"כ ויקח חמאה וחלב,** [וז"ל: **ויקח חמאה וחלב ובן הבקר** וגו'. **שאלני מורי הצדיק וקדוש מהרי"י מלובלין זלה"ה, מאי טעמא לא נזכר בתורה הק' בסעודת המלאכים דגים,** וכן ויזבח יעקב בקר (וישלח לא נד), ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי, לפי שעיקר הסעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים, והנה איתא בכתבי האר"י (כנפי יונה ח"ב סי' ק"ד) דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו ודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, **ואז בימי אברהם לא היו רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה. וקלסהו מאד**] וכו' עי"ש.

ועיין בבני ישששכר (מאמר ברכות שבת אות נ') מה ששקיל וטרי הרבה ע"ד הרמ"ע זצ"ל שבירכו על המן כיון שהוא לחם אבירים, ואין צריכין תיקון הנצוצין להפרידם מן הפסולת, על כן אין צריכין ברכה כלל בימות החול, רק בימות השבת דעתו ז"ל (בדרך אפשר) **שהיו מברכין 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת שבת' היינו על הסעודה,** אבל לא שום ברכה על המן בעצמו כנזכר ע"כ.

לפי זה שפיר מנהגינו הנ"ל להראות שאין צריכין ברכה בפרטות על הדגים, וכיון שמברכים בסעודה המוציא לחם מן הארץ, ואם כן על ידי הדגים אנו מראים בזה מעלתן כיון שרוב נשמת הצדיקים כנ"ל מגולגלים בהם, ואותן אין צריכין תיקון גדול לבררן מתוך הפסולת כנ"ל, שאין צריכין ברכה בפני עצמן על **הדגים רק במחשבה אתברירו מה שחושבים לכבוד וענג שבת, ומה טוב כונות פנימיות יותר ולפי מעלת נשמות הצדיקים זהו תיקונם די לפי ערך מעלתן, ואין צריכין מעשה מיוחד וגם לא דיבור** (הברכה בפנ"ע) כנזכר.

דברי תורה (להרה"ק ממונקאטש זצ"ל, מהדו' ג' אות ט')

ואחי"כ מטיב, והנה נודע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל על מה שהכין א"ע להמצוה ע"ז איכא שכר, ובזה יובן המדרש כי ממה שנאמר בהעלותך כפירש"י מעלה היתה לפני המנורה שעליה היתה הכהן עומד וכוי מוכח שצרך הכנה למצוה ועז"א יראו את הי קדושיו פי' מזומניו היינו שמזמינים א"ע קודם המצוה, כי אין מחסור ליראיו ודורשי הי לא יחסרו כל טוב כי מכח הכנה למצוה איכא שכר מצוה בהאי עלמא.

(ויטב לב)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ויתבאר דהנה הצדיק המוכיח את העם ומנהלם בדרך התורה ויראה המעלה את הנרות הם נשמות ישראל הקדושים צריך לבקש עליהם להשפיע עליהם שפע ברכה והצלחה כי אמרו אם אין קמח אין תורה וע"ז יוכלו לעבוד את הי בלב טהור וברוח נכון, וז"ש הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום, דהמנורה מרמזת לחכמת התורה נר הי ושלחן בצפון כי מצפון זהב יאתה, והנה הרוצה להחכים בחכמת התורה צריך ג"כ שלא יחסר לו טרף שלא יגיע לו ביטול תורה מחוסר כל, וז"ש וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום דמי שעוסק בחכמת התורה צריך שיהיי ג"כ מה שעומד נגד המנורה דהיינו בצפון שהיא שלחן המרמז לפרנסה, וזהו כוונת הפסוק בהעלותך את הנרות, כשתרצה להעלות נשמת ישראל נר הי נשמת אדם להדריכם בדרך התורה, צריך לדאוג עליהם שיהיי אל מול פני המנורה, דהיינו שלחן בצפון שהיא מול המנורה העומדת בדרום להשפיע עליהם שפע ברכה, ואז יאירו שבעת הנרות שיהיי אור התורה בתכלית השלימות.

(קדושת יו"ט)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ואפ"ל דהנה במדי תנחומא (הובא ברש"י) כתבו דכוונת ציווי התורה אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות היתה שכל הזי נרות יהיו מטין לצד הנר האמצעי, כדי שלא יאמרו שמא לאורה הוא צריך, אך לכאורה יש להעיר ע"ז, דהלא ידע שא"א להטות השלהבת בעצמה לצד האמצעי, דרק הפתילה יהא נוטה לשם ולא האש, כי טבע האש שהשלהבת עולה למעלה ודולקת ישר, וא"כ הרי לא נתקיים מה שציוה השי"ת אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות ועדיין יבואו למימר שמא לאורה הוא צריך, ולזה מודיענו הכי דאהרן קדוש הי בגודל תשוקתו לקיים מצות השי"ת הועיל בכח קדושתו שלא כדרך טבע האש שגם השלהבת יהא נוטה לצד האמצעי בדרך נס, וזהו מש"כ רשיז"ל להגיד שבחו של אהרן שבגודל שבחו הועיל שלא שינה בין הפתילה להשלהבת אלא שניהם היו נוטים כאחד אל מול פני האמצעי, וזהו שבחו.

(ברך משה)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וי"ל בהקדם מה שמבואר בספרן של צדיקים עה"פ (ירמי' די) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, דכמו שצריך האדם לנקות השדה מהקוצים קודם שחורש וזורע כמו"כ קודם שמקיים מצוות הי צריך לנקות את עצמו מכל פגם חטא, דאל"ה הוי כזורע אל הקוצים ובאים החיצונים וחוטפים ממנו המצות שעשה, והאריכו בספה"ק למצוא עצות איך מצאנו ידינו ורגלינו בביהמ"ד מבלי שנוסיף כח להסט"א חיו בהמצוות ומעש"ט, ובקדושת יו"ט (משפטים) נתן עצה ע"י נתינת צדקה ע"י"ש, ובדברי יואל (בא) נתן עצה אחרת ע"י צירוף לצדיקי אמת באמירת לשם יחוד בשם כל ישראל, ע"י"ש, אמנם זה פשוט וברור שהצדיק במעשיו שהיי נזהר מכל פגם ואשמה, המצות שעושה עולים מאליו לרצון לאדון הכל, ואינו נצרך לשנות קיום מצוותו בשם עצה, וע"ז קאמר ויעש כן אהרן קדישא ופירש"י מגיד שבחו של אהרן שבגודל קדושתו שלא היי בו שום שמץ חטא ועון, שלא שינה פי' שלא היי צריך לשנות קיום המצוות עם עצות ותחבולות שונות להנצל מהסט"א כי קיום מצוותיו בקדושה ובטהרה הועיל לו שיעלו לרצון לפני אדון הכל.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

כיון שמודים אנו שחטאנו בסכלות ושטות, עבור על פשעינו

ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו. שמעתי מכ"ק ש"ב אדמו"ר **הגאון הקדוש מסאטמאר** (שליט"א) [זללה"ה] ששמע מחסיד אחד ששמע מכ"ק זקיני **הגאון הקדוש בעל ייטב לב** זללה"ה שפירש בפרשת בהעלותך **"אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו"**, דתיבת 'אשר נואלנו' מיותר לכאורה, אך בא להצדיק אותנו, שאף שהאמת הוא שחטאנו, אכן לא עשינו זאת בחכמה, דאין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, וז"ש **אל נא תשת עלינו חטאת והטעם אשר נואלנו שאנחנו מודים שעשינו בסכלות וטפשות** עכדה"ק.

זר זהב

בעזהשי"ת

מודעה #1

ג' לס' ויהי בנסוע תשפ"ה לפ"ק

מודעה נחוצה

כפי שכבר נתפרסם בשער בת רבים מתכונן כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א לבקר בקרב אנ"ש שיחי' בארה"ק ת"ו בתחילת חודש כסלו הבעל"ט, וברצו"ה יערוך את השב"ק פ' תולדות הבעל"ט באת"ק מירון יצ"ו.

במשך השבועות האחרונות השקענו דמי"ם תרתי משמע ובעמל ויגיעה, לסדר את הר הקודש עצהיו"ט, להכיל את הציבור הגדול של אלפי אנשי שלומינו כ"י המתכוננים לעשות את השבת בצל הקודש.

בבקשה דחופה למען הצלחת השב"ק!

אנו פונים בזה לציבור אנ"ש בארץ ובגולה, שלא לנסות לשכור דירות באופן פרטי ולהעלות בזה מחירי הדירות, כי עי"ז יבואו לייקר השער ואז נהיה מוכרחים בלית ברירה להעביר את עריכת השב"ק מאת"ק מירון, למקומות אחרים בארה"ק בירושלים או בני ברק וכדו'.

◆ וזאת למודעי! ◆

וועד הנסיעה בארה"ב, יחד עם סגל מובחרי עסקני קהלתינו הק' בירושלים ובני ברק, יסדרו אי"ה לנכון אכסניות לכל אחד ואחד באופן נאה ומכובד עצהיו"ט ע"י סדר הרשמה, כפי שיודיעו אי"ה בהודעה מיוחדת בקרב הימים. ובס"ד חפץ ה' בידינו יצליח.

פרטי הנסיעה וסדרי ההרשמה על שב"ק יתפרסם בקרוב בעז"ה

בתקוה לחבנה

וועד הנסיעה

וועד הנסיעה

שב"ק
בצל הקודש
של כ"ק מרן רבינו
הגה"ק שליט"א

באתרא
קדישא
מירון

ע"י ציון המצויינת
של התנא האלקי
רשב"י זי"ע

שב"ק פ' תולדות
תשפ"ו לפ"ק

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מצות הדלקת המנורה היא תדיר בלי הפסק, כלכתיב (שמות כז): להעלות נר תמיד (רמב"ם תמידין ג). לכאורה כיצד היו מקיימין מצוה זו בשעת המסעות. ויתכן שהוא על דרך שאמרו בשם של מערכה (יומא כא:): שהיתה רבוצה כמלי על גבי המזבח, ואף בשעת המסעות היתה האש מן השמים נשארת רבוצה על גבי המזבח; ממנה הרי מצוה שיהיה הגר המעלני זקוף ועומד, ושאש הנרות יהיו אל מול המעלני, וכילד יתקיים פרט זה בשעת המסעות, הרי לך יתכן שלא יהו הנרות מנה ומנה מחמת הטלטול. ואולי שהוא על דרך שאמרו בשעת המערכה (יומא שם): שהיה מתמר ועולה כדקל, ואפילו כל רוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו, וזה אחד מעשרה נסים שנעשו בבית המקדש; וזהו **בהעלותך את הנרות**, תכוון להיות מדליק והולך בעופן כזה, **לאל מול פני המנורה** כלפי גר המעלני **יאירו שבעת הנרות** בכל עת וזמן, ואפילו בשעת נסיעתן תהיה דולקת בעותו כח שהדליק לאהרן קדוש ה'. (דברי יואב)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מעשה נסים היה במנורה, משהיו מדליקין אותה בראש השנה, לא היתה מתכבה עד שנה אחרת (תנחומא ג). ונמצא שבמעשה המנורה היו נסים תדיריים, והכל לפי מדריגת הכהן. אמנם כל זה היה נמשך מהשפעות של אהרן הכהן, שבמעלות הדלקתו השפיע גם בהדלקה שיקיימו הכהנים בדורות הבאים. והנה אמרו (ערכין יג:): כשמרב הבית אותו היום תשעה בחד היה, והיו הכהנים ולויים עומדים על דוכנן; מבואר שהיו נעדים ועושים עבודתן בלי שיור, עד שהדליקו האש בהיכל, ואם כן בודאי שהדליקו הכהנים בעותו היום את המנורה. והנה אמרו (תנחומא טו): כשמרב הבית נגנזה המנורה, ולא יכלו המויבים לשלוט בה; ונמצא דכשנכנסו המויבים בהיכל, ובגנזה המנורה מעשי ידי ה', היתה עדיין דולקת, אם כן יש לומר "שהמנורה עדיין דולקת במקום גניזתה לדורות עולם, בכח והשפעת ההדלקה של אהרן הכהן". וזהו **בהעלותך את הנרות**, שתהיה כוונתך להמשיך כח השפעה בחמנעות מעשה המנוה, **אל 'מול' פני המנורה** פירושו רחוק, שיספיע למרחוק לדורות העתידין, **שיהיו שבעת הנרות** לעתיד בדרך נס נפלא. (דברי יואב)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מדתו של אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות א), כשהיה מדליק את הנרות, הדליק והעלה נשמות ישראל (ספרים). וזהו **בהעלותך**, ירמוז על אהרן עצמו שהיה מתעלה בעבודת ה', וכשיהו אחר בהעלות אותך, כדרך שאתה מתנהג בהעלות את עצמך בעבודת ה', כן תתכוון להעלות עמך **את הנרות**, הם נשמות בני ישראל, שעמך יהיו להיות גם הם כמוך, **ואל מול פני המנורה** הוא הנדיך, **יאירו** מאליהם **שבעת הנרות**, שהם כל נשמות ישראל, ואף אלו שאינם במדריגה זו יתקרבו מאליהם מכח קדושתו של אהרן ותניר נשמתם. (טיב לבב)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. הרואה שיחכים ירבה ושיעשיר יצפין, וסימנך שלמן בצפון ומנורה בדרום (בבא בתרא כה:). מבואר מזה להדלקת המנורה היה המכוון את השפעת החכמה, ונמצא שפעולת אהרן בהדלקת המנורה בדרום, היתה להמשיך השפעת המנורה והחכמה לעולם. אלא כדי שתתקיים השפעת החכמה ושלימות המנורה בקרב ישראל, יש צורך גם להשפעת

הממון ממקורות כאריס הבאה מנפון, ולפיכך הבטיח ה' את אהרן שעל ידי הלקחת הנרות בדרוס, ימשך גם השפעת ממון משכר מנפון יתאה. וזהו **ויעש כן אהרן אל מול פני מנורה העלה נרותיה**, שעל ידי שהעלה את מעשה המנורה של הלקחת המנורה למטי מעלה, בכח זה יאיר ויפציע אל **מול** פניו, היינו לד נפון שהוא ממולו ממשכ מקור הממון, להמשיך משכ השפעת ממון יחד עם השפעת החכמה. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. לכאורה היה צריך לומר 'תאירו' בלשון נוכח, כמו שכתוב בהעלותך, ולמה משנה לומר 'יאירו' שבעת הנרות בלשון נסתר. ומפשר דשם הקפידה התורה שיהיו אל מול ממש, הרי זה צריך למעוט בדיוק, וקיימא לן (בכורות יח.): דאי אפשר לממעט; ותמהו (רש"י עירובין ה:): רוב בני אדם אין יכולים לממעט; ושם כן הוצרכו לסייעתא דשמיא עילאה שהנרות יהיו מכוונים אל מול פני המנורה, וגם הנר האמצעי שיהיה בכיוון גמור לנד עצמו. ועל כן כתיב **יאירו** בלשון נסתר, כי לא היה ביד הכהן המדליק לכוון את הנרות שיאירו בממעוט, אלא יאירו מאליהם בממעוט בידי שמים **אל מול פני המנורה.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שבעת קני המנורה מרומזים כנגד שבעת הרועים, אברהם יצחק יעקב משה אהרן דוד ושלמה, והנר האמצעי כלפי משה מקור התורה, ותמר הכתוב 'אל מול פני המנורה', להורות שהאמצעי משובח (זוה"ק פנחס רנו:). הנה אמרו (רש"י שמות ו) על: הוא אהרן ומשה, יש מקרואות שמקדים משה לאהרן, ויש שמקדים אהרן למשה, לומר שמקולים כאחד; וטעמא בעי דכיון שאיניהם שקולים, למה ניזוק ה' להניח את הפחילות בפופן שיורו כי משה משובח מאהרן. ואפשר דמה שאמרו משה ואהרן שקולים היו, היינו שהיה לכל אחד מעלה על חבירו, דמשה היה גדול בחכמת התורה, ואהרן היה גדול בשעלת העבודה, ולפיכך שקולים היו. ומנם מילוק

יש בין שני הדרכים הללו, דלאהרן היה צריך לעבוד עבודתו כראוי בנטוה, ועליו אין להוסיף, כגון אם ירצה להוסיף נר אחד על שבעת הנרות כדי לקיים את המצוה ביתר שאת, אינו רשאי, אבל משה אם היה חפץ להוסיף על התורה ולחדש בה, מה טוב ומה נעים, וזה היתה מעלת משה יתירה על אהרן, ולפיכך ניזוה הכתוב שיהיו שבעת הנרות פונים **למול** המנעי. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שלשה המזרחיים ושלשה המערביים פונים למול האמצעי (רש"י). לכאורה לפי זה היה לו לומר 'יאירו' שבעת הנרות, דהלא נר האמצעי אינו פונה לשום לד (מפרשים). ונראה דפסקינן (טור או"ח קפו): מי שלא קיים פרט אחד מן המצוה, אין כל המצוה עולה לו. והצ"מ (שם ו) כתב הטעם: לפי שכל מה שמייב אדם לקיים מן התורה עיכובא איכא ביה, ולא יצא ידי חובתו אם לא קיים כתיקונו; ומצינו לגבי שבחת לא היו פונים רק שבעת הנרות, אבל אם לא קיים את מצות שבעת הנרות כתיקונן, אזי גם נר האמצעי לא נחשב למצוה, ולכן על ידי שיהיו פונים **אל פני המנורה**, אז **יאירו שבעת הנרות.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. לכאורה הלשון אל 'מול' פני המנורה, משמע יותר דקאי על גוף המנורה (מפרשים). ומנם בחמת הנרות הדולקות הם העיקר, אלא דמכל מקום יש לזרך גם בגוף המנורה כדי שיחזיק בחוכו את הנרות, והרי הנרות רומזים על התורה, כדכתיב (משלי ו): כי נר מצוה ותורה אור, ולפי זה נראה כי המנורה שמחזיקה בחוכה את הנרות, ירמוז למחזיקי תורה שים בהם זרך גדול כדי להחזיק את כח התורה. וזהו **אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות**, שכח התורה הרמוזה בשבעת הנרות של המנורה, מאירה וממשכת כל מיני השפעות למחזיקי התורה הרמוזים בגוף המנורה, מאחר שהם המחזיקים את התורה, וגורמים בזה שיהיה קיום להתורה. (קדושת יואל)

סיפורי צדיקים, גביאזר הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ותשקע האש

פע"א נסע הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלוב לשב"ק לכפר אחד הסמוך לעירו, בשעת קבלת שבת נשמע פתאום קול כי נפלה דליקה בתוך התבואות של בעל הבית שהתאכסן אצלו הצדיק, כשרצה בעל הבית לצאת ולהתעסק בהצלת הונו ורכושו, תפסו הרה"ק בידו ואמר לו: עמוד! אספר לך מעשה, הרבי ר' זושא מאניפאלי כשהי' משרת אצל רבו המגיד הק' ממעזריטש, ואמר תהלים סמוך לקבלת שבת בהתלהבות גדולה, נשמע קול המון שנפלה דליקה בתוך הבית מסיבת גודל חום האש הבוער בתנור, ובאשר ר' זושא היה מסיק העצים בתוך התנור התחילו לצעוק אליו: זושא, הנה בוער! ור' זושא המשיך באמירת תהלים עוד ביתר התלהבות, והאש בוערת והולכת, וצעקו אליו פעם שני' ושלישית, זושא, זושא! הנה בוער! השיב להם ר' זושא: ואם בוער מה בכך, הלא כתיב "ותשקע האש", ותיכף אז נשקעה האש, כך – סיים הרה"ק מקאלוב – גם אני אומר: כתוב בתורה "ותשקע האש", ואכן מיד נשקעה האש ומצאו אח"כ כי בתוך אוצר התבואה נתהווה כמו בור עמוק סביבותיו אשר שם נשקעה האש.

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל

בעיר הסמוכה לבריסק פרצה פעם מחלוקת סביב הרבנות שנתפנה שם, וקמו שני מחנות שכל אחד הביא לעצמו רב משלו, נתלקחה והלכה אש המחלוקת והקיפה את העיר כולה, והשכיחה מלב הבריות את כל שאר הדאגות, אף את דאגת הפרנסה, יום אחד איקלע הגאון רבי יאשע בער מבריסק לעיר זו משראה את אנשי העיר שקועים ראשם ורובם בפרשת הרבנות ואין להם עול הפרנסה, אמר להם הגרי"ב שעכשיו נתיישבה לו מפני מה אמר הקב"ה פתאום אל משה לאחר פרשת המן והשליו "אספה לי שבעים איש" שלכאורה מה שייך זה למחלוקת שהיתה לפניו, אבל עכשיו נתחוור לי שכשראה הקב"ה את ישראל מריבים על הפרנסה - המן והשליו - אמר למשה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ולקחת אותם אל אוהל מועד והתייצבו שם עמך" דהיינו עשה נא רשימה של שבעים רבנים ותראה את הרעש שיקום מזה ואיך שבבת אחת ישכחו את דאגת הפרנסה את המן ואת השליו ואת כל שאר הדאגות הרובצות עליהם.

הרק אך במשה דיבר ה'

בעיר קעשינוב היה אחד מחסידי הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זצוק"ל שהיה חולה מסוכן רח"ל והרופאים אמרו נואש כי יש לו המחלה המרה ל"ע שהיו קוראים בלשונם "ראַק" והיה הולך וכחוש מאוד כידוע מחולי הזה, ונסע לסקווירא על שב"ק פרשת בהעלותך, (כי היה מרגלא בפי החסידים שכשנוסעים על שבת אחרי שבועות הוא כמו שנוסעים על חג השבועות, שהיו אומרים "שבת נאך שבועות", פי' השבת אחר שבועות הוא עוד שבועות), והגיש פתקא דרחמי להרה"ק ובכה לפניו מאוד וסיפר לו כי הרופאים אומרים נואש כי חולי זה אי אפשר להרפא וביקש מלפניו שיבקש עליו רחמים, וקרא הרה"ק את הפתקא ואמר לו: מה אומרים הרופאים שזה "ראַק" הלא מקרא מלא הוא בפרשתן, "הר"ק אך במשה דיבר ה'" ומשמעו כך, חולי של "ראַק", אך במשה הוא, שזה שייך לצדיק הדור לרפאותו, כך דיבר ה', ע"ד ישלח דברו וירפאם, והמתין כרגע ואמר: "הלא גם בנו דיבר וישמע ה'", ואמר לו סע לביתך וה' ישלח לך רפואה שלימה מן השמים, וכן היה שהאיש נתרפא לגמרי.

(מובא בס' משלי הצדיקים בשם בעל המעשה שסיפרו כעבור עשרים שנה מאז והי' בריא ושלם בכל גופו)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

והאיש משה עניו מאוד וגו' ויאמר ה' פתאום וגו'. סיפר הרה"ק רבי נחום מטשרנאביל ז"ל שאדם אחד הרע לו מאד, ואח"כ התחיל לירד מנכסיו והוצרך לפייס את רבי נחום ז"ל, וכמה פעמים היה מפייסו והיה משיב לו: כמו שאתה מפייסני כך אני מוחל לך, עד שפעם אחת מחל לו בלב שלם והתחיל להתפלל בעדו, וכל מה שהיה מתפלל בעדו יותר היה האיש הנ"ל מחוסר לחם יותר ביסורין ודלות ר"ל וכר. ואמר הוא ז"ל אני לא הייתי חייב בדבר הזה כלום, שהתפללתי בעדו בלב שלם. אך שזה גרוע יותר כשהצדיק מוחל על עלבונו בכל לבו אז השי"ת תובע עלבונו. ולכך כתיב **'והאיש משה עניו מאד'** ולא הרגיש בזיונו, ולכך תבע השי"ת נקמתו. [והיינו שאמר הכתוב אחר כך **'יחר אף ה' בם'** היינו כיון שהצדיק לא דקדק עוד במידותיו, התחילו להפרע מהם מן השמים רח"ל].

אמרי פנחס

ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו. פי' רשב"ם עה"ת 'מבחוריו' היינו מימי נעוריו עיי"ש. י"ל בדרך הלצה, דהנה גם בזמנינו נמצאו מתקדשים ומתטהרים, אמנם החילוק שבין הדורות שלפנינו לדורות של עכשיו, דבזמן שלפנינו הרבה סיגופים ותעניות היו עושין טרם שהגיעו למדריגת חסיד, ועכשיו בזמנינו בן לילה אחת נעשה רבי, והנה אלדד ומידד היו מתנבאים במחנה ומקודם לא נודעו כלל, **ולזה יהושע שהי' משרת משה מבחוריו והכיר אותו מנעוריו הי' כועס שהוא ידע מה שהיה משה רבינו עושה טרם שנעשה נביא**, ודו"ק.

דברי שאול

ועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

וירתן לך את ברכת אברה"ם

יהוד"ה אתה יודוך אחיך

אשת שפתינו יערב, ברכת מזל טוב, מריחוק מקום וקירוב לבבינו, בברכה מרובה עד בלי די
זאת השורה, נשגר קדם מעלת כבוד ידידינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד חשיכה כאורה
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, במידה מרובה וגדושה, מוזיל זהב מכיסו לטובת מוסדותינו
הוא הגבר אשר זכה להחיות נפש צדיק בתמיכתו הנדיבה להרחבת גבולי הקדושה, וזכותו תיתקק לעד
מה נכבד היום בתת ה' שמחה בביתו בהוד והדרה, נביע איחולינו בכבוד ובהוקרה, בשפה ברורה

הרבני הנגיד הנעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מוה"ר

אברהם יהודה נאנדא

הי"ו

ולמען הקמת הבית הגדול לחינוך הבנות פה בני ברק יצ"ו

מגדילי תומכי מוסדותינו הק'

לרגל נישואי בתו הכלה החשובה שתחי' למזל טוב

עב"ג החתן החשוב המופלג בתוי"ש כמר **יודא ווייס** נ"י

בת מחו' ידידינו החשוב והנעלה מוה"ר **מאיר יצחק ווייס** הי"ו

והברכה אחת היא למע"כ אביו הרבני החשוב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **אליעזר ווייס** שליט"א

ושגורה בזה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכו לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, ויזכו להרבות בפעלים הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו, ומברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין

ויעש כן אהרן, ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצ"ב, וי"ל בהקדם דברי הילקוט עה"פ לא כן הרשעים וכו' על כן לא יקומו רשעים במשפט וכו' אמר ר' יודן אמר הקב"ה לרשעים אני בראתי העולם ב"כן" שנאמר ויהי כן ואתם אומרים לא כן שנאמר ולב כסילים לא כן, חייכם על כן לא יקומו רשעים במשפט והדברים מופלאים, ויש לפרשו ע"פ המובא בשם המדרש בפסוק ויאמר אלקים יהי אור בכל העשיות נאמר בהם ויהי כן וכאן לא נאמר ויהי כאן מפני הרשעים שלא זכו באור ההוא של מעלה וגנוז לצדיקים לעתדי לבוא ע"ש, ולפי זה מבואר המדרש הנ"ל כמין חומר אני בראתי את העולם בכן היינו שנאמר בכל העשיות ויהי כן ורציתי לברא כל העולם בכן ואף ביום הראשון בבריאת האור אבל אתם הרשעים אומרים לא כן פי' שבגלל הרשעים לא נאמר בבריאת האור ויהי כן כיון שגנז האור ההוא על כן לא יקומו רשעים במשפט היינו לעתיד לבוא שאז יהי' המשפט אז לא תהיה תקומה לרשעים כיון שאז יהי' האור הגנוז וכיון שגנזו לצדיקים לא יהי' להם רשות להשתמש בו, ואיתא בספרים הקדושים שאהרן הכהן ע"י הדלקת הנרות משך האור הגנוז לביהמ"ק ולפי"ז יובן דברי רשי"ל דהנה הקב"ה הוכרח לשנות רצונו בגלל הרשעים ולגנוז האור וזה שינוי במעשה בראשית אבל אהרן הכהן ע"י הדלקת המנורה ויעש "כן" אהרן שהוא המשיך האור הגנוז לביהמ"ק ועשה בזה שיוכלו לכתוב "ויהי כן" גם ביום הראשון וזהו שבחו של אהרן שלא שינה רצון השי"ת בעת בריאת העולם אלא השפיע האור הגנוז בעולם. (חנוכת התורה)

ויצעק משה אל ה' לאמר. וברש"י אי' מה ת"ל לאמר א"ל השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, והקשו המפו' הלא אי' במשנה (ברכות פ"ה מ"ה) "אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף" וא"כ למה הוצרך משה לבקש מהשי"ת השיבני אם תרפא אותה הי"ל לראות בתפילתו אם שגורה אם לאו, ותירצו דבתפלה קצרה כזאת "אל נא רפא נא לה" לא שייך שיגור תפלה. והנה רש"י הקשה מפני מה לא האריך בתפילה, כדי שלא יאמרו ישראל על אחותו הוא מאריך בתפילה אבל בשבילנו אינו מאריך בתפילה, נמצא שמפני קירבת המשפחה בין משה למרים לא הי' יכול להאריך בתפילה, וממילא לא היה יכול לדעת לפי שיגור תפילתו בפיו אם תתרפא או לא, אלא הי' צריך לבקש מה' שיודיעו זאת, והנה בגמ' אי' (שם) מנין אם שגורה תפילתו בפיו מקובל שנאמר (ישע' נ"ז, י"ט) בורא ניב שפתים שלום, ובזה יל"פ מאמה"כ "בורא ניב שפתים" דכאשר שגורה תפילתו בפיו אזי "שלום" שיכול לדעת שהתקבלה תפילתו ושלום לחולה שעבורו התפלל, אך אימתי "לרחוק" כלומר כשמתפלל על אדם רחוק ויכול להאריך בתפילתו, אבל "ולקרוב" דכאשר תפילתו היא על אדם קרוב, כתפילת משה על מרים אחותו, שאז צריך לקצר כדי שלא יאמרו על אחותו מאריך, אז "אמר ה' ורפאתיו" שצריך לבקש מה' שיודיעו אם הוא מרפא אותה. (סייעתא דשמיא)

דורש טוב

למה נגרע לבלתי הקריב וגו' **בתוך בני ישראל, ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ד' לכם. וקשה** תיבת למה נגרע, מה זו שאלה, הא טומאתם גרמה להם שלא להקריב, ואם כי לא ידעו במה לתקן, הוי ליה לשאול [במה נתקן] ומה נעשה. **וגם** 'בתוך בני ישראל' הוא מיותר, והוי להם לשאול רק למה לא נקריב קרבן ד'.

ונראה לע"ד לפרש, דהנה ידוע שיש מצות שאין אדם פרטי יכול לקיים, כמו ישראל שאינו יכול לקיים מצות כהונה וכדומה, אך מכל מקום **על ידי כללות נפשו בישראל הוי כאלו קיים בפרטות, כיון שרוצה לקיים מצות כהונה,** רק שאינו משבט לוי, ולכן הוי כאלו קיים, וכן באמת מי שהוא טמא ואינו יכול לעשות אפילו פסח שני כמבואר בש"ס (ע' פסחים עט ע"ב) על כמה אופנים שפטור, **ומכל מקום הוי כאלו קיים ועשה בזמנו, כיון שרצונו לקיים, ורק שהוא אונס:**

והנה באמת אלו האנשים ששאלו למשה רבינו ע"ה היו בעלי דעה מדור הדעה והבינו שאינם ראוים לעשות הפסח משום טומאתם, אך קשה להם, **שראו בעין שכלם שאפילו בדרך כללות לא יצאו מצוה זאת,** ולזה שאלו למשה רבינו ע"ה, **למה יגרעו מלעשות הפסח בתוך כללות בני ישראל על כל פנים, ולמה יגרעו,** כי הם ידעו בעצמם שח"ו אין ברוחם רמיה, ורצונם לעשות המצוה, ורק שאנוסים היו משום טומאתם, והיה על כל פנים לחשוב כאלו עשאום בתוך כללות בני ישראל.

והשיב להם משה רבינו ע"ה 'מה יצוה ד' לכם', היינו שאשמע מה יאמר הש"י אם במה שתלוי הדבר בכם ובמחשבותיכם, אם היה אמנם היה המחשבה ברורה שרצו לעשות הפסח באהבה, **והשיב הקב"ה דצריכים לעשות פסח בפני עצמן בחדש השני, ולזה לא יצאו בתוך בני ישראל, דאימתי נחשב המצוה שעשאו הכולל של ישראל, כשאין היחיד יכול לעשות בפני עצמו, אבל אתם עליכם לעשות פסח בפני עצמכם, ולכן לא יצאתם בשל ציבור,** וק"ל:

דברי חיים (מועדים, יום ב' של פסח)

בס"ד

היכל תורה

היכל לב אהרן

בכתר"ת דקדו"ש משה"ת מאטמאר

מאנטשעסטער יע"ו

ישמח מש"ה במתנת חלקו

בקול צהלה ורנה, שפתינו בהאי שעתא תרנגה, ברכת מזל טוב בחדוה ובשירה, ענבי הגפן בענבי הגפן דבר יפה ונאה, לכבוד ידידינו הנכבד הנודע לתהלה, המרבה פעלים לבניית ההיכל התורה בהדרה, ובדעת ובתבונה, בכל עת ועידן עומד לימינינו וידיו נכונה

הרבני הנגיד המרומם והנכבד בתוך עם
סגולה רודצ"ח איש המעש ועמוד התווך

מוה"ר

משה אליעזר לאנדא

הי"ו

מגדולי תומכי היכל לב אהרן המפואר
לכבודו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו

החתן **אשר לעמעל** הי"ו

עב"ג הכלה בת מוה"ר **אדי דוב פאוועל** הי"ו

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

זכות התורה והיראה אשר יתרומם בו כרצון כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א יגן עליו לדוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, השי"ת יברכהו יגדלהו ואמצהו כל הימים לדוות רב נחת לראות הצלחה במעשה ידיו אושר במעלליו העושר יסובבנהו דווחה וברכה נהלתו יהיה

הנהלת היכל לב אהרן
מאנטשעסטער

בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה: מהי דרך רחוקה – והטעם למה מנוקד על 'רחוקה'

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַה׳: (פרק ט פסוק י)

וְטַעַם בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה". כָּתַב רַשְׁ"י (שאין הכוונה שהיה בדרך רחוקה שאינו יכול לבוא ולהקריב, אלא) שֶׁהָיָה חוּץ לְאַסְקַפְּתָּ [מפתן] הָעֲזָרָה כָּל זְמַן הַשְּׁחִיטָה [שמאחר והוא עומד במקום שאי אפשר לשחוט בו הפסח, הרי כלפי השחיטה נחשב כמקום רחוק], וְהוּא נִרְמָז בְּנָקוּד כְּפִי הַדַּעַת הַזֹּאת [בתורה יש נקודה על האות ה' של 'רחוקה', וכל מקום שמנקד בתורה בא למעט, וכאן בא למעט שאין בונה רחוקה ממש"]. וַאֲנִי תְּמַהַּ עָלָיו, לָמָּה תָּפַס לוֹ שִׁיטַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר [שרחוקה הינו מחוץ מאיסקופת העזרה], וְהַנָּכוֹן לְתָפֹס בְּשִׁיטָתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, [כאשר הוא נמצא רחוק] מִן הַמּוֹדִיעִים וְלַחוּץ', [שהרי ההלכה כְּרַבִּי עֲקִיבָא, ועוד טעם שיש לפרש כר"ע] וְכֵן דַּעַת הָאֲמוֹרָאִים' בַּגְּמָרָא (פְּסָחִים צג), דְּאָמַר עֲלָא כָּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכָּנֵס בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה. [ומעטם שלישי שיש לפרש כר"ע] וְהוּא פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא [דעת רבי עקיבא יותר פשוטו של מקרא, שהרי אמרה תורה דרך רחוקה], כִּי הָעוֹמֵד בִּתְחִלַּת בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְעֶזְרָה בְּעֵת הַשְּׁחִיטָה, דֶּרֶךְ רְחוֹקָה הִיא לוֹ וּפָטוּר".

וְיִתָּכֵן שֶׁטַּעַם הַנְּקֻדָּה [לפי דעת רבנו שאכן מדבר בדרך רחוקה, צריך להבין מה ממעט הנקודה], שֶׁהִיא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה לוֹ בַּעֲשִׂיַּת הַפֶּסַח, לֹא רְחוֹקָה מַמָּשׁ [שגם ממודיעים עד העזרה אינה באמת דרך רחוקה, אלא היא דרך רחוקה לאדם זה, כי הוא אינו יכול לילך דרך זו ולהגיע בזמן שחיטה, ולכן לו דרך זו היא רחוקה]. וּלְכָךְ חָזַר וְאָמַר 'וּבְדֶרֶךְ לֹא הָיָה', וְלֹא הִזְכִּיר רְחוֹקָה. וְצִוָּה הַכָּתוּב, לְמָמֵא וּלְמִי שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה, לַעֲשׂוֹת הַשֵּׁנִי. וְהוּא הַדִּין וְהַטַּעַם, לְכָל מִי שֶׁלֹּא עָשָׂה הָרִאשׁוֹן, וַאֲפִלּוּ בְּמֵזִיד, שֶׁחַיָּב לַעֲשׂוֹת הַשֵּׁנִי, כְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ (פְּסָחִים שָׁם). וְלֹא הִזְכִּיר הַכָּתוּב [שגם מזידין יכולים להקריב פסח שני, וכתב רק ממא ומי שהיה בדרך רחוקה], אֶלָּא לוֹמַר שֶׁיַּעֲשׂוּ הַשֵּׁנִי בְּרִאשׁוֹת [– לכתחלה", פירוש דממא ומי שהיה בדרך רחוקה עושים לכתחלה פסח שני, משא"כ מזיד שאינו לכתחלה], וְלִמְנֹעַ הַטָּמֵא [אפילו אם הוא רוצה להקריב בממאה] מִלַּעֲשׂוֹת הָרִאשׁוֹן. אֲבָל מִי שֶׁהָיָה בַּדֶּרֶךְ, פָּטוּר מִן הָרִאשׁוֹן וְעוֹשֶׂה הַשֵּׁנִי, וְאִם רָצָה לַעֲצֹת בָּרִאשׁוֹן, וְצִוָּה וְשָׁחֲטוּ עָלָיו, הֲרֵצָה, דְּקִימָא לָן (שם צב) מָחָם הוּא דְּחַס רַחֲמָנָא עֲלוֹיָה, וְאִי עָבַד תָּבֵא עָלָיו בְּרָכָה' [דעת רבנו שחרך רחוקה הוא רק 'פטור' ולא דחוי, דאם שחטו וזרקו עליו את הדם, ובמשך הלילה שהוא זמן אכילת פסח, בא לירושלים ואוכל הפסח יצא ידי חובתו]. וְיִתָּכֵן שֶׁלְּכָךְ הִזְכִּיר הַכָּתוּב "רְחוֹקָה" [הינו רחוקה ממש, שאינו יכול להגיע לירושלים בזמן אכילת הפסח, והוא 'נמנע' מלעשות פסח ראשון] כִּי בְּדֶרֶךְ הַקָּרוֹבָה [דאם נפרש 'ממודיעים ולחוץ' שהוא באמת קרובה, שהרי יכול להגיע עד זמן אכילת הפסח], בָּיְדוֹ לַעֲשׂוֹת הַשֵּׁנִי אוֹ הָרִאשׁוֹן, שֶׁיִּשְׁחֲטוּ וְיִזְרְקוּ עָלָיו, וְיָבֹא וְיֹאכַל לָעֶרֶב:

מעשה חש"ב

א בגמרא פסחים (צג:) נחלקו התנאים מתי נחשב שהיה 'בדרך רחוקה', רבי עקיבא סובר דהיינו מן המודיעים ולחוץ, פירוש, כל שהוא רחוק מירושלים ט"ו מיל. שאפילו אם ילך כל זמן השחיטה שהוא מחצות ועד השקיעה לא יוכל לבוא ולהקריב. ודעת רבי אליעזר שאין הכוונה שאינו יכול להגיע, אלא כל שהיה חוץ מפתח העזרה בעת שחיטה, נחשב שהיה בדרך רחוקה.

ב כדאיתא במשנה (פסחים צג:) 'לפיכך נקוד על [האות] ה"א [שבתיבת רחוקה], לומר, לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ', ופירש רש"י (שם) 'יכול ניקוד למעט הדבר בא, דמשמע סמיוה להא תיבה מהכא". והובא ברש"י כאן.

ג כתב רבינו וכן דעת 'האמוראים' כשיטת רבי עקיבא, והביא שיטת עולא שהוא נמי סובר כרבי עקיבא ש'דרך רחוקה' הכוונה רחוקה ממש. והנה לכאורה עולא הוא רק אמורא אחד, ולמה נקט 'אמוראים' לשון רבים. ואפ"ל דבגמרא שם נחלקו עולא ורבי יהודה בכוונת דרך רחוקה, עולא סובר כל שאין יכול ליכנס בשעת 'שחיטה', ורב יהודה אמר כל שאין יכול לכנס בשעת 'אכילה'. והנה בין עולא ובין רב יהודה סוברים שדרך רחוקה הכוונה על דרך רחוקה שאינו יכול לבוא, א"כ אפשר לומר שזו כוונת רבינו באמרו וכן דעת 'האמוראים', היינו שבין עולא ובין רב יהודה סוברים כרבי עקיבא שדרך רחוקה הכוונה, רחוקה ממש, והטעם שהביא רק דעת עולא, מכיון שלהלכה נקטינן כעולא, שאזלינן בתר שעת שחיטה.

ד כוונת רבינו בטעם השלישי, שאפילו אם נאמר שרש"י מפרש על דרך הפשט, אפילו שלא אליבא דהלכתא, ולכן לא קשה למה פסק כרבי אליעזר, לפי שני הטעמים הראשונים, מ"מ לפי טעם השלישי קשה, שהרי פשוטו של מקרא משמע כרבי עקיבא.

ה וכמו שמצאנו הלשון בחז"ל (נזיר יז., ועוד) 'בתקנתיה קא מיירי, בקלקוליה לא קא מיירי'. הכא נמי בתקנת מי שהיה טמא או שהיה בדרך רחוקה דברה תורה, אבל בקלקוליה, באופן שקלקל ולא הקריב קרבן פסח במזיד לא קא מיירי.

ו בגמרא (פסחים צב:) "איתמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו [ובמשך הלילה שהוא זמן אכילת קרבן פסח יבוא לירושלים ויוכל לאכול את הפסח] רב נחמן אמר הורצה [יצא ידי חובתו ואינו צריך להקריב פסח שני] רב ששת אמר, לא הורצה [וצריך להקריב פסח שני]. רב נחמן אמר הורצה, מיחם הוא דחס רחמנא עליו [שלא יתחייב כרת אם לא הקריב בראשון], ואי עביד תבוא עליו ברכה. ורב ששת אמר לא הורצה מדחא דחייה רחמנא". ורבינו פסק כרב נחמן.

ז אפשר לפרש כוונת רבינו באמרו 'ויתכן', דעד הנה פירש לפי הדרש שדורשים הנקודה שע"ג ה"א שבא למעט, לכן פירש כרבי עקיבא שרחוקה היינו שהיה ממודיעים ולחוץ, ורחוקה אין הכוונה רחוקה ממש, אלא היא דרך רחוקה לאדם זה, כי הוא אינו יכול לילך דרך זו ולהגיע בזמן שחיטה, אבל עד זמן אכילת קרבן פסח יכול להגיע. ולכן אם צוה ושחטו עליו הורצה, וכאן מפרש רבינו 'רחוקה' על דרך הפשט, שרחוקה ממש, שאינו יכול לבוא אפילו עד הערב לאכול הפסח, ואינו דורש טעם הניקוד. ואז נמנע מלעשות הפסח מחמת הריחוק כטמא.

בענין בקשת משה ליתרו להשאר במדבר

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֹתוֹ אֶתֶּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ: וַיֹּאמֶר אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי עַל כֵּן יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם: וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ: (פרק י, כט–לב)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב. כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי (שמות ב פז) כִּי חוֹבֵב שֵׁם חָדָשׁ שָׁקָרָאוּ לְיִתְרוֹ, כַּאֲשֶׁר שָׂם לְתוֹרַת יִשְׂרָאֵל. כִּי זֶה דֶּרֶךְ כָּל הַמִּתְנַגֵּיר (להקרא בשם אחר), כִּי לַעֲבָדָיו יִקְרָא שֵׁם אַחֵר. וְהִנֵּה מֹשֶׁה חִלָּה פָּנָיו לָלֶכֶת עִמָּהֶם, וְאָמַר לוֹ סָתָם 'וְהֵטַבְנוּ לָךְ'. וְהוּא חָשַׁב, שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ מִן הַשָּׁלָל כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וְצֹאן וּבָקָר, וְלֹא תִּהְיֶה לוֹ נַחֲלָה בְּתוֹכָם. וְעַל כֵּן לֹא הָיָה חָפֵץ, וְעָנָה 'כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ', כִּי שָׁם לִי נַחֲלָה וּנְכָסִים וְכָבוֹד. אָז אָמַר לוֹ מֹשֶׁה 'אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ, כִּי מַדָּעְתְּךָ (בנגלל שהיותך יודע את הדרכ) הַמִּדְבָּר, תִּהְיֶה לָנוּ לְעֵינַיִם בְּכִבּוּשׁ הָאָרְצוֹת, וְתוֹרֵנוּ הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה בָהּ. וּמִכָּל הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' לָנוּ נָטִיב לָךְ. רָמְזוּ לָתֵת לוֹ אַחֲוָה בְּאֶרֶץ טוֹבָה[א] בִּשְׁכָרוֹ עַל טָרְחוֹ, וְעֶזְרָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲזֹרֵם בְּכִבּוּשׁ הָאָרֶץ. וְעַל דַּעְתִּי, כִּי נִתְרָצָה אֵלָיו בָּזֶה וְעָשָׂה כֵּן, כַּאֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי שָׁם (שמות יח א)[ב]. וְכָךְ אָמְרוּ בַּיְרוּשַׁלְמִי (בכורים פ"א ה"ד) בְּנֵי קֵינִי חוֹתֵן מֹשֶׁה מִבִּיאִין וְקוֹרִין, דִּכְתִיב לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ'.

זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת הֶחָצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים: (פרק יא פסוק ה)

רש"י – חֻשַּׁךְ נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. חִנָּם תִּמְצֵי שֶׁמְּכִירִים לָהֶם דָּגִים חִנָּם, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר וְחֶנֶם לֹא יִנָּתֵן לָכֶם (שמות ה, יח), חִנָּם תֵּנוּ לוֹ חִנָּם נוֹתְנִין לָהֶם חִנָּם, דָּגִים יָפִין נוֹתְנִים לָהֶם חִנָּם, וּמֵהוּ מוֹכֵר חִנָּם, חִנָּם מִן הַמִּצְוָה (ספרי פז): חִנָּם הַקִּשּׁוּאִים. חָמֵר רַכִּי שֶׁמְּשׁוּן, מִפְּנֵי מָה הִמְתִּין מִשֶּׁהִגִּיעַ לְכָל דָּבָר חוּז מֵאַחוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁים לַמְּנִיקוֹת, מוֹמְרִים לְחֹלֶה לַח תִּאחֲלִי שׁוּם וּבָלָל מִפְּנֵי הַתִּיוֹט, מָלֵל לְמֻלָּךְ כו' כִּדְתִימְטָא דְּסִפְרֵי:

וְטַעַם אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. בְּפִי פְּשׁוּטוֹ, כִּי הָיוּ הַדָּיְגִים הַמִּצְרִיִּים מַעֲבִידִים אוֹתָם לְמִשְׁךְ הַדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים בְּמִצּוּדָה וּבְמִכְמוֹרוֹת, וְהָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם מִן הַדָּגִים כְּמִנְהַג כָּל פּוֹרְשֵׁי מִכְמֶרֶת. וְהַקִּשּׁוּאִים וְהָאֲבַטִּיחִים וְהֶחָצִיר וְהַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִים בְּמִצְרַיִם הַרְבֵּה מְאוֹד, כִּי הוּא יַנַּ הַיָּרָק, וְכַאֲשֶׁר הָיוּ חָפְרָן לָהֶן בְּגִנּוֹת וּבְכָל עֲבוֹדָה כָּשָׁה הָיוּ אֲכָלִין מִן הַיְּרָקוֹת. אוֹ שֶׁהָיוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ עוֹשֵׂי מְלַאכְתּוֹ, וְהָיָה מְפַרְנֵס אוֹתָם בְּלֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, וְהָיוּ נְפוֹצִים בָּעִיר וְנִכְנָסִים בְּגִנּוֹת וּבְשָׂדוֹת וְאוֹכְלִים מִן הַיְּרָקוֹת, וְאֵין מַכְלִים דָּבָר כְּמִנְהַג עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ, וְנוֹתְנִים לָהֶם עַל שִׁפַּת הַיְאוֹר מִמְּנַת הַמֶּלֶךְ דָּגִים קְטַנִּים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם דָּמִים בְּמִצְרַיִם וְכוּ'.

מעשה חש"ב

א

הנה בהני קראי כתוב ב' פעמים שמשה רבינו מבקש מיתרו חותנו להשאר עמהם במדבר. ובשכר זה יטיב לו. בפסוק כט כתיב 'לְכָה אִתָּנוּ, וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל': ויתרו מסרב להשאר במדבר. ובפסוקים לא – לב כתוב עוה"פ שמשה ביקש 'אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ' והבטיח לו 'וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ'. והנה בפסוקים אינו מבואר איזה טובה הציעו לו בתחילה. ואיזה טובה הציעו לו בפעם השני.

ונחלקו בדבר זה רש"י ורבינו, לפי רש"י לא היה ב' הבטחות. ומה שאמר לו אח"כ עוה"פ 'והיטבנו לך', הרי הוא חוזר על מה שהבטיח לו בפעם הראשונה. ולא הציעו לו חלק ונחלה בארי', רק הציעו לו דושנה של יריחו עד שיבנו את בית המקדש. אמנם דעת רבינו שהיה ב' הבטחות. ובתחילה הבטיחו לו לקבל מהשלל ולא רצה, ואח"כ הציעו לו שיתנו לו נחלה בארץ ישראל.

ב

מחלוקת רש"י ורבינו אי יתרו נשאר במדבר או שחזר אל ארצו: הנה לא מבואר בפסוקים האם נתרצה יתרו ונשאר במדבר או לא. ונחלקו בזה רש"י ורבינו. דהנה דעת רש"י (יתרו פרק יח פסוק ג) דמש"כ (שם) 'וישלח משה את חותנו', הוא מה שכתב כאן שאמר לו משה כאן 'נוסעים אנחנו אל המקום וגו' אל נא תעזוב אותנו'. דרש"י לשיטתו דיתרו לאחר מתן תורה בא. ולפי רש"י יתרו לא נענה לבקשת משה וחזר אל ארצו.

אמנם דעת רבינו (כאן) שיתרו נענה לבקשת משה ונשאר במדבר. וז"ל רבינו "ועל דעתי כי נתרצה בזה. ועשה כן, כאשר הזכרתי שם וכו'". ושם כתב רבינו (פרשת יתרו שמות יט ה) דמדלא השיב יתרו בפעם השני למשה, נראה שקבל דבריו ועשה כרצונו ולא עזבם.

ורבינו לשיטתו דהתורה כסדרה נכתבה. ויתרו קודם מתן תורה בא. וישלח משה את חותנו היה לפני מתן תורה, שהלך לגייר את משפחתו. ושוב חזר והיה עם ישראל במדבר. ועכשיו ביקש משה רבינו שישאר במדבר. ונתרצה יתרו ונשאר במדבר.

ואפשר לומר דרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. דרש"י לשיטתו שיתרו חזר אל ארצו ולא נתרצה, לומד שבאמת לא הציעו לו חלק בארץ ישראל. ולכן חזר אל ארצו ששם היה לו נחלה ונכסים. ורבינו לשיטתו שסובר שבסוף נתרצה יתרו, ונשאר במדבר, הרי הוא לשיטתו שבתחילה הציעו לו כסף ולא נתרצה. ולבסוף הציעו לו חלק בארץ ישראל, ואז נתרצה.

ג

רבינו מביא ראיה לשיטתו דיתרו קיבלו חלק ונחלה בארץ ישראל. מדאמרו בירושלמי דבני יתרו מביאין בכורים וקוראין. ורק מי שיש לו נחלה בארץ ישראל מביא וקורא. משום דכתיב שם על ארץ ישראל 'אשר נשבעת לאבותנו לתת לנו'.

ד

שני חילוקים בין פי' רש"י לפי' רבינו: א] לפי רש"י 'חנם' הכוונה חנם מן 'המצוות', אבל לא היה מקבלים הדגים חנם אין כסף. ולפי הרמב"ן היה מקבלים כל אלו הדברים חנם 'אין כסף'. והטעם שקבלו הדגים בחינם משום שהדייגים היו מעבידים אותם למשוך הדגים, לכן היו נותנים להם דגים בחינם. ב] לפי רש"י לכאורה 'חנם' קאי רק על הדגים, ושאר הדברים היו טענתם שלא הרגישו כלל טעמם בהמן כדאי' ברש"י, משא"כ להרמב"ן 'חנם' קאי על כל הפסוק שטענתם היו שאכלו כל הדברים חנם אין כסף. והטעם שקיבלו הירקות בחינם, לפי שהיו הרבה ירקות במצרים, וכאשר היו עובדים בגנות ובכל עבודה בשדה היו אוכלים מן הירקות. או משום שכן המנהג לתת לעבדי המלך אוכל זול בחינם.

בעזהש"ת

מדרי מטה אל דרי מעלה
וחסידיך יהללו!

די צדיקים פון אויבן פריען זיך מיט אונזער סיום!

עליונים ששו ותחתונים עלזו!

די תנאים ואמורים וועלכע
זענען ביים סיום הקדוש!
מרנן רבוה"ק מייסדי קהלתינו

וועלכע שעפן נחת פון די
ערליכע תורה'דיגע בעלי בתים
לומדי ומסיימי הש"ס!

א' שלח • סיום כל הש"ס

תורתך שעשועי

אַר.סי.סי. • במקהלות אלפי אלפים

גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה (תהלים קיט, כ)

מעלת לימוד וידיעת

גמרא עם רש"י

כפי שהיה מקובל ונהוג אצל אבותינו בדורות מקדם דור אחר דור

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בהגיענו לזמן הזה כאשר ציבור עצום של "בעלי בתים" זוכים לחגוג תקופת גמרה של תורה, סיום כל הש"ס כולה, אמרנו לרעות בגנים וללקוט שושנים קטעים אחדים מפי ספרים וסופרים על חובת גברא המוטל על כל אשר בשם ישראל יכונה לקבוע לימודו בלימוד "גמרא עם פירש"י" מדי יום ביומו, כי זה כל האדם וכל עמל אדם לפיהו, לקיים והגית בו יומם ולילה.

יכלה הזמן בהעתקת הוראות בלי מספר מרבותינו ממשיכי דרך הבעש"ט הק' זי"ע, שהזהירו את שומעי לקחם ומקבלי תורתם להתמיד בלימוד פשטות התורה גמרא עם פירוש רש"י ז"ל המטהרת את הנפש ומכשרתו להתדבק בעבודת השי"ת. במאמר שלפנינו לקטנו בעיקר מגדולי ישראל מפורסמים שהאירו פני תבל בחכמת תורתם לרבים, וגם המה הדריכו והזהירו על לימוד גמרא בפשטות, כי ממנה תוצאות חיים לקנות גופי תורה.

ליגמר והדר ליסבר

מראשית כזאת הודענו לשון פלא בדברי חכמינו ז"ל (שבת סג ע"א): "אמר רב כהנא, כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא, מאי קא משמע לן, דליגמר איניש והדר ליסבר". פירש"י "ליגמר איניש - לגרוס שמעתא מרביה, ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה, והדר ליסבר טעמיה".

כעין זה מצינו שני מאמרים נפלאים שלימד אותנו גדול האמוראים רבא, יסוד גדול בסדר הלימוד, כמובא במסכת עבודה זרה (דף יט ע"א): "אמר רבא, לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה, שנאמר (תהלים א, ב) בתורת ה' [חפצו], והדר ובתורתו יהגה.

ומבאר רבינו הגדול רש"י ז"ל בתועלת הלימוד קודם שמעיין בה: "ואחר כך יהגה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרץ, ובראשונה לא יעשה כן, שמא יבטל, והרב לא ימצא לו כל שעה, ועוד לאחר ששנה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעצמו דבר הקשה".

עוד אמר רבא שם: "לעולם ליגריס איניש, ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר, שנאמר (שם קיט, כ) גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה, גָּרְסָה כתיב ולא כתיב טחנה". ופירש"י: "דלא ידע מאי קאמר, שאין רבו יודע לפרש לו כלום, דכתיב גרסה, לשון גרש וכרמל, שלא היה טוחן הדק אלא כריחים של גרוסות המחלקין חיטה לשנים או לארבע למאכל, גרסה נפשי לתאבה - מרוב תאותי לתורה הייתי שובר לפי היכולת אע"פ שאיני טוחנה הדק ליכנס בעומקה".

מכאן נתחלקו הדברים לשני מהלכים, מה עדיף בסדר הלימוד, אם השאיפה לרדת לעומקן של דברים ולהתעמל בסברות דקות להבין ולהשכיל, או להרכיש ידיעה מקיפה ורחבה בכמות הלימוד, אף על חשבון העיון.

עוד בימי האמוראים נחלקו הדעות בזה, כאשר מספרים לנו חז"ל בשני מקומות בש"ס, בסוף מס' ברכות (דף סד ע"א) וסוף מס' הוריות (דף יד ע"א) על שתי הדרכים, סיני ועוקר הרים. כלשון רש"י 'סיני' הוא 'מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני', ו'עוקר הרים' הוא ה'חריף ומפולפל בתורה אע"פ

שאין משנה ובריייתא סדורין לו כל כך'. "שלחו להתם, סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם, שלחו להו סיני קודם, שהכל צריכין למרי חטיא", פירש"י רב יוסף קרו ליה סיני לפי שהיו משניות ובריייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני אבל לא היה מפולפל כרבה, ואמרו שהכל צריכין למרי חטיא, כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא, שמשנה ובריייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני דמשנה ובריייתא אבוהון דהלכתא".

מאז מצינו הרבה בספריהם של גדולי הדורות דעות ודרכים לכאן ולכאן, איזה מהם להעדיף על חבירו, אם העיון והסברא באיכות הלימוד, או להספיק בכמות, ללמוד דף אחר דף, ומסכתא אחר מסכתא, כדי 'לקנות' גופי תורה, להעשיר את ידיעותיו בתורתו של הקב"ה.

ברם זאת יש להקדים, כי בודאי לא שייך לומר דבר קבוע לכל אדם, כי כללא נקיטנא שכל אדם צריך ללמוד לפי "טבעו" ומהותו, שיש אדם שאין לו שום הנאה מהספק מרובה בהבנה שטחית, ויש אדם שאינו מסוגל להתעכב על סוגיא זמן ממושך ולרדת לעומקן של דברים, אך זה ברור כי אי אפשר להתעמל ולהתייגע להבין שום סוגיא אם אין לו ידיעה במושגים של אותו סוגיא המבוארים במקומות אחרים בש"ס, וזאת אי אפשר לרכוש אלא בשינון הרבה גמרא ומסכתות זה אחר זה, והכל צריכי למארי חיטי.

טוב יותר שיקנה גוף התלמוד קודם

עוד בדור דעה מלפני כמה מאות שנים, התאונן רבינו הגדול המהר"ל מפראג זי"ע בימיו על מה שהניחו את לימוד הגמרא כפשוטו, לקנות גוף התלמוד, כהקדמה קודם לימוד התוספות, וכה כתב (נתיבות עולם, נתיב התורה פ"ה):

> והנה הבחורים רכי השנים אם היה בהם גירסא דינקותא אין ספק כלל שהיו רגילים ויודעים כמה וכמה מסכתות קודם שיכנסו לחופה, ועתה אין להם מאומה בידם, והכל בשביל שלימודם תוס', דבר שהוא הוספה, וכי לא היה טוב יותר שיקנה גוף התלמוד קודם.

מרוב כאב על המצב ממשיך המהר"ל וכותב בלשון בוטה כמדקרות חרב על 'הסיבה' שבשבילו התדבקו על לימוד התוספות עוד קודם שמלאו כריסם בידיעת התלמוד גופא:

> והכל בשביל שנדפסו התוספות אצל הגמרא, ואילו נדפסו פסקי הרא"ש ושאר חידושים שחיברו האחרונים מנוחתם כבוד אצל הגמרא, היו הכל לומדים על שיטת ההלכה אף הנערים הקטנים, כי מה לנערים אל דברים אלו, שדבר זה גורם לו שאינו עומד על שיטת ההלכה על בוריה, כי איך הגדולים והקטנים ישוו יחד בלימודם, ואם אומרים לאבי הנער שיניח ללמוד את בנו שיטת ההלכה ולא ילכוד עדיין התוספות, כאילו אומרים לו שלא ילמוד כלל, כי אין האב חפץ רק בשם וכו'.

חתם סופר: "למוד הרבה גמרא עם רש"י"

מראש צורים ראוי להביא מדרכי לימודו של משה ספרא רבה דישראל, רבן ומאורן של כל גדולי אונגארן, ה"ה מרן החתם סופר זי"ע, שהיה רגיל לומר לבנו הגה"ק בעל כתב סופר זצ"ל, "למוד הרבה גמרא עם רש"י, ובכל מקום שרש"י מביא לישנא אחרינא דלוג עליו ותלמדנה רק כשתלמד את הענין בעיון".

כך כותב נכדו הג"ר אברהם סופר ז"ל מירושלים, המוציא לאור ספרי רבינו המאירי, בהקדמת ספר בית הבחירה להמאירי (עלמס' כתובות), בשם אביו הגה"צ בעל התעוררות תשובה זצ"ל בן הכתב סופר זצ"ל.

הגר"א: שני דפים בכל יום

גם גאון הדורות הגר"א מווילנא זצ"ל, שהיו בהירין לו שבילי התלמוד יותר משבילי ווילנא, וכל רז לא אניס ליה מתורת הנגלה והנסתר, היה מתנהג גם הוא לקבוע חלק מלימודו בשינון גמרא רש"י בכל יום, כמבואר בספר מעשה רב (סימן ס):

> "ללמוד גמרא שני דפין בכל יום עם פירש"י, ולחזור היטב עייי"ש.

ושם בהגהות אמרי שמואל מובא בשם הגאון רבי איסר אסרלן ז"ל ביאור מנהג הגר"א ללמוד דוקא שני דפים גמרא בכל יום, כי לפי חשבון זה יסיים כל הש"ס בפחות מחמש שנים, ואמרינן בחולין (דף כד.) כל תלמיד שאינו רואה סימן ברכה בתלמודו חמש שנים שוב אינו רואה.

הגרעק"א: שיעור בקיאות מלבד לימוד בעיון

כך מצינו על מאור הדורות הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע (בספר כבוד התורה), שמלבד סדר העיון שלו בעמל ויגיעת התורה שאין דוגמתו, היה לו שיעור בקיאות לחזור על מאה דפים גמרא בכל יום. (וידוע שהגרעק"א ז"ל בלמדו שיעוריו לבקיאות והגי ע לגמרא שיש ב' לשונות ברש"י, לא למד רק לשון אחד כדי להמשיך בלימודו).

הגר"ח מבריסק: פלפול של הבל

כן נהגו כל גאוני הדורות, ואף אלו המפורסמים שהעניקו חמה בעמקות חכמתם ועומק עיונם, שקבעו את עצמם ולימדו את שומעי לקחם, לקבוע סדר לימודם מתחילה בלימוד פשוט של גמרא-רש"י.

> כך מביא בספר "תנו כבוד לתורה", שהגאון רבי חיים מבריסק ז"ל התפאר עצמו לפני גדול אחד, שבנו הגרי"ז ז"ל בבחרותו זוכר בעל פה את כל הש"ס עם רש"י.
>
> ותמה אותו גדול ושאל, "מאימתי אצליכם ענין בבקיאות? הלא אצליכם לומדים רק בעיון?"
>
> ענה לו הגר"ח ז"ל: "אצלי, מי שאומר פלפול לפני שזוכר את כל הש"ס עם רש"י, הוא פלפול של הבל".

על דרכו של הגר"ח מבריסק עצמו מובא בס' "עובדות והנהגות לבית בריסק" (ח"ג עמוד צה), אשר מרן הגר"ח זצ"ל עבר במשך שנתיים עם בנו מרן הגרי"ז זצ"ל על כל הש"ס עם פירוש רש"י, ואמר לו את התמצית של חידושיו בכל הסוגיות, והיה זה בשנתיים שלפני נישואי הגרי"ז זצ"ל.

גאוני גאליציע: ללמוד הרבה גמרא

עוד מובא בספר "תנו כבוד לתורה", הוראה מפורשת מפי שנים מגדולי גאוני גאליציע, ה"ה הגאון רבי ירוחם פישל אריק זצ"ל אבד"ק אוזיראן, אחיו הצעיר של הגאון האדיר רבי מאיר אריק זצ"ל אבד"ק טארנא, שהיה בקי מבהיל בכל חדרי תורה, ועל הגאון האדיר **רבי מנחם זעמבא** זצ"ל, וכך מעיד:

"אני בעצמי שאלתי את פי הגאון האמיתי **רבי פישל אריק** זצ"ל, ואמר לי ללמוד לפחות שלשה דפים גמרא בכל יום ויום.

וכן שאלתי את הגאון האמיתי **רבי מנחם זעמבא** זצ"ל, ואמר לי ללמוד הרבה גמרא. ובפירוש אמר לי שאין צריכין לעיין בכל התוספות רק הנחוצות וכו', עיי"ש.

"והרבה להזהיר אותי על לימוד גמרא"

כפי שהקדמנו בתחילת דברינו נודע הרבה על רבותינו הקדושים גדולי החסידות שהזהירו והדריכו על לימוד גמרא, ונזכיר ענין א' המובא בספר "ויצו משה":

"בשנת תרכ"ב בנסיעתי **לאיזביצא** אל הגה"ק בעל **בית יעקב** זי"ע, זכיתי לשמוע מפה קודשו דברי הדרכה לדרך הלימוד בש"ס ובפוסקים ואלו הן, ללמוד בכל יום גמרא פשוט עם רש"י, שנים או שלשה דפים, ואחר הלימוד לחזור ולראות רהיטות סוגיית הגמרא שלמדתי, וגם לעשות לי סימנים, ואמר לי הלוא ידעת שנמצא בגמרא בהרבה מקומות סימנים, והם סימני הלסת, וכן תעשה לך סימן במה מתחיל הגמרא אחר המשנה וכו', **והרבה הזהיר אותי על לימוד גמרא פשוט עם רש"י**.

הדרך בלימוד גמרא 'עם תוספות'

איברא כי בכמה מספרי הפוסקים שהדריכו בסדר הלימוד, הדגישו ללמוד דוקא עם פירושי התוספות, כמו שכתב **החיד"א** ז"ל בספרו ברכי יוסף (יו"ד סימן רמ"ה ס"ד):

לימוד הגמ' ורש"י תוספות חיוב כמו הנחת תפילין, [בשם] הגאון מהר"ר **שעפטל** בצואה, הובאה בסוף ספר יש נוחלין עי"ש.

ואם כן, יתקשה השואל, איזה דרך ישכון אור, ואיך יתאמו הדברים עם דברי רבותינו גדולי הדורות שכתבו במעלת לימוד גמרא עם פירש"י לבד.

"כשבדקתי התוצאות נתברר..."

אך כדי לבאר מהלך שוה בין גדולי הדורות, נעתיק דברי גאון ישראל הגה"ק **רבי אלחנן וואסערמאן** זי"ל ראש ישיבת בארנאוויטש, המובאים בספרו אור אלחנן (פרק י):

אמר רבי אלחנן: יש מסכתות אשר אמנם למדתי אותן בדרך זו מתחילה לגמרא ורש"י פעם אחרי פעם עד כדי ידיעה על בוריה ורק לאחר מכן דברי תוספות, ולעומת זאת יש מסכתות שלמדתי גמרא ורש"י עם כל התוספות, וגם על התוספות הללו חזרתי פעמים רבות מאוד להיות דבריהם מחוורין לי כשמלה. **אך למעשה, כשבדקתי התוצאות נתברר, שמסכתות אשר למדתי מתחילה גמרא ורש"י בלא תוספות, כיון שהגיע אחר כך תור לימוד התוספות נקלטו ונשתרשו הדברים בשכלי תיכף מפעם ראשונה ובצורה יסודית שאין בכלל להשוותה עם הסוג האחר שלא הבנתי במדה שתניח את דעתי.**

לאור זה שהלימוד "גמרא רש"י" מתחילה מיישר את הדרך ומדרבן את הלומד שילקטו הדברים במוחו היטב, ממשיך בספר הנ"ל על דרכו של רבי אלחנן עצמו ללמד לתלמידיו, שכידוע היה מגדולי מנחילי התורה בדור שקודם המלחמה:

והיה [רבי אלחנן] אומר לתלמידיו: **כשלומדים גמרא צריך לשנן פעמים אחדות גמרא עם רש"י בלבד בלא בעלי תוספות, להוציא תוספות אחדים שיש בהם הכרח לגוף הפשט, באופן זה יש לגרוס את כל דברי הגמרא ממשנה אחת עד המשנה הבאה פעם אחרי פעם עד שלא יהיו מגומגמין בפיך**, רק לאחר מכן יש ללמוד תוספות, ובלי ספק יבינו יותר טוב באופן זה את דברי התוספות, וירגישו בהירות ויחקקו בזכרון פי כמה ממה שזוכרים אלה שלומדים את התוספות תיכף בפעם הראשונה בחדא מחתא עם גמרא ורש"י.

לפי המבואר בודאי אין סתירה בין דעות גדולי הדורות על המהלך הנכון בלימוד התורה, שבודאי צריך כל אחד לשאוף ולהשתוקק להגיע לדרגה שיוכל ללמוד גמרא-תוספות בכל יום, אבל אי אפשר להגיע לזה רק שלב אחר שלב, לאחר שלמד הרבה פעמים גמרא-רש"י על בוריו, וחזר עליהם פעמים אחדות עד שהם משוננים ומחודדים בתוך פיו, אז יוכל להמשיך ולהתייגע על דברי התוספות, כי אז יאירו לו שבילי התוספות באור יקרת וקפאון, באורה של מתיקות התורה.

אך כמובן, שבעלי בתים הטרודים על המחיה ועל הכלכלה ואין להם הרבה זמן לקבוע עתותם לתורה, עיקר הלימוד צריך שיהא אצלם בגמרא רש"י הרבה פעמים, לקנות עוד ועוד דפים גמרא, 'זיך אויסקענען אין מסכתות הש"ס', להלקיט הרגשה וידיעה מקיפה בכל המושגים הנזכרים בגמרא, עד שבעזהי"ת בימי העמידה יזכו גם המה לפתוח לבם ולטעום טעם מתיקות לימוד גמרא עם פירושי התוספות.

והאף אמנם כי באמת רבותינו הקדושים ז"ל הנהיגו בסדרי הישיבות הקדושות להתייגע ולעמול בלימוד הגמרא עם פירושי התוספות, אך בספרי רבותינו מאורי הדורות מצינו שיש מעלה גדולה ללמוד גמרא עם פירוש רש"י, ובזה מקיימים ליגמר והדר ליסבר.

בשש שעות אפשר ללמוד...

על הזמן המתאים הצריך ללימוד העיון, ראוי להביא מה שמביא בספר שלמים מציון (להג"ר בן ציון קפלמן ז"ל) בשם הגאון הגדול **רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל גאב"ד ירושלים**:

היה [הג"ר זעליג ראובן] אומר, שבשעת הלימוד אפשר ללמוד דף גמ' עם רש"י, ובשלש שעות אפשר ללמוד דף גמ' עם רש"י ותוס', ובשש שעות אפשר ללמוד דף גמ' עם רש"י תוס' וראשונים וכו'.

כי אז תצליח

בענין זה ראוי לסיים על סגולת התורה, מה שהיה מרגלא בפי הרה"ק **רבי יהושע מבעלזא** זי"ע לומר בשם אביו הרה"ק **השר שלום מבעלזא** זי"ע, כי **"דף גמרא עם רש"י מסוגל להצלחה"**. (ספר פה אליהואות ט).

בעזהשי"ת

זה היום קוין לו
נגילה ונשמחה בו

אלפי המסיימים חדשים
ואלפי המתחילים גם ישנים
גם יחד!

א' שלח • סיום כל הש"ס

תורתך שעשועי

אַר.סי.סי. • במקהלות אלפי אלפים

◆ פרק ב' ◆

משנה א

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושהו (בגירסת הרשב"ץ) **ותפארת לו מן האדם.** יבואר על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' לעמוד עמוד רמנ) לפרש הכתוב לעמוד על הכתיבה בני אהרן ומורת אליהם בנפש לע"ע ליטמא בעמיו, אשר בזה מזהיר למנהיגי ישראל המורים לעם דרך ה', שעלולים מצד ליפול ממדריגתם מחמת פימוי היצר הרע שיתקרבו להמוני עם ויעשו כמעשיהם כדי למצוא חן בעיניהם, בחמלת שבזה יוכלו למשוך לבם למרכיהם ולהטותם לטוב, ועל זה אמר בנפש לע ליטמא בעמיו, שלע יטמאו את נפשותם בעת שהם מדריכים את העם לעבודת הש"ת, רק יחזיקו עצמם בדרך המורה הקדושה לבלי נטות ימין ושמאל, ובפופן זה יקרבו לבבות ישראל לעבודת ה', עכ"ד.

ולפי זה יש לומר שהמנע הזכיר בזה מנהיגי ישראל, ואמר איזוהי דרך ישרה שיבור לו המל"ס, היינו מנהיג העדה, על דרך המבואר בזוהר הקדוש (מזריע קפ מת.) שהמלס נקרע בתרבעה אמות, מלס גבר מגע בית, והמשוב שבהן הוא מלס. כל שהיא מפארת לעושהו, שיהיר המלה במעשיו בינו לבין עצמו להיות מפארת לעושהו, שיקייס מה שנוה הקב"ה ולע יגעה כלום מדרך המורה, ורק בפופן זה יצמדל להיות מפארת לו מן המלס, להשפיע על זולתו לקרבו למורה.

משנה ה

ולא כל המרבה בסחורה מחכים. יתבאר על פי מה לאיתע בגמרא (נדה ע:) מה יעשה מלס ויחכם, ירבה בישיבה, ופריך הרבה עשו כן ולע הועיל להם, ולע יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר (משלי ג ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ובזה ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' במדבר עמוד כח) ברמז מאמרם (מגילה כח:) שמעתא בעא ליטמע, דהיינו שבכדי להבין שמעתא על בוריה ובפרט לפסוקי שמעתא לגיבא דהלכתא, בעא ליטמע, הוא מלשון לוט"ע דהיינו תפלה, שצריך להתפלל ובקש רחמים ממי שהחכמה שלו שיאיר עיניו להשיג האמת בתורה הקדושה, עכ"ד.

וכבן יש לומר שהמשנה בא להורות שמי שפשר לזכות לכתרה של תורה בלע תפלה ותחנונים, וזה שאמר ולע כל המרבה בסחור"ם מחכים, כי תכמת התורה נקרע סחורה כמו שנאמר (משלי ג יד) כי טוב סחרה, אמנם לע כל המרבה בסחורה ועוסק הרבה בחכמת התורה, מחכי"ם, זוכה לבין לאמיתה של תורה, והרבה עשו כן ולע הועיל להם, אלא צריך לבקש רחמים ממי שהחכמה שלו שיחוננהו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד.

*

ולא כל המרבה בסחורה מחכים. י"ל על פי מה שהקריך כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' ויהי עמוד תקכח) בענין מחזיקי תורה, שהגם שאמינו בדברי חז"ל שאעלת התלמיד חכם הלומד תורה עדיף מן המחזיק, זהו לענין השכר על מצות תלמוד תורה, בזה גדול המחזיק, כי גדול המעשה יותר מן העשה, אמנם שכר מצות ידיעת התורה, וגם המדריגות שהתלמס זוכה על ידי שלומד תורה, בזה לע יזכה אלא הלומד בעצמו, עכ"ד.

ולפי"ז י"ל שרלה התנא להמיעט, שגם המרבה בסחורה ומחזיק ידי לומדי תורה, אף שים לו שכר יותר מן התלמיד חכם על מצות תלמוד תורה, עם כל זה לע כל המרבה בסחורה מחכי"ם, כי לע יזכה לשכר מצות ידיעת התורה אלא הלומד בעצמו.

משנה ז

מרבה תורה מרבה חיים. אפ"ל על פי מה דמתאמרע משמיה דהרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלסבורג זי"ע (הובא בסוף הקדמת מיר השם) על המשנה (בכורות מד.) השומה מים לגמלו אומר שהכל נהיה בדברו, פי' הנדיק שלומד תורה שנמשלה למים (תענית ז.), בחשקות גדול ובלמלון, אומר הקב"ה שהכל נהיה בדברו, שכל מה שהנדיק הזה ידבר, יקייס הקב"ה את דברו, על דרך (לויב כג כח) ומגזר אומר ויקס לך, עכ"ד.

ובזה יתבאר אומרו מרב"ה תורה, והיינו בחשק ובלמלון ובהתמה יגבה תמיד, מרבה חיים, יכול לפעול בדיבורו שהמולים יתרפאו מחלליים והבריאים יתמידו בבריאותם לחיים טובים ארוכים.

*

מרבה צדקה מרבה שלום. נ"ל בפשטות על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קנט.) אין יסורים נפרס אלא בנדקה שנאמר (ישעיה ג מ) ניון במשפט תפדה ושביה בנדקה. והנה הגאולה נקרע שלום, כמו שאמרו מכמים (עדיות פ"ח מ"ז) אין אליהו בא אלא לעשות שלום בעולם. וכן נאמר (ישעיה נב ז) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום. והנו מרבה בנדקה מרבה שלום, פי' שעל ידי שמרבה בנדקה מקרב את הגאולה.

משנה יג

הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה. הקשו המפרשים הע קריאת

שמע ותפלה הן מצות הכרמיות לכל אדם, ובמקצת זו הזהיר על דברי תפילות יתר מן המיוב, ולמה הזהיר כאן על מצות שהן מיובי תורה.

וי"ל על פי מה דאיתא במס' ברכות (דף ד:) אמר רבי יוחנן, גיזהו בן עולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה, והיינו שבתפילה קורע קריאת שמע ואמר כך מתפלל, ע"ש בגמרא, ובטור (או"ח סי' ק"י) בשם הירושלמי (בכורות פ"ע ה"ו).

והטעם בזה י"ל על פי מה דאיתא במס' שבת (דף יב:) כל השועל לרבו בשעת מרמי אין מלאכי השרת מקבלין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בשעת מרמית. והקשו בתוס' (ד"ה שאין) תימה הא לפילו מחשבה שבלב כל אדם הם יודעים, ולשון מרמי אין יודעים, ותירץ הרע"א במס' ברכות (פ"ג סימן ג) שלשון זה מגזרת בעיניהן להזקק לו. וכדבר הזה י"ל שכל מעשיות בני אדם נרבי הגשמיים שהם מתפללין בתפלת שמונה עשרה, הם מגושים בעיני המלאכים, כיון שהיום מביאים מיושבם ומהומם, ולכן אינן מזקקין לבקשות שלו להעלותם לשמי מעל.

והנה מצאתי בשם הגמרא בשלא החולה שהשכינה עמו, מוכר להתפלל בשעת מרמי, דכיון שהשכינה עמו אין צריך למלאכי השרת שיכניסו תפלתו. ומצאתי בזוהר הקדוש (תרומה דף קפט:) שבשעה שהאדם מקבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע, זוכה להשרת השכינה. ובזה יובן היטב טעם סמיכת גאולה אתפלה בדרכ קריאת שמע לתפלה, כי קריאת שמע הוא הקדמה לתפלת שמונה עשרה שמתפללין על ברכי הגשמיים, דכיון שמקבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע זוכה להשרת השכינה, וממילא אין צריך למלאכי השרת שיכניסו תפלתו, ויתקבלו תפלותיו בשמונה עשרה על ברכי הגשמיים לרחמים ולרצון לפני יהדון כל.

ובזה יתפרש כוונת התנא, הוי זהיר בקריאת שמע ותפלה, נקט קריאת שמע תחילה ואמר כך תפלה, להשמיענו דין זה דצריך למסמך גאולה לתפלה, כדי שיוכל להתפלל גם על ברכי הגשמיים כשאר תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפלת שמונה עשרה.

משנה יד

הוי שקוד ללמוד תורה, ודע מה שתשיב לאפיקורוס. י"ל דהקדים מה לדאיתא במס' ברכות (דף ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, ינצו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, ואם לאו יקרא קריאת שמע, ואם לאו יזכור לו יום המיתה. והקושיא מפורסמת למה הזכרת יום המיתה הוא תקנה בדוקא יותר מכולם, אם כן למה יעסוק תחלה בשאר תקנות.

וביאר ע"ו זללה"ה בקדושת יום טוב (פ' תיי) כי לפעמים היצר הרע בא במרמה ומדמה פנים על עבירה כשילו הוא מצוה, ועל זה לא יועילנו הזכרת יום המיתה, אבל אם יעסוק בתורה ימלט גם מתחבולות אלו, כי זאת התורה מורה לנו את הדרך אשר נלך ואת המעשה אשר נעשה, שנדע היטב מהו מצוה והיפוכו, וגם שהתורה בעצמותה משמרת את האדם שלא יבוא לידי מכשול, עכ"ד. (וכן כתב בדברי יואל פ' שלח עמוד שעח).

וזה שאמר הוי שקוד ללמוד תורה, וזה תדע מה שתשיב לאפיקורוס, וכפירוש המגן אבות דקאי על היצר הרע. כי התורה הקדושה מאיר העינים לידע האמת שלא יכשל בעצת היצר הרע הבע אליו במרמה.

משנה טו

היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים. יש לרמז על פי מה שפירש בכתבות חור (ר"פ תיי) עת הכתוב (משלי י כז) יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקוצרנה, על פי המבואר בגמרא (שבת פט:) מלינת יצחק אבינו לעמיד לצת, כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, לד עשרין לדע עשת עלייהו, פשו להו חמשין, לד עשרין וחמשה לליות, פשו להו עשרין וחמשה, לד תרתי סרי ופלגא דלליי ומיכל וכו', פשו להו תרתי סרי ופלגא, אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך. הרי למדנו שאנשי הרשעים צריך לקצר מספר שנותיהם עד שלא יעשר מעשיהם שנה אחת תרתי סרי ופלגא, מה שאין כן בצדיקים יכולים להאריך כל היום, וזהו יראת ה' תוסיף ימים, כ"ל למי שהוא ירא ה' ומשים לילות כימים, אף הלילות נחשבים אצלו כימים, אבל לילות הוא עוסק בתורה ובמצות, אבל שנות רשעים תקוצרנה, שאצל רשעים אינו מקבלים הימים, אעד עשרים לא תשבינן להו ומן חמשים והלאה אינו מקבלים כ"ה לילות, עכ"ד.

וזה שאמתחון התנא, היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים, כי בעוה"ר היום שהמלאכה מרובה והפועלים עצלים, ומיום מעכבים את הימים בתורה ומצות, על כן היו"ט קצר, צריכים לקצר מספר הימים כדי להקל את העונג.

משנה טז

אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה. יש להבין הלא זהו אחד מעיקרי האמונה שכר ועונש, והכל לפי רוב המעשה, ובודאי אם למד הרבה יזכהו לשכר הרבה מלה בנגד מלה, ומה רצה המשנה להשמיענו.

וי"ל על פי דברי ע"ו זללה"ה בעלי חיים בפתיחה למס' גיטין (אות ד) שיש בלימוד התורה שני דברים, האחד עצם המצוה של הלימוד, והשנית בשביל שהוא הכנה הרבה לשמור ולעשות ולקיים על ידה כל מצות ה' כראוי, וכמו שאמרו בגמרא (קידושין מ:) תלמוד גדול שמביא לידי מעשה. והנה מבואר בספרים (פתח יעקב פ' ויחי) דהא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו דוקא על עצם המצות, אבל על ההכנה להמצוה מגיע שכר גם בעולם הזה. ובזה יתבאר מה שאמרו חז"ל (סוטה מד.) לדוש וקבל שכר, דכיון שיש בלימוד התורה הכנה לשאר מצות, לכן מקבל שכר גם בעולם הזה, עכ"ד.

ובזה יתבאר מומרו אם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרב"ה, היינו שעל לימוד התורה יקבל שכר בכפלים הן בעולם הזה והן בעולם הבע, כי על מה שהוא הכנה לשאר מצות יקבל שכר בעולם הזה, ועל עצם מצות לימוד התורה יקבל שכרו לעולם הבע.

בס"ד יעתא דשמיא

עה"צ צב"י תפארתי

באותות הוקרה והודאה, נברך מעומקא דליבא, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה,
משמי מרומא עילאה, קדם האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים
לתעודה ולתורה, עומד לימין מוסדותינו וקהילתינו המעטירה, מוזיל זהב
מכיסו למען הרחבת גבולי קדשינו תדירא, מריחוק מקום מצודתו פרוסה
עלינו ברוח נדיבה ומסורה, לחן ולכבוד צב"י תפארה

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר

עקיבא צבי קליין

הי"ו

חבר הנהלת ישיבה ומתיבתא תו"י ד'סאטמאר
קרית יואל יע"א

לרגל אירוסי בתו החשובה שתחי' למזל טוב

עב"ג החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מעלה, תורה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

החתן כמר **אהרן יואל** הי"ו

בן הרב יחיאל גוטטמאן שליט"א

וויליאמסבורג יע"א

יה"ר שתזכה להמשיך במעשיך הטובים לעלם ולעלמי
עלמיא, ובשכר זאת תתברך בשפע ברכה והצלחה,
רב תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך אושר ועושר
בהרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא,
ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו,
במהרה בימינו אמן.

המברכים ברגשי הוקדה והערכה, אסידי התודה והברכה

יחזקאל דאטטעד

בשם הנהלת הקהילה והמוסדות
פה בני ברק יצ"ו

דיני יחוד (א)

מדריגות באיסור יחוד

- יחוד איש עם אשה נשואה - אסור מן התורה.
- יחוד עם פנויה שהיא מכלל העריות שאסור לינשא עמהם [כגון אחות אשתו, אשת אחיו, חמותו, כלתו, אשת אביו, בת ונכדת אשתו] - אסור מן התורה.
- יחוד עם פנויה שאינה מכלל העריות - דוד ובית דינו גזרו.
- יחוד עם גויה - תלמידי בית שמאי גזרו.
- יחוד באיש ושני נשים, או באשה ושני אנשים באופנים שאסור - לכמה פוסקים האיסור הוא מדרבנן.

מדיני היחוד

אסור לאיש עם אשה, ומותר עם אמו, בתו, זקנתו, נכדתו, וכן אח ואחות בדרך עראי.

וכן אשה אסורה להתייחד עם איש, ומותרת עם אביה, בנה, זקנתה, ונכדה.

אסור לאיש להתייחד אפילו עם כמה נשים, ואפילו הם פנויות, ובמקום הדחק כשיש ג' נשים יש לשאול רב.

אשה מותרת להתייחד ביום עם שני אנשים כשרים, ובלילה עם ג' אנשים כשרים, ועם אנשים פרוצים אסור אפילו הרבה [ובהגדת כשרים אי"ה בגיליון הבא].

יחוד איש עם קטנה

האיסור לאיש להתייחד עם אשה, - הוא כשהיא בת ג' שנים ואילך, אבל כשהוא פחות מגיל ג' שנים, מותר להתייחד עמה.

מצוי בקרובי משפחה שאסורים ביחוד, שלפעמים נמצאים בבית לחוד, וצריך לשים לב לזה, דלפעמים נמצאת שם קטנה בת ג', ויש בזה משום יחוד.

יחוד אשה עם קטן

האיסור לאשה להתייחד עם איש - כשהוא מגיל תשע שנים, אבל עם ילד שלא הגיע עדיין לגיל תשע, מותרת להתייחד.

ומצוי בנערה השומרת על ילדים [בייבי'ס היטר] דאסורה להתייחד עם ילד יותר מבן ט', ומותרת ביום עם ב' ילדים, ובלילה עם שלושה ילדים.

שמירה

כשיש שמירה מותר היחוד, וביום מועיל שמירה אחת ובלילה או בדרך אפילו ביום צריך שני שמירות [ובגדרת השמירה אי"ה בגיליונות הבאים].

כי שם ציוה ה' את הברכה חיים

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, קדם מע"כ ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, מוזיל זהב מכיסו למען החזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, לתמוך בעין יפה וברוח נדיבה למען הרחבת גבולי קדשינו

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר

יהודה פישל חיים ריספלעד

הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' ווילליאמסבורג יע"א

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן המופלג בתו"ש כמר **משה שמחה** הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי'

בת מוה"ר **בנימין ארי' ליבוש הירש** הי"ו

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקדה והערכה, אסידי התודה והברכה

יחזקאל דאטטעד

בשם הנהלת המוסדות

פה בני ברק יצ"ו

משיב כהלכה

תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יהושע שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

מצות שילוח הקן (א)

א. מצות עשה מן התורה לכל מי שמוצא קן של עוף טהור שישלח קודם את האם ואח"כ יקח את הבנים [א].

ב. אם לקח את האם בעודה רובצת על הבנים עובר בלאו מן התורה דלא תקח האם על הבנים [ב] וכן אסור ליקח את הבנים אם לא שילח את האם מקודם ואם עבר ולקח את האפרוחים או הביצים כשהאם רובצת ביטל מצות עשה של שלח תשלח את האם [ג].

ג. אם נטל האם מעל הבנים ולא שלחה ישלחנה אח"כ ופטור ממלקות [ד] ואע"פ שהבנים אינם נמצאים עתה בקן ישלחנה [ה] אבל אסור לעשות כן לכתחלה [ו].

ד. ולכן כתבו הפוסקים דאם אוחז בהאם ולוקחה כדי לגרשה מעל הבנים יכוין בהדיא שאינו רוצה לזכות בה כדי שלא יעבור על לאו דאורייתא [ז].

ה. אם שלח את האם וחזרה ושלחה וחזרה אפילו כמה פעמים חייב לחזור ולשלחה [ח] אבל אם שלחה ונטל הבנים והחזירם לקן וחזרה האם עליהם פטור מלשלח [ט].

ו. שילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף טהור [י] ואפילו אם האם טריפה חייב בשילוח האם [יא] אבל אם האפרוחים הם טריפה פטור משילוח [יב].

ז. הרואה אם מקננת מעל קינה ויודע שהאם הוא עוף טמא אסור לו לשלח האם [יג].

ח. הרואה קן ובו עוף שיש לו סימני טהרה אבל אין מסורת בידינו אם הוא כשר ומותר באכילה חייב בשילוח מספק אך לא יברך על קיום המצוה [יד].

ט. ואם רואה עוף ואינו מכיר כלל ויש לו ספק אם הוא עוף טהור יש אומרים דישלח את האם מספק [טו].

ביאורים והוספות

(א) כמבואר בפסוק (דברים כ"ד ו' ז') כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך ויש כאן שני מצוות א. איסור לאו שלא יקח האם בעודה רובצת על ביציה או אפרוחיה. ב. מצוות עשה שישלח את האם שתלך ותסתלק מן הקן ונכלל בזה שאם עבר ולקח האם מעל הבנים יש לתקן זאת בכל זמן שישלחה אח"כ לדרכה ובזה יתקן את הלאו שעבר והוא לאו הניתק לעשה

(ב) הובא ברמב"ם ספר המצוות (לאוין ש"ן) ובהלכות שחיטה (פי"ג) ובשו"ע סימן רצ"ב ס"ה

(ג) הובא ברמב"ם (ספר המצוות עשין קמ"ח) ובסמ"ג עשין ס"ה וסמ"ק רנ"ו

(ד) דכיון שמשלחה הרי קיים העשה ונעקר הלאו דהוא לאו הניתק לעשה

(ה) ערוך השולחן ס"ו

(ו) ש"ך (סקי"א) דהרי כל זמן שלא קיים את העשה עובר על הלאו ואין העשה עוקר את הלאו אלא מכאן ולהבא שאינו לוקה על זה ואף אי נימא דעוקר את הלאו למפרע מ"מ אינו דומה ללא עבר על הלאו למפרע כלל

(ז) ברכי יוסף (סק"ו) "יכוין כשיקחנה שלא לזכות בה אלא שהוא לוקחה כדי לקיים מצות שילוח ואז לא יעבור על לאו דלא תקח האם וכן הורה רבינו האר"י" עייי"ש

(ח) כמבואר בגמרא חולין (קמ"א ע"א) שלח תשלח רבי קרא אפילו מאה פעמים ובשו"ע (ס"ה) ובש"ך (סק"ט) דכל זמן שלא נטל את הבנים עדיין וחזרה עליהן עדיין קיים הלאו דלא תקח האם על הבנים

(ט) שו"ע שם והטעם דכיון שכבר זכה בבנים נחשב אצלו ל"מזומן" ושוב אין חיוב שילוח

(י) שו"ע (ס"א) וטעם הדבר בגמרא (קל"ט ע"ב) דכתיב "צפור" וכל מקום שנאמר צפור הכוונה לעוף טהור ולא עוף טמא כדכתיב (דברים ד' י"א) כל צפור טהורה תאכלו

(יא) כיון שהיא מין טהור הריהו נקרא צפור

(יב) שו"ע ס"ז והטעם דכתיב ואת הבנים תקח לך ודרשינן (שם ק"מ ע"א) לך ולא לכלביך וכיון שאינם ראויים לאכילה פטור לשלח ובחידושי הרי"מ (יו"ד ס"ז) כתב דדווקא אם כל האפרוחים הם טריפה אבל אם אחד מהם אינו טריפה חייב בשילוח דהוא בכלל תקח "לך"

(יג) כיון שיש בזה צער בעלי חיים שהוא דאורייתא כמבואר בשו"ע (חו"מ סימן ער"ב) ואין שום מצוה כלל

(יד) בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סימן מ"ג) דאף שאין אנו אוכלין עוף שאין לו מסורת כמו שכתב הרמ"א (סימן פ"ב ס"ד) הוא רק לחומרא אבל אין להקל על ידי זה לפטרו ממצות שילוח הקן דהיא מצות עשה דאורייתא וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ד סימן קנ"ה) דכיון דהוא ספק יש לשלחו דאם אינו שולח את האם עביד איסורא ולא אתי חומרא ועקר איסורא

(טו) עיי' בשו"ת התעוררות תשובה (שם) דאזלינן בתר רוב והרי רוב עופות כשרים המה, ועיי' בספר שלח תשלח שהביא מבעל דרך אמונה דאין בזה חשש של צער בעלי חיים כיון דעוסק בזה לשם מצוה מחמת הספק אולי הם טהורים אך עיי' בשו"ת חת"ס (או"ח סימן ק') דנראה מדבריו דבאופן של ספק לא יקיים את המצוה משום צער בעלי חיים ויש לדחות קצת דהתם כתב כן בצירוף כמה טעמים ולא סמך על סברא זו גרידא וגם יתכן דשם מיירי שאין לקיים שילוח הקן בשבת באופן שעדיין יוכל לקיימה אחר השבת משא"כ בדידן שהוא ספק שנשאר בזה ואינו יודע אם צריך לקיימו וגם יש לדון אם הוא אינו בקי אם זה נכנס בגדר ספק דהרי כל ספק חסרון ידיעה אינו ספק כלל כמבואר בפוסקים

קשר עליון דאוריית"א

עובדות והנהגות, בירורי הלכות, ופרקי הליכות
בין כ"ק הגאון הצדיק המפורסם
גאב"ד ריסקעווע ואב"ד דקהילתינו וצוק"ל
בעל "אורחות המשפטים"
עם רבותינו הקדושים לבית סיגוט-סאטמאר

מדור מיוחד לרגל
שנת היובל
להסטלקותו
ערב פסח תשל"ה - תשפ"ה

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

ראשי"ת ביקורים

ביקור הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בישיבה הרמה "תורה ויראה"

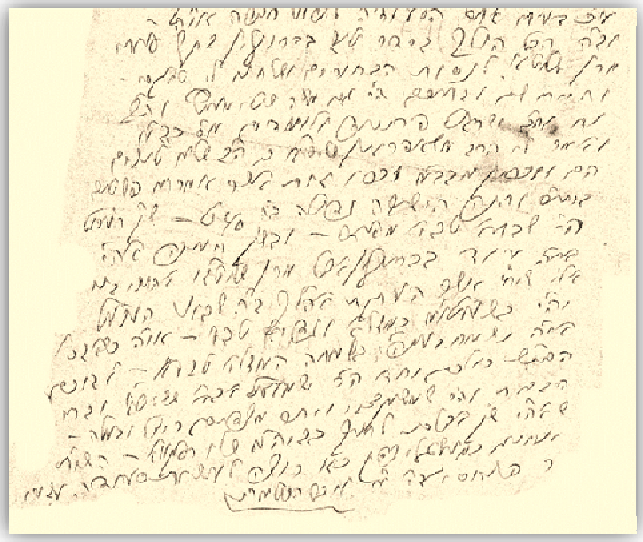
באותה תקופה ששהה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בארה"ב, ביקש ממנו מרן רביה"ק זיע"א באחד מן הימים שילך לבקר בישיבתו הרמה "תורה ויראה", ולבחון את תלמידיו היקרים. הגה"צ מריסקעווע זצ"ל נסע למשכן הישיבה בסמיכות לעיר וומס"ב, בהיכנסו להיכל הישיבה, התרשם מאוד מהמחזה הוד – איך שקרוב לשבע מאות בחורי חמד יושבים ועוסקים בתורה בהתמדה מופלגת, והתענג לחזות בנועם זיום.

פריסת שלום מיוצאי תלמידי "ישיבת מהרי"ט ב"ב"

הגה"צ **משאפראן** זצ"ל – ששימש אז כר"מ הישיבה – קיבל את פניו בכבוד הראוי, ושמח מאוד לקראת בואו כמו כן, מסר לו פריסת שלום מתלמידיו החשובים שלמדו לשעבר **בישיבת מהרי"ט ב"ב**, ובעת ההוא כבר למדו בארה"ב, ואמר לו: "**ידע כבודו כי אותן הבחורים שבאו ללמוד תורה בישיבתינו, ולשעבר למדו בישיבתו דמר** (ישיבת מהרי"ט בב"ב) **– הן המה מצויינים, וניכר בהם כח השקעתו, ואף זוכרים פשטים בתוס' שאמר להם כבודו"...**[1]

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל במסירת "שיעור סוגיא" לפני תלמידי הישיבה

הגה"צ משאפראן זצ"ל כיבדו לישב על הבימה הקטנה שבאמצע היכל הישיבה, וביקש ממנו שירצה לפני התלמידים שיעור בסוגיא הנלמדת, שאלו הגה"צ מריסקעווע זצ"ל: "באיזה סוגיא עוסקים תלמידי הישיבה?" אמר לו: "כעת לומדים פרק המפקיד במסכת בבא מציעא, ועוסקים **בסוגיא דשומר שמפר לשומר.**" הגה"צ מריסקעווע זצ"ל נעתר

"**בברוקלין ביקש אותי מרן שליט"א לנסות הבחורים**" - מתוך מכתב הגה"צ מריסקעווע

[1] במכתב כת"י שכתב הגה"צ מריסקעווע זצ"ל אל בני משפחתו בארה"ק - בעת שהותו בארה"ב, מתאר להם רשמי דברים מביקורו שם, בתוך הדברים מתאר גם את ביקורו בישיבה, ונעתיק חלק מהמכתב כלשונו: "...וב"ה הכל הולך בסדר טוב, **בברוקלין ביקש אותי מרן שליט"א לנסות הבחורים, ושלחו לי טעקסי והייתי שם,** ובתוכם היה גם משה שטיינמעץ, והבחור נח, והבחור ישראל פריינד, ולומדים מסכת בבא מציעא, **ואמר לי הרב משאפראן שליט"א כי הבחורים שלנו טובים, הם זוכרים מבבא מציעא, זכרו את אשר אמרתי פשטים בתוס'**, והנה הישיבה גדולה 640 [בחורים], שבת קודש העעל"ט היה שבתא טבא מאוד, **ובשב"ק חנוכה אהיה אי"ה בברוקלין אצל מרן שליט"א".** ע"כ.

לבקשתו והתחיל לרצות בפניהם פלפול עמוק בסוגיא, ונתאספו כל התלמידים סביב שני הרבנים כגורן עגולה, לשמוע לקח מפי הגה"צ מריסקעווע זצ"ל, וכך נעשה כל היכל הישיבה כמרקחה מהריתחא דאורייתא, ומה נהדר היה המראה, לראות טובים השניים – שניים מגדולי וזקני הרבנים מדור העבר, יושבים ומתפלפלים בדברי תורה עם צעירי התלמידים.

להחיות נפש צדיק

כשחזר מביקורו בהיכל הישיבה, פנה מיד לביתו נאוה קודש של מרן רביה"ק זיע"א, למסור לו פרישת שלום מתלמידיו היקרים שביקר אצלם זה עתה. כשנכנס הגה"צ מריסקעווע זצ"ל אל מרן רביה"ק זי"ע תיאר בפניו בקורת רוח את המחזה הנפלא שחזה, ורב התענוג ששבעה נפשו לראות שבע מאות בחורי חמד זרע ברך ה', יושבים בצוותא ביני עמודי דגירסא ועוסקים בתורה בחדוותא דשמעתתא, מרן רביה"ק זיע"א נהנה מאוד לשמוע את דבריו, ותחי נפש צדיק.[2]

פלפולא דאורייתא

כמו כן סיפר למרן רביה"ק זי"ע מהפלפול שהרצה לפני התלמידים, ועל אתר התחיל לחזור לפניו את החידוש שנתחדש לו בסוגיא – בעת הרצאת השיעור לפני תלמידי הישיבה, מרן רביה"ק זי"ע התפלפל עמו במלחמתה של תורה, וכך נתארכה שיחתם בפלפולא דאורייתא.[3]

כה"ן שדעת"ו יפה

כידוע, הרבה התחשב מרן רביה"ק זי"ע בדעת תורתו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל, וכמה פעמים אף הציע לפניו שאלות חמורות בענינים שונים שעמדו על הפרק, למען ישקול הדבר במאזני שכלו, ויחוה דעתו בזה להלכה.

מרן רביה"ק זי"ע מבקש מהגה"צ מריסקעווע זצ"ל לברר הלכתא רבתא לשבתא

בין הדברים היה גם אז בעת ביקורו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בארה"ב – שהציע לפניו מרן רביה"ק זי"ע שאלה אחת בהלכתא רבתא לשבתא. השאלה היתה בענין יהודי אחד שהיה לו לפרנסתו חנות גדולה של מיני סחורה, ולדאבוננו היתה פתוחה גם ביום השבת – על ידי הנכרי שעבד שם בימות החול (עפ"י היתרים מפוקפקים), וזמן רב ניסה מרן רביה"ק זי"ע להשפיע עליו שיסגור חנותו בשב"ק – אך ללא הועיל, וטענתו בפיו שאם החנות יסגר בשב"ק, אזי כל פרנסתו מעסק זה ילך לטמיון ממש.

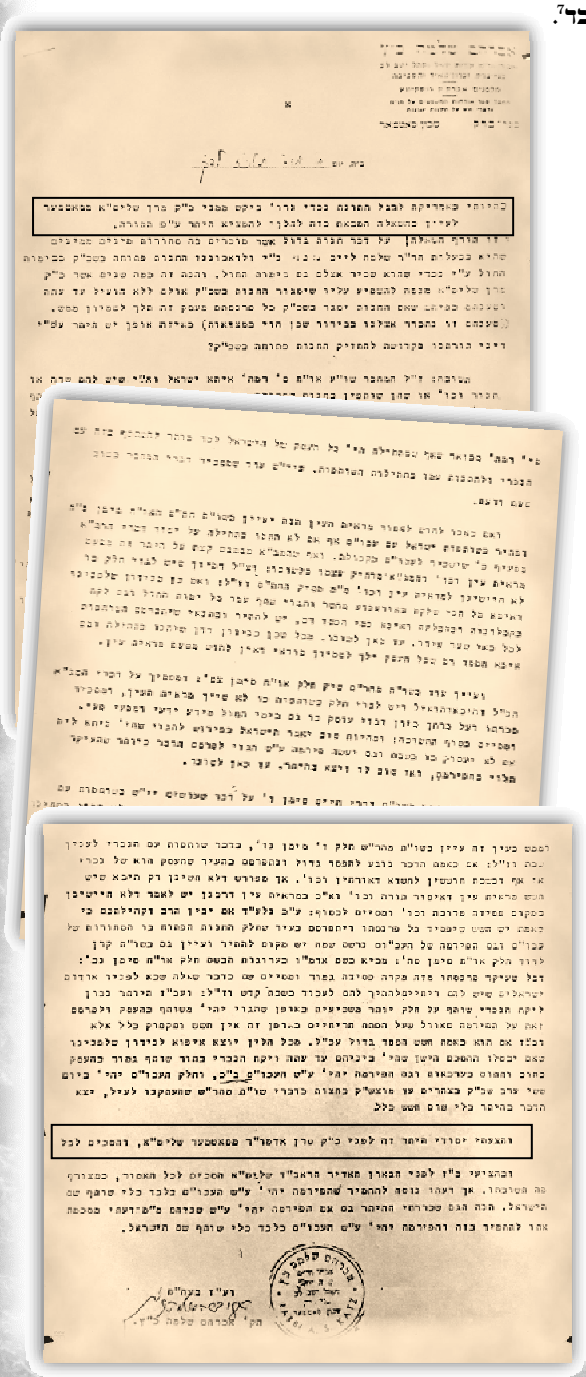
[2] גם אחרי שביקר פעם הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בישיבתינו הק' במאנטריאל – זכה להחיות נפש צדיק, וכפי שסיפר הרה"ח **ר' מאיר מאסקאוויטש** ז"ל ר"מ בישיבת תורת משה מאנטריאל: "פעם אחת הגיע הגה"צ מריסקעווע זצ"ל למאנטריאל לבקר את בני משפחתו שם, בעת שהותו שם נתבקש ע"י הנהלת הישיבה לבוא ולבחון את בחורי ישיבתינו הק', הגה"צ מריסקעווע זצ"ל אכן הגיע לבחון את תלמידי בהלכות מקוואות, -הם היו אז בחורים בני י"ג שנה בלבד - והצטיינו מאוד בבקיאותם ובהבנתם. הגה"צ מריסקעווע זצ"ל יצא משם בהתפעלות רב, איך שבחורים כה צעירים שולטים במקצוע קשה כזאת ישר והפוך. כשחזר לביתו באה"ב, פנה מיד לביתו נאוה קודש של מרן רביה"ק זי"ע – ונכנס אל מרן רביה"ק זי"ע וסיפר לו: **"איך קום יעצט צוריק פון מאנטריאל, איך האב דארט פארהערט יונגערע בחורים פונעם רבינ'ס ישיבה אין הלכות מקוואות, און זיי האבן געקענט נאכזאגן גאנצע בלעטער "טור – בית יוסף" אויף אויסנווייניג"**, מרן רביה"ק זי"ע נהנה מאוד לשמוע את דבריו, ושאל את הגה"צ מריסקעווע זצ"ל: **"און וואס טוט זיך מיט גמרא – תוספות, א תוספות קענען זיי אויך"?**... הגה"צ מריסקעווע זצ"ל סיפר לי אח"כ מגודל הקורת רוח – ורב התענוג והנחת שנגרם אז למרן רביה"ק זי"ע לשמוע איך שתלמידיו היקרים יושבים על התורה ועל העבודה ועושים חיל בלימודם". ע"כ.

[3] ספר **אביר הרועים** (עמוד מ"ו).

והיות שנתברר שכדבריו כן הוא באמת – והיה כרוך הדבר בהפסד מרובה, אי לכך ביקש אז מרן רביה"ק זי"ע מהגה"צ מריסקעווע זצ"ל שיברר שאלה זו על בוריה – אם ובאיזה אופן אפשר להתיר הדבר עפ"י תורה.[4]

משי"ב מפני הכבוד

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל נעתר מיד לבקשת מרן רביה"ק זי"ע, ותקופה קצרה לאחר חזרתו לארה"ק, התיישב לכתוב תשובה ארוכה המתחלת: **"בהיותי באמריקה לרגל חתונת נכדי נר"ו, ביקש ממנו כ"ק מרן שליט"א מסאטמער לעיין בהשאלה המובאת בזה להלן וכו'"**,[5] ובירר הענין עפ"י שיטת כל גדולי הפוסקים בזה,[6] והכריע בכוחו דהיתרא – עפ"י תנאים מסויימים להתיר הדבר, **להוראת שעה בלבד**[7].

---

[4] סיפר הגה"צ רבי **יחיאל מאיר כ"ץ** שליט"א אבד"ק דזישיבוי (מאנטריאל): "אותו בעל עסק היה גר כאן במאנטריאל, והיה תומך גדול למוסדותינו הק', ואף נסע לעיתים תכופות אל מרן רביה"ק זי"ע, ומני אז שנודע למרן רביה"ק זי"ע שסומך עצמו על היתרים מפוקפקים להשאיר חנותו פתוח בשב"ק, סירב בתוקף לקבל ממנו שום תמיכה למוסדותינו הק' - על אף תמיכותיו הגדולים - דבר זה כאב מאוד לאותו יהודי, והפציר הרבה למרן רביה"ק זי"ע שימציא לו איזה היתר כראוי עפ"י תורה מפני הפסד פרנסתו, וכשביקר זקיני זצ"ל אצל מרן רביה"ק זי"ע בארה"ב בשנת תשכ"ז, ביקש ממנו להמציא לו היתר עפ"י תורה מפני גודל הדחק שבדבר, ואז כתב זקיני זצ"ל אותה תשובה בענין זה אל מרן רביה"ק זי"ע". (ועי' עוד בהערה 7)

[5] לחיבת הקודש נעתיק את לשון השאלה בשלימותה, ממה שנמצא בשו"ת **דברי א"ש** להגה"צ מריסקעווע זצ"ל (כת"י): "חודש אד"ב תשכ"ז לפ"ק, **בהיותי באמעריקא לרגל חתונת נכדי נר"ו, ביקש ממני כ"ק מרן שליט"א מסאטמער לעיין בהשאלה המובאת בזה להלן**, להמציא היתר עפ"י התורה, וזו תורף השאלה! על דבר חנות גדול אשר מוכרים בה סחורות מינים ממינם [שונים], שהיא בבעלות... נ"י, ולדאבוננו החנות פתוחה בשב"ק כבימות החול ע"י נכרי שהוא שכיר אצלם גם בימות החול, **והנה זה כמה שנים אשר כ"ק מרן שליט"א מנסה להשפיע עליו שיסגור החנות בשב"ק, אולם ללא הועיל עד עתה,** וטענתם בפיהם, שאם החנות יסגר בשב"ק, [אזי] כל פרנסתם מעסק זה תלך לטמיון ממש, (וטענתם זו נתברר אצלינו בבירור שכן הוי במציאות), באיזה אופן יש היתר עפ"י דיני תורתינו הק' להחזיק החנות פתוחה בשב"ק". עכ"ל השאלה. (התשובה בשלימותה נדפס לראשונה בקו' **תפארת מהרי"ט** (ישיבת מהרי"ט ב"ב - כסלו תשנ"ה עמוד כ"ח, ע"י"ש באריכות).

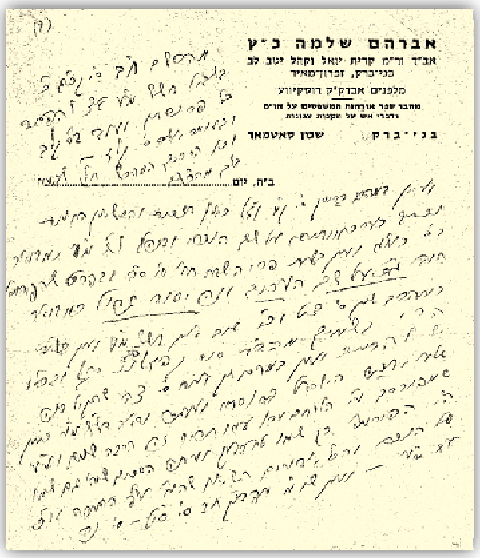
[6] לאחרונה הגיע לידינו מכתב כת"י מהגה"צ מריסקעווע זצ"ל ממה שכתב לעצמו ראשי פרקים בעת עריכת תשובה זו, ורשם לעצמו הרבה מראי מקומות מכל גדולי הפוסקים בענין זה בבקיאות נפלאה, ביניהם: **שו"ת מהרש"ם** ח"ב סימן קכ"ג, ושם בסימן קל"ב. **אמרי יושר** סימן קל"ז. **שו"ת מהר"ש** חלק ז'. **שו"ת מהר"ם בריסק** סימן ק"מ. **פרי השדה** ח"א סימן ס"ה. **הרי בשמים** מהדו"ת סי"ס קפ"א, קפ"ג. **שו"ת מהר"ם שי"ק** או"ח סימן צ"ה. **שואל ומשיב** מהדו"ק ח"ב סימן ס"ט, כ"ה. (ראה במוסגר בעמ' הבא)

על פי שני עדים יקום הדבר

בסיום כתיבת התשובה שלחו לידידו הגאון האדיר ר' **פנחס עפשטיין** זצ"ל ראב"ד ירושלים עיה"ק – בכדי שיהיה לו לשר המסכי"ם. הגאון הראב"ד זצ"ל קיבל את התשובה, ובעיצומו של יום הפורים התפנה לכתוב לו תשובה מאהבה, בין הדברים כותב לו בענותנותו: "**ארי נעשה שואל מדע"ת מאיש כמוני, שלא הרגלתי בכמו אלה וכו'**", ואכן הצטרף לדעתו בצירופא דרבנן[8].

לאחר מכן, שלחו הגה"צ מריסקעווע זצ"ל אל מרן רביה"ק זי"ע, ומרן רביה"ק זי"ע עבר על כל דבריו, והסכים לדעתו והכרעתו. בסוף דברי התשובה הוסיף הגה"צ מריסקעווע זצ"ל וכתב: "**והצאתי יפודי היתר זה, לפני כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, והסכים לכל**" (עיי' במוסגר בעמ' הקודם).

המשך יבוא אי"ה

אברהם שלמה כ"ץ
אברך ורב קהלת יואל וקהל יעזב לב
בני ברק, דרך חזון איש
כולל אברכים חסידי סקווירא
מחבר ספר אורחות חכמים על מורים
ומלמדי ישא עול שקפות שבוזות
ב נ י ב ר ק
שטרן קאטמאר
בית. יום

ציוני מראי מקומות הפוסקים בבקיאות רב בכת"י הגה"צ מריסקעווע זצ"ל אשר רשם לעצמו בעת עריכת התשובה הנ"ל

---

[7] בהקדמה לתשובה זו (שם בקובץ תפארת מהרי"ט הנ"ל) כתוב בהערה כדלהלן: "ענין זה דבר רחב מאוד, והוא מהדברים התלויים בשערה, והרבה מדובר בספרים אודות ענין זה, **ואי אפשר ללמוד ולדון מזה לנידון אחר, ובנידון זה - אחרי הפצרות הרבות של רביה"ק מסאטמאר זיע"א, בכדי שלא לקפח פרנסתו של אותו יהודי, טרח הגאון זצ"ל** (מריסקעווע), **למצוא לו היתר לפי אותו שעה", ע"כ.**

[8] יצויין, שאף שהסכים הגאון האדיר **הראב"ד** זצ"ל לתשובת הגה"צ מריסקעווע זצ"ל, מ"מ הוסיף שם תנאי אחד, ולחיבת הקודש נעתיק את לשון המכתב, וז"ל: "**יום הפורים דמוקפין ירושלים עיה"ק תו"ב** אדר ב'.

שלום לכבוד ידידינו הרב הגאון המפורסם ומובהק **כהן שדעתו יפה, הצדיק כש"ת רבי אברהם שלמה כ"ץ** שליט"א מלפנים אבד"ק **ריסקעווע** וכעת בקרית יואל שיכון סאטמאר.

ארי נעשה שואל מדעת, מאיש כמוני שלא הרגלתי בכמו אלה, ובפרט בהלכות שבת, ואנכי מפחד מאוד מפני שלא יצא מזה פירצה לשאר חנויות למחלל שבת שמה בעירו, אבל מפני הפצרות כת"ר שליט"א וצדקתו, **ואנוכי רק כמסכים לאחריות של כת"ר,** אמינא כי אחרי העיון במכתבו אלי כתוב, ובפרט אחרי שכת"ר כיון למה שהיתה במחשבתי להסכים באופן זה, **שרק הנכרי לבד יהיה על הפירמא וכו', ודוקא על אופן כזה אני מסכים לדינא משום כבוד תורתו וצדקתו**.

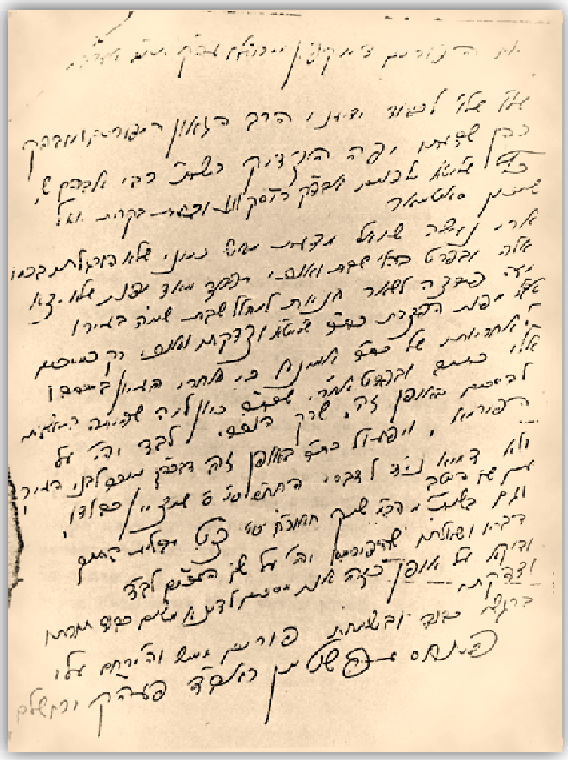
ברגשי כבוד ובשמחת פורים ממש, והי' ירחם עלי

פינחס עפשטיין

ראב"ד פעה"ק ירושלם". ע"כ.

ויש לציין שאחרי שקיבל הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מכתב זה, הוסיף בסוף התשובה וכתב: "**ובהציעי כל זה לפני הגאון האדיר הראב"ד שליט"א, הסכים לכל האמור**, כמצורף פה תשובתו, אך דעתו נוטה להחמיר, שהפירמא יהיה על שם העכו"ם בלבד בלי שותף שם הישראל, הנה הגם שביררתי ההיתר גם אם יהיה על שם שניהם, מ"מ **דעתי מסכמת איתו להחמיר בזה, והפירמא יהיה על שם העכו"ם בלבד בלי שיתוף שם הישראל.**

וע"ז באתי עה"ח, הק' אברהם שלמה כ"ץ".

כת"י תשובת הגאון רבי פינחס עפשטיין זצ"ל להגה"צ מריסקעווע זצ"ל

המאי"ר כ"ארץ ולדרים

מהדרי ציק נשגר בזה ברכת מזלא טבא, מעומקא דליבאה, וסל מלא ברכות עד אין סוף
אמע"כ ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מעלה, משליך עצמו מנגד לעזרת מוסדותינו כאח ורע
לדיו רב לו במעשי צדקה וחסד עד אין לתאר, מגדולי העסקנים למען כל קדשי מלכות סאטמאר
לבות בשנים, מזכה את הרבים בפעליו הנכונים, בהתמסרות ומיטב תבונים, שמו משבחים בהל

הלא הוא ידידינו החשוב והמפואר

מו"ה מאיר נפתלי פערל הי"ו

מנהל מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחת הולדת נכדו בסימן טוב ובמזל טוב

אצל בנו החשוב הנודע לתפארה, אר"י שבחבורה

הרה"ג ר' ארי' פערל שליט"א

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה,
ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסידי התודה והברכה

יצחק אלטטאר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י"ח סיון

הגה"ק רבי ישכר דוב מראדושיץ זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' ישכר דוב נולד בשנת תקכ"ה בעיר ראדישיץ לאביו ר' יצחק שהי' איש תם וישר ירא השם, אשר שימש בתור משרת, את המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ולאמו אשר היתה אחותו של רבי זונדל מראדישיץ זצ"ל מתלמידי הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע, יסופר שאצל המגיד הי' משרתת בתולה הבאה בשנים שהיתה מכוערת וחולנית רח"ל, ולאבותי' הי' קשה לעשות עמה שידוכין, פע"א קרא המגיד את משרתו הב' יצחק והציע לו את השידוך, בתחילה לא רצה לשמוע מהשידוך, באמרו לרבו שהכל מה שרבו מצוהו הוא מוכן לעשות, רק דבר זה אינו יכול לעשות, כי איך יוכל לסבול את גודל הבושה, והמגיד הפציר בו מאד, והבטיח לו שאם ישאנה יהי' לו ממנה בן שיהי' שמו כשמו, ויאיר לכל העולם כולו כמוהו, ואז הסכים לעשות ציוו רבו, ותיכף כתבו תנאים ונשא אותה, ואכן נולד להם בן שנתפרסם ל"גדול בעלי המופת בדורו" וזכה לתוארים גדולים כגון "הבעש"ט השני", "הסבא קדישא מראדישיץ".

במעלליו יתנכר נער

כבר מימי ילדותו התנהג בקדושה ובטהרה יתירה ממש כאחד הקדושים, וכד הוה שבע שנין כבר הי' דרכו לילך כל יום במקוה ולטבול את עצמו לקבל עליו קדושה יתירה, אף בימות החורף שעל פי רוב הי' המים קרים ונקפאים, שידוע לא חממו אז המקוואות בפרט בעיירה קטנה, ועם כל זה לא הפריע לו את דרכו בקודש ותבר גזיזא דברדא וטבל, ועשה את זה בסתר לבל יודע לאיש אחד מעשהו בקודש.

עד שביום מן הימים נודע הדבר ע"י מעשה שהי': להרה"ק מראדישיץ הי' חבר אשר למד עמו בחדר, והי' מאד דבוק בו, והוא גם ידע את מעשהו בקודש, והתקנא בו ועשה כמעשהו וג"כ הלך למקוה עמו, עד שפעם אחת בהלכם למקוה קרה מאד בימות החורף, התקרר החבר עד מאד ונפל למשכב, עד שהגיע לידי סכנה רח"ל, והנער הודה סיבת התקררותו, ואמו של הנער כששמעה דברי הנער, הלכה להעלם הקדוש ושפכה עליו חמתה, על מה ולמה עשה כך אם הוא משוגע מה הוא רוצה מבנה, והעלם נסה להצטדק שלא אמר לו אף פעם ללכת עמו למקוה, וכשמעו את מצב חליו של חברו כי רע מאד, נכמרו רחמיו עליו, ורץ תיכף אל העלי' שעל הבית, והתבודד בינו לבין קונו ואמר תהלים מהחל עד גמירה בדמעות שליש, והרבה כל כך בדמעות עד שנתמלא צלוחית קטן מדמעות, אח"כ לקח חתיכת צוקער וטבל אותו בהדמעות, ונתן לתוך פיו של החולה ותיכף הוטב לו ממחלתו המסוכנת, ונתרפא כאחד האדם.

ימי ההילולא

י"ח סיון

- **רבי ישכר דוב** (הסבא קדישא) **מראדישיץ ב"ר יצחק תר"ג**
- **רבי לוי יצחק מאנזאהן מאוזיערנא** (בך יברך ישראל) **ב"ר יוסף תרצ"ו**
- **רבי ירוחם הלוי לייבוביץ** (משגיח דישיבת מיר) **ב"ר אברהם תש"ד**
- **רבי יעקב אלימלך פאנעט מדעעש ב"ר יחזקאל תש"ד**

י"ט סיון

- **רבי אברהם יחזקאל רייך זצ"ל אב"ד מוועלבויער תרי"ח**

כ' סיון

- **ר' יסוף ירגאס ב"ר עמנואל** (שומר אמונים) **ת"צ**
- **רבי צבי הירש מנאדבורנא ב"ר שלום זעליג** (צמח ד' לצבי) **תקס"א**
- **רבי אהרן זעליג מווישניצא ב"ר ארי' לייביש מווישניצא תרל"ח**
- **רבי זאב וואלף מראחמסטריווקא ב"ר יוחנן תרצ"ז**
- **רבי נתן דוד הכהן האלענדער אב"ד אמסנא ב"ר יוסף תרצ"ח**
- **רבי אליעזר פיש מביקסאד** (שם אליעזר) **ב"ר משה תש"ד**
- **ובנו רבי חיים משה פיש אב"ד מאנאשטור תש"ד**

תורה מתוך הדחק

ימי נעוריו עברו עליו בעוני ובמחסור, אחד חתונתו עבר לגור בעיר חנטשין, ועסק בהוראה, אולם הוא לא הצליח בפרנסה זו, והלך קצת כרוכל למכור דברים קטנים בהכפרים, אבל גם זה לא הצליח ואשתו הרבנית קיבלה על עצמה את עול הפרנסה והיתה מתפרנס ממה שהיא היתה כובסת בבתי העשירים, כדי שיוכל בעלה הק' לעסוק בתורה ועבודה באין מפריע.

לימים כשכבר הי' מפורסם בעולם לפועל ישועות ונהרו אליו אנשים רבים להנות ממנו עצה ותושיה ולקבל ברכותיו, סיפרה הרבנית לפני קהל חסידים, שפעם אחת בימי חורפם שהעניות הי' מנת חלקם, ובעלי לא שלח בידו במסחר כי הי' בטלן עד שקראו אותו בעריל בטלן, ולא הי' בידינו אפי' שוה פרוטה, והי' ימים שהיינו מתענים כמה ימים רצופים, פע"א אמר לי בעלי הקדוש, עד כמה תסבול אצלי כל כך דחקות, שמע בתי איעצך ותמלטי נפשך מחרפת רעב, הלא את רואה שאני בטלן ולא מצליח בשום

מלאכה, אני אתן לך גט פטורין ותוכל להנשא לאחר אשר יכלכלך ויטיב לך, ולא תגוע ברעב בגללי, ואני כאשר אבדתי אבדתי, ועניתי לו למה ידבר כך הלא ידעת שנפשי קשורה בנפשך, ובאשר תלך אלך ועוד נשמתי בי לא אעזבך רק המות יפריד ביניינו, וה' הטוב יראה בענייו וירחם עלינו בקרוב וירחיב את גבולנו.

והרבנית המשיכה לספר מהיכן שאבה את הבטחון החזקה הזאת, ממעשה שקרה לי בימי נערותי בבית הורי שה' דרים בכפר, ואצלם הי' מצות הכנסת אורחים יקר מאד, ותמיד עמדו על פתח ביתם שעמדה בפרשת דרכים לראות אם יש עוברים ושבים והכניסו אותם לביתם ונתנו להם לאכול ולשתות, ותמיד היתה ביתם מלאים עם אורחים ואביה ואמה עמדו ושרתו אותם במאור פניהם, פ"א הי' יומא דשוקא ואבי ואמי הלכו שם לרגלי מסחרם, והי' צריכים לשהות שם כל היום, אז בקשו ממנו אבי ואמי שאני יהי' תחתם אם יהי' איזה עובר ושב ליתן לו אוכל וכדו', ונסעו להעיר, והנה באו שני אורחים, וכשדרכו על מפתן ביתינו וראו שאין איש בבית רק אני לבדי יצאו בחיפזון כי לא רצו להיות לבד עמי בבית, וראיתי על פניהם כי אנשים חסידים הם, והיתה לי צער מזה כי ידעת שהם רעבים ויעפים מן הדרך, ובשבילי לא באו הביתה, רצתי אחריהם וצעקתי אחריהם אנא כבר מוכן לפניכם אכילה ושתיה סעדו לבכם ואחר תעבורו, ואני אמתין בחוץ ולא תעברו על איסור יחוד, וכשמעם דברי נכנסו לבית ואכלו ושתו, כשיצאו מן הבית ברכוני שאזכה להנשא לאיש צדיק וקדוש שיאיר לכל העולם בתורתו וחכמתו, בלילה כשחזרו הורי ספרתי להם כל המאורע, שאלני אבי על צורת האנשים האורחים, וכשציירתי לפניו את צורתם, קפץ אבי מתוך שמחה ואמר הלא ידעת בתי שאלו היו האחים הקדושים רבי אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, ומאד שמחו על שזכו להיתו אושפזוכיו של הני תרי צדיקיא, וביותר שמחו על הברכה שברכונו, והנה כאשר אני רואה שברכתם נתקיימו בי שנשאתי לאיש צדיק וקדוש, היתכן מפני חיי שעה שדחוקה לנו כעת להתגרש ממך הרף ממני ואל תדבר עוד כדברים האלה, כי תשועת ה' כהרף עין, וכששמעו דברים אלו שוב לא חזר לדבר עמי כדברים האלה רק אדרבה חיזק אותי בדבריו הק' עד שריחם ה' עליו ונתפרסם בעולם.

בצל רבותיו

בזכותה של אשתו שקבלה על עצמה את עול הפרנסה זכה לעסוק בתורה ועבודה ולעלות במדריגות עליונות, רוב השנה כיתת רגליו בחצרות גדולי החסידות, כמו שאמר על עצמו "תיתי לי שזכיתי לשמש על ידי מאה ועשרים תלמידי חכמים כולם בעלי רוח הקודש", אך תלמיד מובהק הי' להרה"ק ר' משה לייב סאסעבער זי"ע שישב אצלו איזה שנים רצופות, ומהרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע שמהם קיבל רוב תורתו, ואף כתב דברי תורה ששמע ממנו ולא רצה להדפיסו בחייו (ונדפס לאחר פטירתו ע"פ פקודתו של תלמידו הגדול בעל ה"תפארת שלמה" זי"ע), גם קיבל הרבה מהרה"ק החוזה מלובלין ומהרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע ונביא כאן אחד לאחד.

רבו הק' מלובלין העיד עליו שאפילו אם ירכינו לפניו את כל שבעת הרקיעים לא יבוא לידי גבהות הלב.

פעם אחת בעת שבתו בלובלין נכנס אל רבו הק' בבכיה נוראה: רבי, אני רוצה לחזור בתשובה שלימה ואיני יודע הדרך, שאלו רבו: על איזה חטאים רוצה אתה לשוב, אמר לו: בעל עבירה גדול הנני עד שאפילו את חטאי איני יודע, נכנסו הדברים ללב הרבי מלובלין עד שהתחיל גם הוא לבכות ואמר: כמוני כמוך, בא ונעשה יחד תשובה שלימה...

יסופר שפע"א כשהי' עם אחזות מרעיו באיזה כפר על אם הדרך התאכסן בבית אכסנאי מאחב"י, וכשנכנס אל חדרו מיד נתמלא שמחה גדולה, כן היה כל שהותו שם שהשמחה מלאה ועלתה על גדותי לבו, כששאלוהו מקורביו לשמחה מה זו עושה,

ימי ההילולא

כ"א סיון

- **רבי שלמה שפירא ממונקאטש ב"ר אלעזר מלאנצהוט תרנ"ג**
- **רבי מאיר ב"ר ישכר דוב מראדישיץ תרס"ג**
- **רבי יהושע העשיל הכהן פריעד אב"ד קאפיש ב"ר גדלי' (זכרון יהושע) תרפ"א**
- **רבי נחמיה מקוידינוב-ברנוביץ ב"ר אהרן תרפ"ז**
- **רבי מנחם נחום מאיצקאן ב"ר אברהם יהושע העשיל מאדזאד תרצ"ג**
- **רבי דוד מנחם מאניש באב"ד אב"ד טערנאפאל ב"ר יהושע העשיל (חבצלת השרון) תרצ"ז**
- **רבי שמעון סופר מערלוי ב"ר אברהם שמואל בנימין (כתב סופר) תש"ד**

כ"ב סיון

- **רבי יחיאל מיכל מנעמרוב ב"ר אלעזר הי"ד - ת"ח**
- **רבי דוד דייטש (אהל דוד) ב"ר מנחם - תק"ץ**
- **רבי משה יהוחם ב"ר מנחם מענדל מקאצק - תרכ"ה**
- **רבי יהחמיאל יהודה מאיר מפאשיסחא ב"ר יעקב יצחק אלחנן- תרנ"ז**
- **רבי ברוך אשר ב"ר אהרן מטשערנובל - תרס"ה**

כ"ג סיון

- **רבי יעקב פאלאק בעל החילוקים ב"ר יצחק - רפ"ה**
- **רבי יהודה אסאד מסערדעהעלי ב"ר ישראל (שו"ת יהודה יעלה) - תרכ"ו**
- **רבי יצחק (השני) מברזנא ב"ר אברהם שמואל - תרצ"ט**
- **רבי משה מזידיטשוב ב"ר ישכר בעריש מווערעצקי - תש"ד**

כ"ד סיון

- **רבי יעקב יצחק מבלענדוב ב"ר חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא (אמת ליעקב) - תרמ"ב**
- **רבי ישראל חיים פריעדמאן אב"ד ראחוב ב"ר יודא (ליקוטי מהרי"ח) - תרפ"ב**

שלח לקרוא את בעל האכסניא ושאל אותו: אמור נא לי מנין לך שעון האורלוגין התלוי על הקיר בחדרי, אמר לו בעל הבית: מה אומר ומה אדבר, בבית מגורי כאן התאכסן פעם כמה ימים איזה יהודי ור' יוסף שמו, וכיון שלא היה לו בידו מעות לשלם לי נתן לי שעון ישן זה ואמר לי שהוא ירושה מאביו, ובלית ברירה אחרת הסתפקתי בתשלום זה, מיד אורו עיני הרה"ק ואמר: אכן נודע הדבר, הלא זה היה הרה"ק ר' יוסף מטורטשין בנו של רבי הקדוש מלובלין זי"ע, והוא הדבר אשר מילא את לבי בשמחה, והוסיף לבאר הדברים לפני מקורביו באר היטב: דעו לכם, כי כל שעון משמיע קול ענות של עצבות, שהרי הוא מודיע לאדם שהנה חלף ועבר עוד רגע מימי חייו והנה זה מתקרב לו שעת האמת השעה שילך בה כדרך כל הארץ, לא כן שעון זה שקולו קול שמחה הוא, קול גאולה הוא מבשר הואומר, קול דודי הנה זה בא, הנה זה עומד אחר כתלינו...

אחר פטירתו של רבו המגיד הק' מקאזניץ זי"ע התבטא פעם והעיד שרבו מתגלה אליו בכל בוקר ולומד עמו שיעור בצוואת, יסופר שהרה"ק הראה עזז נפלאותיו בריפוי חולים עם שמן זית שהיה לו מן המגיד, הסכמת קדשו של הרה"ק מראדישיץ מעטר את ספרו הק' של רבו המגיד – "עבודת ישראל"

מסופר שפעם נסע הרה"ק עם רבו לעיירה מרוחקת שהתגוררו בה הרבה מתנגדים לחסידות בעלי לצון, ובראותם את הרבי עם תלמידו, התקבצו סמוך לאכסנייתם והחלו לרגום את חדרם באבנים, ובראות ה רה"ק את צרת נפשו של רבו הק', ניגש אל החלון הכריז ואמר: כל החולים והצריכים לישועה כל שהוא גשו נא הלום ותראו את ישועת ה', עד מהרה נאספו ובאו כל הצריכים לישועה והרה"ק ריפא אותם מיד, ובכך נסתתמו פי המקטריגים והמתנגדים באמרם: מה אם התלמיד כן, הרבי על אחת כמה וכמה.

ממנו קיבל רוב תורתו ואמר עליו בסוף ימיו: לא ראיתי צדיק עם משקל של זהב בפה כמו שראיתי אצל רבי הק' מאפטא, וכפי האמור גם כתב ורשם את חידושי תורותיו בספר "תורת אמת".

בהחתונה הגדולה ב"אוסטילה" כידוע אמר הרה"ק מראדישיץ את דברי הבדחנות, וקודם שנשא דבריו הכריז: מי שלא תיקן חטאות נעוריו אל ירקוד בחתונה זו, וגעו כל העם בבכיה, וצדיקים העידו שלב כל המשתתפים נתעורר לאביהם שבשמים ועשו תשובה מאהבה.

על ידו נתגלתה קדושתו וגופא דעובדא הכי הוה: הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבארז זי"ע שהיה מבני החבריא קדישא תלמידי החוזה הק', ורבו הק' היה קוראו "ארון הספרים שלי", השיח את צערו לפני רבו אשר בעת שהוא מכניס את בניו בבריתו של אאע"ה אי אפשר לו לעצור את הדם ועי"ז מתו בניו מחמת מילה רח"ל, החוזה הבטיחו ואמר לו: הנה יוולד לך בן זרעא חיא וקיימא, ואכן לתקופת השנה נולד לו בן, וכשבא לכבד את רבו בסנדקאות, אמר לו רבו שמחמת חולשתו אינו יכול בכך וציוה לו שיכבד את הרה"ק מראדישיץ, ויהי ביום השמיני נתקבצו ובאו תלמידי הרבי מלובלין לשמחת הברית ובראשם היהודי הק' מפרשיסחא והרה"ק ר' ישעי' כיבד את היהודי הק' שיכבד את המכובדים בהכיבודים כפי ראות עיניו הק', בהגיע לכיבוד הסנדקאות כיבד בקול את האברך: ר' בעריל מראדישיץ, הנאספים הביטו סביבם לראות אל מי כוון, גם הרה"ק בעצמו מרוב ענוותנותו לא עלתה על דעתו שאליו מכוונים הדברים, עד שהיהודי הק' ניגש אליו והראה עליו באצבעו: עליך אנו מתכוונים, ולקח את הדך הנימול ונתנו להדה"ק ואמר לו: בעריל, קח את הילד והחזירהו בריא ושלם כאחד האדם מבלי שום מכשול ח"ו, בלית ברירה התיישב הרה"ק על כס הסנדק, וכשהחל הדם לזוב הזכירו שוב היהודי הק' על "תנאו", מיד פרץ הרה"ק בבכיה נוראה והזיל דמעות לרוב עד שנעצר הדם והילד נתרפא, ואכן מני אז נתפרסם שמו ברחבי תבל.

צדיק מה פעל

אחר שסבל מדחקות עבר מחנטשין לחמיאלניק, אך גם שם לא חל שינוי לטובה בדחקותו, ועבר לעיירה הקטנה ראדישיץ אשר כיהן שם ברבנות, ושמה נתפרסם שמו בתפוצות לפועל ישועות גדול, אשר ראו אצלו מופתים אשר לא ראו אצל שאר צדיקי דורו, ואלפי ישראל נהרו אליו בבקשותיהם ובצרותיהם.

תלמידו הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע שאלו פע"א למה צריך להמופתים אשר הוא עושה, הלא יותר טוב ללמוד לתלמידים הצמאים לדבר ה' דרך חסידות, השיב לו "כי הוא נשלח לעולם הזה לפרסם אלקותו ית"ש בעולם".

גם צדיקי דורו שלחו לפניו בקשתם להפקד בישועה ורחמים, ופע"א כשחלה הרה"ק ר' איציק'ל מווארקא זי"ע שלח אליו ר' איציק'ל שליח מיוחד עם פתקא ופ"נ עבורו, שלח לו הס"ק ע"י השליח חתיכת צוקער לסגולה, כאשר בא השליח בחזרה אל ר' איציק'ל לקח ממנו החתיכת צוקער בידו ואמר: הננו מוכן ומזומן לקיים מצוות לשמוע דברי חכמים, ואכל החתיכת ציקער, ותיכף הרגיש שינוי לטובה, עד שהבריא לגמרי, ומאז על כל צרה שלא תבא שלח תיכף אל הס"ק פתקא עם פ"נ שיתפלל על זה.

גם הי' לו כמין "אפטייק" תיבות מיוחדות שבהם הי' מונחות כמה מיני סמים שעשה בעצמו משירי יין מקידוש והבדלה, שיורי מאכלי שב"ק, שיורי אפיקומן, ומד' מינים, ומהושענת, מנטף הבדלה, ושעוה מנרות יוהכ"פ, גם מיני משיחות שעשה מנותר קנקנים משיורי שמן מנר חנוכה ונר שבת, ועוד כדומה משיורי מצוה, שמה נתן להחולה למשוח על מכה או לאכול הרפואה וריפא בזה חולים שהרופאים כבר ייאשו עצמם מהם.

פ"א בא אליו איש אחד עם מכה על ראשו אשר סבל ממנו יסורים גדולים והרופאים לא מצאו תרופה למכתו, הוציא הס"ק איזה סם משיחה מאחד התיבות, ומשח הסם על מטלית לבנה ונקיה, ושם את המטלית על מקום המכה, וצוה להאיש שתהי' שם מעת לעת ואחרי כן יבוא אליו, למחרתו בא אליו האיש, הסיר הס"ק את המטלית, ולא נשאר שום רושם מהמכה, והי' שם הרה"ק ר' נתן דוד משידלאוויצי זי"ע, כשראה את כח הרפואה העצום של הסם בקש מהס"ק שיתן גם לו קצת מן הסם, אולי יצטרך לכך לעת מצוא, ענה לו הס"ק המשיחה זו אין שום תערובת של סמים, עשיתי זאת רק מהתפוח בדבש שאכלתי בליל ראש השנה העבר, וממה שנשאר שחקתי ועשיתי המשיחה הזאת.

פע"א אירע שבמשך איזה שבועות נתאספו יחדיו בערך ד' מאות חולים מסוכנים, ולא הי' לו פנאי להפנות אליהם ולתת לכל אחד תרופה, כי הי' קשה עליו לבטל שיעוריו הקדושים שהי' לו,

קרא למשמשו ויצוהו להכריז בכל העיר שלמחר בשעה שלישית אחר הצהריים עד שעה רביעית יבואו כל החולים ליד הבאר הנמצא ליד ביתו, ושם יתן להם תרופתם, וכן הי' למחר התאספו כל החולים להבאר ההוא, והחולים שלא יכלו לבא בעצמן הביאו אותם בעגלות, וצוה לקחת שני אנשים גבורים שישאבו מים מהבאר כל אותו שעה ויחלקו לכל החולים שישתו מן המים וגם ירחצו אותם מן המים, וכן עשו וכולם נתרפאו ממעיני הישועה, ובתוך החולים נמצאו אנשים שפקפקו בזה מאמינים ואינם מאמינים שלמחלות קשות כאלה יועילו המים ההם לרפואתם, ולא באו אל הבאר, רק באו אח"כ להס"ק שירפאם, השיב להם אני התפללתי אל ה' שימתיק לי המים שעה אחת שאוכל לרפאות בהן החולים שבאו אלי והמתיני עלי זה כמה שבועות למען שלא אצטרך לבטל זמני משיעורי תורה שלי, והשי"ת ריחם עלי ומילא את בקשתי, ועתה אם לא האמנתם בי לקחת מים חיים מהבאר ההוא כשאר החולים, אין לי שום עצה כעת עבורכם, והלכו בפחי נפש.

כ"ג סיון
הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע בעל דברי מהרי"א

ואלה תולדות

נולד לאביו הצדיק ר' ישראל בשנת תקנ"ז, אביו הי' איש צדיק תם וישר הנהגה מיגיע כפיו ושימש כחייט בעיירה הקטנה אסאד הסמוכה לעיר פעסט, ולמרות שפרנסתו הי' בצמצום לא נהנה מעולם משאריות סחורה שהושארו על ידי לקוחותיו כדרכם של חייטים, אלא חלקם לנצרכים, ולפני פטירתו צוה שיעשו לו הארון משלחן עבודתו כדי שאלה יעידו לפני שוכן מרומים על ישרו, כשהמהרי"א הי' נער בן עשר שנים נפטר עליו אביו, כבר אז הפתיע את הקהל בהספדו הנרגש, אמו הוליכתו לעיר סודיעץ לישיבתו של הגאון רבי פאלק ביכלר ז"ל, וכראות הגאון רבי פאלק כי הנער הולך וגדל, השתדל אצל אחיו רבי אהרן ביכלר אשר כיהן אז כאב"ד בעיר דינא- סערדהעלי והרביץ תורה לעלויים, לצרפו לי שיבתו ולדאוג לכל צרכיו.

גדלותו בתורה

הודות לשקידתו העצומה וכשרונתיו המזהירים, הרי כשרק מלאו לו ח"י שנה ידע חמש מאות דפי גמ' על-פה, וד' חלקי שו"ע הי' שגורים על פיו, תקופה קצרה למד אצל ר' אהרן, ויהי לתפארת רבו, ועודו בחור צעיר לימים כיבדו פעם לדרוש בביהמ"ד שבעיר, דרשת הנער נעשית לשיחת היום, וגדולי הלומדים פלפלו בה, אך עפ"י עצת רבו החליט אז לנסוע לישיבה המפורסמת של הגה"ק ר' מרדכי בנעט ז"ל בניקלשבורג, כדי להגיע לשלימות תורה ויראה, הגר"מ בנעט גם קירבו ביותר, ומיד הטיל עליו להשמיע שיעור בישיבתו הגדולה לקבוצה של חמישים בחורים, וצוה שיהי' סרים למשמעתו, כמובן שהכתרתו כמגיד שיעורים בישיבה עוררה קנאה בחלק מהתלמידים, באחד מן הימים הכניסו בין דפי גמ' של ר"מ כתב פלסתר הכתוב בו ג' אשמות של המהרי"א א)כי העיז פניו בפני רבו, ויעש לו ישיבה בפני עצמו וחמישים בחורים נכנעים ועומדים לפניו לשמוע לקח מפיו, ב) כי ירחיב פה ולשון על רבו ועל לימוד של רבו וכי הבל יפצה פיהו לא נחית לעומקא דדינא, ג) כי גבר בעיניו וגאה גאה, עד כי הרשה לעצמו ללמוד חכמת הקבלה כאשר רבם ר' מרדכי מצא את הכתב, פנה לכל ספסלי הישיבה כדי להוודע מי הוא זה אשר מלאו לבו לעשות כן ופנה למהרי"א "יהודה אתה יודיך אחיך אל תירא ואל תיחת הנני מצדיק בכל מה שחבריך מאשימים אותך צלח בני ורכב על דבר אמת" באותו מעמד הודיעו ר"מ שהוא מוסיף לו עוד חמישים בחורים, וגם הסמיכו על למוד הקבלה באמרו לך ודרוש בה ולך נאה לדרוש בה, ואכן ידיעותיו הי' עצומות בחלק זה כבר מנעוריו, אם כי הסתיר את זה כל ימיו אבל הודה פעם לבנו כי בהיותו בן ל' שנה ידע בע"פ את כתבי האריז"ל ורבו ר' מרדכי בנעט נסה אותו בהם, ונתן עליו מהודו בתורת הרז, והורמנא לעסוק בחכמת האמת, רבו ר' מרדכי הי' אף נוהג להסדיר שעוריו מתוך שיקול מראש להערותיו של תלמידו המהרי"א, ולא פעם שמעוהו כשהיא העיר לעצמו ואם יפלפל תלמידי יהודה וישאלני כך או כך, אשיבנו בדרך זה, ואם יפלפל גם על זה, אהי' נאלץ להשיבו בדרך זו".

רבנותו

מתחלה שמש בקודש בתור דומ"ץ בעיר סערדאהעל כאשר נתפנה מקום הוראה בעיר נתן בו רבו הגאון ר' אהרן סודיעץ את עיניו כראוי למשרה זו, אמנם לא בנקל עלה בידי רבו להבטיחו בחירותו כי הי' שם עוד שני תלמידי חכמים עצומים מתלמידיו המובחרים של בעל החת"ס זי"ע שחלק מאנשי העיר תמך בהם, וכדי למנוע מחלוקת הובא ענין הדיין להכרעת שלושה גאונים, רב המדינה הגה"ק ר' מרדכי בנעט, הגה"ק בעל החת"ס, הגה"צ ר' פאלק סודיעץ, זי"ע, והם קבעו פה אחד המהרי"א עולה על שאר המועמדים,המהרי"א קיבל את המשרה אך לאחר חמש שנים פנו אליו קהילת רעטה הסמוכה לפרעשבורג שיעבור לכהן בקהילתם, המהרי"א הסכים בתנאי אשר יקבלו עליהם לכלכל מספר בחורים לכל צרכם, והם נענו לכלכל ששה בחורים, בשיחה עם החת"ס התאונן המהרי"א לפניו שנפשו עגומה עליו כי לא יועל להקים שמה ישיבה גדולה, אך הוא ניחמו כפי שאנו רואים נוסע עמו שלשה בחורים, הקהילה הסכימו לששה הרי תשעה, ובמקום שיש תשעה גם העשירי יהי' קודש, ואמנם בתוך זמן קצר גדל מספר הבחורים, שמעו הלך וגדל וקהלות שונות פנו אליו שיבוא לכהן בקהלתם, ולאחר תקופה קצרה הסכים לעבור בקהילת סעמניטץ אשר היתה מלאה תלמידי חכמים ושלמים, בדרכו לסעמניטץ עבר דרך פרעשבורג כדי להתראות עם החת"ס, שהוא שמח לקראתו ויברכהו בברכת מז"ט, בשיחה עמו סיפר לו המהרי"א שבסעמניטץ יושבים תלמידי חכמים גאוני תורה וביניהם ציין במיוחד את אחד מתלמידי נוב"י זי"ע ששמו ר' צבי הירש פופר שאמנם הוא סוחר אך גם למדן עצום, ודרכו להתמודד עם הרבנים שנתקבלו לסעמניטץ ולקפחם בהלכה, והמהרי"א חשש מזה לכן בקש ברכה שיברכו של יבוש ולא יכלם, השיבו החת"ס בבדיחותא "דרכו של אריה (כוונתו להמהרי"א ששמו יהודה) לנצח את הצבי (רבי הירש פופר)" ואכן אחרי כמה דרשות הצהיר המבקר החריף כי קושיתיו של המהרי"א כשל הגה"ק ר' משולם מטוסמניץ ותירוציו כהגה"ק ר' יהונתן אייבשיץ, זי"ע, הצלחתו בסעמניטץ היתה נעלה ביותר גם החזיק שם ישיבה גדולה, עשרים ואחת שנה כיהן בסעמניטץ לתפארת, אך לאחר מכן נתפנה מקום הרבנות בסערדאהעל ששם

קיבל חלק ענק מתורתו ושם גם כיהן כדומ"ץ, וגדולי העיר החליטו למנות אותו, ונתמנה ע"י כל העיר בלב אחד לרב ואב"ד ותוך זמן קצר זכה להערצת כל הציבור, דבריו הי' נשמעים וגם הנכרים חרדו מפניו, והיתה הרבנות שמצא בו מנוח לנפשו הגדולה וממנה היתה מצודתו פריסה למרחק.

בקנאו את קנאתי

הי' אחד מראשי המערכה כנגד פורקי עול שהתחילו בימים הם להשתלט על חיי הציבור, וכל ימיו הגן במסירות נפש על משמר "מנהגי ישראל" במשך כל ימי תקופת חייו התלקחה המערכה נגד מגיפת ההשכלה שיצאה מברלין ע"י מנדלסון וחבריו, ומשם התפשט למדינת אירופה, רבים מרכי הלבב נפלו קרבן להתבוללות, קהילות מפוארות בעלות עבר תורני היסטורי בתורה ויראה נפלו קרבן למגיפת ההשכלה, אנשי ריפורמה יצא באסיפתם הידועה בברוינשוויג להכניס שינוים במנהגי ביהכ"נ, וגם שינוים על חיי היהודי, הרבנים היראים יצאו למערכה נגד העדה הרעה הנועדים על ה', ובראשם הי' המהרי"א שלחם בכל תוקף נגדם.

בשנת תר"ח כשהרבה מדינות השתחררו מאפוטרופסות זרה והקימו מדינות עצמאיות משלהם, ונתבטל הרבה גזירות קודמות, הוחל גם בהקלת חוקי האפלי' שהי' נוהגים כלפי היהודים, הרבה גדולים הודו לה' מתוך צפיה ותקוה לביטולם המוחלט של חוק האפלי', מאידך הי' בקרב ראשי קהילות כאלה שריח ריפורמה נדף מהם שקצרם נפשם ודחקו את הקץ, ותמורת קבלת השוין הי' מוכנים להשתלבות בקרב הגוים, אך מן השמים סייעו והיהדות החרדית לא נתפסה לרוח הזמן וגדולי התורה התיצבו במערכה כנגדם, כשהמהרי"א משמש כאחד הראשים במלחמה זו ומספר שכאשר שמע שהרפורמים מתארגנים, קרע קריעה בבגדו כנגד הלב מרוב צער על עלבון התורה, ועל כל דבר קטן שראה או שמע באיזה קהילה שהוא לחם בכל תוקף לבטלם, פעם נודע לו כי בעיר הולכים לבנות מגדל על גג ביהכ"נ כמנהג הגוים מיהר להריץ להם מכתב חריף בעברו פעם ליד ביהכ"נ ריפורמי שעל גגו הי' מגדל מהבימה הי' במזרח ביהכ"נ ולא באמצע כמנהג ישראל וכן בלי מחיצה, וכדו', העיר למלויו בבדיחותא "הלא אין זה ביהכ"ס אלא תיבת נח אשר כתוב בו מבית ומבחוץ בכופר דהיינו בין מבפנים ובין מבחוץ בכפירה.

פרשה מיוחדת בעמידתו האמיצה של המהרי"א על משמר היהדות, מהווה התנגדתו נגד הקמת סמינר לרבנים, והוא הי' ראש מהדברים במשלחת הרבנים של גדולי הדור אצל הקיסר כדי לבטל הגזירה, והקיסר הי' מאד נרגש מהמשלחת וביטול הגזירה, ולבסוף ביקש להתברך מהגדול שבהם כולם הצביעו על המהרי"א אך מקודם סירב בענוותנותו, אך לבסוף ברכו שיזכה לאריכות ימים וכן הי' שישב על כסא המלכות כשבעים שנה, אגב עובדה מופלאה מסופר קירת הקומה בארמון המלך הי' מסובבות במראות (שפיגלעך) והמהרי"א שתיארו הי' דומה למלאך ה', אך מעולם נזדמן מלהסתכל במראה, נזדעזע לראות במראה את תוארם של חבריו הרבנים, כשעמם מתלווה איש שמראהו קודש, ובתמהון הכריז לפני חבריו בהצביעו על הדמות "בטוח אני שבעז"ה נצליח בדרינו, כי הרי מלאך ה' מתלווה עמנו".

וקול שופר הלך וחזק

באותו זמן בשנת תר"ח בשעת שהקל קצת על היהודים, התקוממו צוררי היהודים בראשות הכומר הורבאן ימ"ש, לעשות בהם כטוב בעיניהם, הם הלכו מעיר לעיר והרגו והרסו ובזזו ממונן של ישראל, והרבה קהילות התמוטטו אז, באחד הימים נפוצה שמועה שהכנופי' עומדים להופיע בליל חג הפסח בעיר סעמינטץ שכיהן אז המהרי"א, אימה גדולה נפלו על כל העיר, אך אז נתגלה המהרי"א בגבורתו ובקדושתו, כינס כל תושבי העיר לבוא ולערוך את הסדר בביהמ"ד בצוותא, כחצות קרא לעשרה מתלמידיו והורה להם לצאת מחוץ לעיר וכאשר יראו כי הם מתקרבים ימהרו להודיעו, ואמנם תוך שעה קלה חזרו התלמידים בבהלה, כי הצורר הורבאן ומחנהו הגדול מתקרבים לעיר, ויחרד כל העם אשר בביהמ"ד, אולם הוא הרגיעם על תיראו התיצבו וראו את ישועת ה', ויקח בידו את השופר שבו הי' תוקע בר"ה, נתעטף בטלית ויצא יחידי לקראת הצוררים, אך יצא מן מן העיר והנה המחנה ובראשם הורבאן לקראתו, אך הוא לא אבד עשתנותיו, ונטל השופר ותקע תקיעה גדולה, חיל ורעדה אחזה כל המחנה, ונסו בבהלה ורמסו בתוך מרוצתם אחד את השני, ולמחרת מצאו כמה מאות פגרים ליד כניסת העיר, והצורר הורבאן אמר אח"כ שראה ניצב לפניו איש שגובה קומתו הגיעה עד לשמים, כן יאבדו כל אויבי ד'.

אחרית ימיו

בשנותיו האחרונות עבר עליו אסונות משפחתיים, ותוך תקופה קצרה נפטרו חתנו הגאון ר' יונה רייכרט, ובנו האברך העילוי ר' מרדכי שהשאיר אחריו אלמנה ובנים קטנים, הרופאים קבעו אז שגופו מחלש מאד ויעצוהו לנסוע למרחצאות ובתחלה לא רצה, כי לא רצה לשנות מנהגו לא לנסוע למרחצאות כל ימי חייו שכן זמנו הי' יקר, רק כאשר מצב בריאותו נתערער ביותר נסע לכמה ימים בלבד באמרו הלא עיקר נסיעתי כדי למלאות פקודת הרופאים שחז"ל ציוונו על כך, וא"כ עשיתי המוטל עלי

גם ביומו האחרון שעות מועטות לפני פטירתו, הרצה עוד שיעורו הקבוע לפני תלמידיו, וכיון שהרגיש כי יום פטירתו היא קיצר הפעם בפלפולו, כדי שיוכל לסיים את המסכת שלמדו אז, אז בלילה עוד כתב תשובות על שאלות שבאו לפניו, ותוך כדי כתיבתו אחר כצות לילה, נפל עטו מידו, והכריז בהתרגשות: עד כאן תחום שבת, בני ביתו הרגישו כי חלה הרעה נוספת במצב בריאותו, ועמדו להזעיק רופא אמר להם "הנכם מרעישים על לא דבר וכבר הגיע זמני להפטר מהאי עלמא דשקרא", ואמנם כמחצית שעה לאחר מכן עלתה נשמתו הטהורה למקור מחצבתה, אור ליום כ"ג סיון בשנת תרכ"ו, ממרחקים נהרו המונים להלויתו, כעשרים רבנים מגדולי הדור הספידהו תמרורים, ובכל קהלות ישראל שהגיעה השמועה על פטירתו נערך עליו הספד, והרבה הספדים באו לבית הדפוס בספריהם של המספידים, כגון הגה"ק מהר"ם שיק (על התורה דברים) הגה"ק ר' אליעזר זוסמן סופר מפאקש (בספרו מלאה קטרת) ליקוטי חבר בן חיים (ה"ב דף פ"ח) ועוד, הניח אחיו ספרי חידושי מהרי"א ושו"ת מהרי"א ודברי מהרי"א.

מרכת מז"ל טוב

ברגשי הודאה והערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, ובהאי עידן שמחה, נהלל בשיר ושבחה,
את מע"כ ידידינו וחברינו, נאמן ומסור לטובת קהילתינו, צמוד באהבה בלבבינו,

זמין כל עבידתיה בכל עת תמיד לבוא בעזרת קהילתינו, להרים קרנה בכבוד לא ישבות יומם וליל
לבר ער ופתוח לכל דורש ומבקש ולנפש כל חי, שמו הטוב מעריצים ומהללים בברכות עד בלי די
מריחוק מקום וקירוב לב מצודתו פרוסה עלינו, לטובת פריחת קהילתינו המעטירה יתנשא כאר"י
גוטל חלק בראש בכל דבר טוב, ועומד לנו כאחיעזר וכאחיסמך בגוף ובממון בכל נפש ובכל לב

האי גברא יקידא, עושה ומעשה צדקה וחסד תדירא

מו"ה זלמן לייב סופר הי"ו

מגדולי עסקני ונאמני קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחת הולדת נכדתו שתחי'

אצל בנו החשוב והנעלה, נודע לשם ולתהילה

הר"ר **בנימין יזכך סופר** הי"ו

בסימן טוב ובמזל טוב

יה"ר שיזכה לראות ולרווות ממגו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה
וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע
שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הקהילה והמוסדות

פה **בני ברק** יצ"ו

קדושי וגאוני ארץ קבעו את יום כ' סיון ליום מספד ובכי וליום צום זכרון לאור התלאות, הצרות ההשמדות אשר עברו ביום זה עם בני ישראל משך תקופות תתקל"א ובפרט בשנות ת"ח ות"ט, סיפור התקופה וסדר המאורעות שייחסו לאותה תקופה היתה במדינת פולין ועריה ונמשך לערך של שתי שנים כאשר התחיל משנת ת"ח ונסתיים בשנת ת"ט. משך שתי השנים עברו האכזרים הרוצחים ימ"ש מעיר לעיר, ומכרך לכרך ומפלך לפלך והרגו ורצחו במיתות משונות אלפים מישראל (י"א מאה אלף וי"א מאתיים אלף וי"א שלש מאות אלף, ועי' בליקוטי מהרי"ח שהביא בשם ס' שבט יהודה שכ' בשם הש"ך שנהרגו לערך מאה אלפים), והכריחו היהודים להמיר את דתם ח"ו אך כגיבורי חיל עמדו היהודים נגדם וקדשו שמו יתברך באופן מבהיל ביותר והרבה קהילות קדושות שלימות נעקדו אז על קידוש ה' רח"ל.

דורשי רשומות רמזו לגזירות הקשות כי לראש יוצר היהודים קראו "חמיל" בלשון רוסיא ובלשון פולין קראוהו "חמילניצקי" ואמרו שחמיל ר"ת ח'בלי מ'שיח י'בוא ל'עולם. גם על אותו שנה שנת ת"ח כתב הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי, שכן במגילת אסתר מצינו ח' רבתי בתיבת "חור" ות' רבתי בתיבת "ותכתוב אסתר" שביחד המה תיבות ת"ח והוא רמז לגזירות הקשות של שנת ת"ח, כי גזירת המן היתה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, וגזירה זו אשר נתבטלה בשעתו בימי המן מ"מ חזרה ובאה בשנת ת"ח.

כמו כן מביא הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בספרו נר ישראל בשם הרה"ק ר"ש מאוסטרפולי שהר"ת של ת'שלח ח'דונך הוא שנת ת"ח, ומסיים דבריו ואי אפשר לפרש אלא מפה לאוזן.

* * *

המגיד גילה להגה"ק רבי שמשון מאוסטראפולי זי"ע שנתעורר קיטרוג גדול על ישראל באותה העת, וגזירות נוראות עשויות לבוא על ישראל, רבי שמשון התחיל לדרוש ולהוכיח בשער בת רבים את העם לפשפש במעשיהם ולשוב על רוע מעלליהם כדי שישוב ה' את חרון אפו מעליהם, ושלח הרבה מכתבים לגדולי הדור וראשי הקהל בכל מקום לעורר את לבבם לתשובה ותיקון המעשים בטרם תצא חרון האף מאת ה', דבריו עשו אמנם רושם ורבים השיב מעוון, אלא שכפי הנראה כבר נגזרה הגזירה.

רבי שמשון שהיה גלוי וידוע לפניו כל אותן הגזירות הנוראות המתרגשות לבוא, עשה הרבה פעולות עצומות להעביר את רוע הגזירה, והעיד הרמח"ל בספרו דרך עץ החיים שרבי שמשון השביע את הסטרא אחרא וחיילותיו לדעת מה זה ועל מה זה שהם מעוררים קטרוגים על בני ישראל, וכאשר נוכח לראות כי כלתה הרעה לבוא, רצה לפעול שיקבלו עליהם מגדולי ישראל למות על קידוש ה', ומיתתן תכפר על בני ישראל, ושלח לבקש מאת הגה"ק רבי יחיאל מיכל מנעמירוב ועוד א' מגדולי הדור שיצטרפו אליו, ר' יחיאל מיכל הסכים להצטרף ואכן נהרג עקד"ה ביום כ"ב סיון ת"ח, ואולם השלישי לא הסכים וטעמו ונימוקו היה שתקוותו איתנה שיוכלו לבטל הדינים בכח התפילה, ועל ידי זה לא הצליח לבטל את הגזירה לגמרי, אבל במיתת הני תרי צנתא דדהבא הצליחו לפעול שלא תשלוט ידם של הרשעים בכל ישראל, ואף כי אמנם נהרגו רבים וטובים ונחרבו ערים ומדינות, מכל מקום הרבה קהילות ניצלו והרבה גדולי ישראל נמלטו והם החזירו עטרה ליושנה ולא אבדה שארית ישראל.

וכעי"ז סיפר מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע פע"א בסעודת ברית מילה ששמע סיפור אשר נתגלה להש"ך מן השמים כי באם יסכימו שלשה צדיקים עמודי העולם להעדר מן העולם אזי תיבטל הגזירות, ושני צדיקים הסכימו והש"ך לא הסכים כי עדיין לא נגמר חיבורו, ושאלו את הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע היתכן שלא הסכים הש"ך להיות קרבן עבור כלל ישראל, וענה הרה"ק מבעלזא כי באם לא יהיה הספר ש"ך בעולם אזי בלא"ה לא הי' קיום לעולם, כי תורתו מאירת עיני כל ישראל, כי הם חיינו ואורך ימינו (וכשסיים רבינו לספר עובדא זו הוסיף שאינו יודע מקור מוסמך לאמיתת המעשה).

* * *

בשנת שכ"ט נפלו מדינות אוקראיינה פודוליא וואהלין תחת שלטון מלך פולין, והאיכרים שרבים מהם היו מגדודי הקאזאקן שהתיישבו בחבלי ארץ אלו נשתעבדו לאצילי פולין. במשך השנים התרבו היהודים במקומות אלו, ואצילים רבים מינו אותם למוכסים וגובי מיסים, האיכרים שלא רצו לשלם מיסים נענשו חמורות ע"י הפריצים, וכמובן שראו ביהודים את הגורם והסיבה לכל צרותיהם.

בעת ההוא ישבו היהודים בערי פולין בהשקט ובבטח וכמו שאנו אומרין בתפילת 'קל מלא רחמים' אשר נתחבר לאור הגזירות: "לא האמינו יושבי העיר כי יבוא עליהם צר ואויב".

בתקופות הללו לא הרגישו היהודים שום פחד כאשר חיו תחת חסות ממשלת פולין אשר ריחפה וגוננה עליהם, מצבם עם השכנים היתה נעימה בלא שום שטן ופגע.

בימים ההם היו הדת של האומות והמון העם מחולקת לשתי פלגות. פלגה של דת הנוצרים ופלגה של דת היונים, וכמובן שדבר זה הביא קטטות ומריבות בין שני הפלגות. בהתחלפות הזמן נתרומם המלך זיגמוד אשר השתייך לדת הנוצרים והחליט להרים את כבוד דת הנוצרית, ולאור זאת החליף הפקודים והשרים וכל שרי המדינה לאנשי דתו. וגזר שישפילו את היונים אשר נקראו בשם קאזאקן, וגירש הקאזאקן מבית ארמונו והעמידם להיות משומרי הגבול בין מדינות רוסיא לפולין.

מעבר המצור גרו שם מלכות קידרים שהיתה פחדם מרחפת על מדינת פולין ע"כ העמיד המלך את הקאזאקן שהם יהיו משומרי הגבול שאל יקרבו הקידרים לעמוד במלחמה נגדם. וטעמו ונימוקו היתה כדי להשפילם שאל יתערבו בשלטון פולין ולהיות נכנע תחת הממשלה.

בחודש סיון שנת ת"ח פרצה מלחמה נגד פולין, והקאזאקן בשנאתם – גם יחד עם הסוחרים בקנאתם. באותה זמן מצאו הקאזאקן מקום לנקום את כבוד דתם וההשפלות שעשו להם הממשלה ביניהם היה איש שר צבא רב חיל וגיבור מלחמה הצורר הנודע לשמצה חמילנצקי ימ"ש שאזר להם עוז למרוד במלכות. ומכיון שחמילנצקי הנ"ל ראה שאין בכוחו להביס את כוחות ממשלת פולין, החליט לכרות ברית שלום עם הקידרים אשר ישבו מעבר לגבול ובחכמה ובערמה הכינו את עצמם למלחמה מתחת אפם של מנהיגי הממשלה ואספו חיל רב עם הרבה כלי זיין לקיים מגמתם לכבוש עיר אחר עיר ולהכניע ממשלת פולין תחתיהם.

בשנת ת"ח טרם הספיקו הממשלה להפיק את זממם, צעדו רגלם והתארגנו ביחד והתחילו ללכת לכיון פולין. מחנה הלוחמים הגיע לחיל רב למעלה מס' אלף איש ביחד עם הקידרים והלכו דרך השדות והכרמים עד אשר הגיעו למקום הערים מקום מגוריהם של אנשי מדינת פולין.

ביום ד' סיון שנת ת"ח הגיעו למקום, משם שלחו מרגלים לרגל את החיילים ושרי פולין, המרגלים חזרו משם ואמרו שתושבי וראשי המדינה יושבים בהשקט ובטח ולא ניכרת בהם שום ידיעה ממשיות של רעש מלחמה ושהם מיועדים לנפול עליהם.

במסע הנצחון שלו, עבר אותו רשע עם גדודיו ברחבי אותן מדינות, והחריב מאות קהילות קדושות, כשדמם של אלפי יהודים נשפך כמים, תקופה נוראה זו ידועה כ"גזירות ת"ח ת"ט" או "החורבן השלישי" כפי שמגדירה הג"ר שבתי שעפטיל בנו של השל"ה הק' בצוואתו: "ממש דומה לחורבן הראשון והשני".

כראות הרשע שאין מפגין נגד חיילותיו התחילו לצעוד בעירם והתחילו להרג ולאבד ולהשמיד כל מי שהגיע תחת ידם, שפכו דמם כמים חטפו זקנים עם נערים יחד עם בתולות ישראל, שחטו והרגו לאין מספר, נטלו ילדים פרחי שושנים והרגו בחיקי אמם, חלקם זרקו אל הכלבים בעודם חיים בכדי שהכלבים יקרעו אותם, מהם יסרו ביסורים נוראים בעוד שהנשמה בידם, ולא נתנו להרוג אותם עד שיתייסרו ביסורים מחרידים באופן

שנת ת"ח הי' שנת פקידה

חכמי הדור מצאו רמז בזוה"ק כי בשנת ת"ח הוא זמן הפקידה, דאיתא בשם רבי אלעזר בן ערך דבאלף שתיתאי לזמן ארבע מאות ותמניא שנין יהוי קיימין כל דיירא עפרא [יקומו כל ישיני עפר] ובגיני כך איתערו חבירנא על פסוקא דקרא לון בני ח"ת דיתערון לח"ת שנה, וע"ז רימזה התורה בשנת היובל "הזאת" תשובו איש אל אחוזתו, כי ה' אלפים וא"ת היא שנת ת"ח, כשישתלם הזא"ת שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא תשובו איש אל אחוזתו. "ומאן יתקיים בקיום דתיה בהאי זימנא" שיהיו אז צרות גדולות עד מאד ויהיו עת הבירור להשיב הנשמות לשורשן. ונתפרסמו אז דברי הרמ"ק (הובא בס' אור החמה שמות) שאמנם נעלמו כמה קיצים בעוונותינו אמנם לא יעבור ת"ח לכל הדברים שבעולם. וכן קונן הרה"ק רבי שעפטיל הורוביץ בן השל"ה "בת"ח למספר אלף הששי אמרתי בליבי ליצאת חופשי כי היא היתה מיועדת לעץ קץ וגאולה".

המקובל הקדמון ר' נפתלי הירץ בעל "העמק המלך" שחי בתקופה הזאת, מביא בספרו העוסק בחכמת הנסתר, שנה זאת בשנת קץ, ואף הוסיף רמז נוסף "בזאת" יבוא אהרן אל הקודש..

אולם נטרפה השעה ונתהפכה אותה שנה משנת גאולה לשנת יגון ואנחה, ובאותה שנה החלו הגזירות הידועות של שנות ת"ח ות"ט, ונהרגו אלפים מישראל על ידי הצורר חמילנעצקי ימ"ש, וביניהם קדושים וטהורים כגון הרב הקדוש המקובל הנורא רבי שמשון אוסטרפאלי זצ"ל ונתקיימו המשך דברי הזוה"ק שם "מאן יתקיים בקיום דתיה".. על שנה זאת, שהיו באותה שנה נסיונות עצומים בקיום ועמידה באמונת ד'.

אמנם כאן המקום לציין שהרבה מאותם שנות פקידה היו מאורעות של חבלי משיח, וכך כתב הרה"ק מראפשיץ זיע"א (בס' זרע קודש) בכל עת פקידה שנזכר בחז"ל ובספרים, היה זמן גאולה וכשלא זכו ע"י שלא עשו תשובה כראוי לא היה אז הגאולה, ואדרבה היו גזירות וצרות צרורות, וכך היה בשנת ת"ח שהיתה שנת פקידה, והיה בה חבלי משיח.

ועי' בס' ברכות ישועה (להגה"ק ר' חיים ישעיה הכהן בעל מסגרת השולחן וסידור ישועות ישראל) "וכן היה בשנת ת"ח שלפי מעשיהם הטובים היו ראויים לבקש על הגאולה ועבר עליהם כל החורף עד אחר הפסח, ולא ביקשו על הגאולה, ואפשר לא היו אומרים כלל תיקון חצות מחמת טירדותם בלימוד הפלפול, וכיון דלא נתאבלו על ירושלים וגלות השכינה, שלטה עליהם הרע דס"א ח"ו, והתחיל האויב להתגבר אחר הפסח, והרג מהם לאלפים ולרבבות ונחרבו הרבה עיירות לא עלינו".

מבהיל ביותר, שפכו דמם של ישראל בעוד רוח החיים בהם ובעוד נשמתם מפרפרת בתוכם.

מהגרועים שבמעשיהם מסופר על אותו הפוגרום, שנתנו בתוך מעי בני ישראל חתולים חיים וקטפו ראשי האצבעות שלהם כדי שלא יוכלו ליקח החתול משם ה״י.

כמו״כ גזרו ילדי בני ישראל לגזרים נגד עיני אמם ואביהם, המיתות המשונות והחמורות היתה לאין מספר ולאין לתאר, בזזו ספרי תורות בשוקות, נטלו עורות הס״ת ועשו מהם שקות להשתמש בהם, עשאו מהם נעליים לרגליהם, השתמשו מהם לעשות שבילים ללכת בהם, וכרמזו בתפילת קל מלא רחמים: ״ספר תורה קרעו בחמתם שרפוהו ודרסוהו בהליכתם״, רבים מהמון עם הפילו על הארץ ועשו מבני אדם שבילים עם עגלות ללכת עליהם, אנסו הרבה להמיר דתם וגם אנסו בנות ישראל לטמא א״ע, אך ישראל קדושים בני אברהם יצחק ויעקב עמדו במסירות נפשם. יפקדם השם לטובה על דבר מסירות נפשם כי רבה שאזרו בעת ההוא.

רבים משלומי אמוני ישראל בראותם כי כלתה עליהם הרעה טרם שהקריבו אליהם הרוצחים, נמלטו ונסו לערים הגדולים ששמה היה כח רב לעמוד נגדם. מכיון שהיו בהם מבצרים גדולים, כדי לחוס על נפשם ולשמור על גופם ונשמתם. בשמעם בשורות איוב עזבו את מקומות מגוריהם והונם, יושבי הפלכים והכרכים אשר בסביבות אוסטראה נסו לאוסטראה שהיתה מהערים הגדולים ביותר.

בסביבות נעמיראוו נאספו עם רב ונכנסו לעיר נעמיראוו אשר היתה עיר מבצר ושם הרגישו מובטחים ביותר, גם בעיר טולטשין הרבו המחביאים מידי מחבלים וכמו״כ בכל ערי פולין שהרגישו שהקרקע בוערת תחתיהם ונסו עם הנשמה בידם להימלט על נפשם.

בתום ימי הרציחות ועדיין לא שבעה נפשם ושאיפתם של הני רוצחי נפשות ישראל, צעדו עם חיל רב בדרכים כדי למלא תאוותם ולבזז שללם במטרה של רציחה באופן מבהיל ביותר, הכינו ללכת לעוד כיוונים ובכדי שלא יהיה מנוע בידם עשה החכם להרע צורר היהודים כאלמעניצקי ימש״ו שלום עם שרי פולין והבטיחו שאל יזיקו עוד והם שבים הביתה עם החיילים ושלחו אגרות שלמים לכל מדינה ומדינה.

אמנם בסוד גדול לבל יגלה להמון עם שלחו לכל הקאזאקן אשר בכל מדינות פולין להקהל ולעמוד מוכן בעצה ומזימה במטרת הרציחה לחבל ולהשמיד כימי קדם.

ויודע הדבר להיהודים ע״י ששלחו מרגלים לרגל בין הקאזאקן, ונאזרו עוז ונתקבצו בעיר נעמיראוו והכינו חיל רב מכל סביבות המדינה, ובאותה עת עמדו ונתקבצו כל היהודים בתפילה זעקו והתחננו לפני השי״ת שיעמוד בעדיהם.

ויהי בעת התקבצות העם לתפילה נעמד על רגליו, האי קדוש רבי יחיאל מיכל מנעמיראוו זצ״ל אשר היה מגדולי העיר, ודרש להם דרשה והזהיר את כל העם שיעמדו במסירות נפש נוראה נגדם ואל יתפעלו מההריגות וממעשיהם הגרועים ויעמדו כברזלים נגד הנסיונות שנושים מהם שימרו דתם, ואל יפלו רוחם וכוחם מאת האורב.

דבריו עשו רושם וקיבלו על עצמם שאל יחללו את שם קדשו ועדיף לימסר בעדם להריגה.

על חורבנה של העיר נעמירוב מסופר, כי מאחר שהעיר היתה מבוצרת לא יכלו הקאזאקן לפרוץ לתוכה, כראות אנשי הצבא מה קרה להם, ולהם אין עצה ואין תבונה, כעבור כמה ימי מצור הערימו והיסו עצמם לחיילים פולנים בהניפם את דגלי פולין וכינסו כל המון העם של מדינת פולין ששנאת ישראל בוערת בהם וציוו שיקראו להיהודים שיפתחו דלתות המבצר מפני שהם באו לעזור להם לערוך מלחמה נגד הקאזאקן וביחד נביא עצה ותבונה לדעת דרכי המלחמה נגדם.

ביום הרביעי כ׳ לחודש סיון פתחו להם שומרי העיר את שעריה, בסוברם שהם חיילים הבאים להגן על העיר, מיד עם כניסתם החלו לפרוע באכזריות, להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן, וכמעשיהם בראשונה כך מעשיהם שמה וגם המון עם של העיר נעמיראוו שבלבם היתה טמונה שנאה עמוקה לישראל נגשו עם הגייסות ובידם חללי חרב, ומיני כלי זיין וסתם אבנים גדולים, וגם מקלות של ברזל, והתחילו להכות מימינה לשמאלה כל מי שמצאו הרגו באין מנוס מפניהם, היהודים נשארו במבצר ללא סיוע ועזר חסרי אונים ועליהם השודדים שרוצחים את כל הבא בידם, בזזו שלל ומלקוח עינו בנות ישראל ביסורים קשים ומרים.

מאחורי המבצר היתה נהר, שרבים נסו לשמה וקפצו לתוך הים והרגו את עצמם, מפני ספיקותם אם יעמדו בנסיונות המרים, אזרו עוז וקפצו לתוך המים והרוצחים לא עזבו לעשותם והלכו ושחו אחריהם ובתוך המים הרגו וזרקו עליהם כלי זיין וירו בהם כדי להמית אותם, עד שמימי הנהר נתאדמו מדם ישראל שבו הי״ד, ולא היה אחד מכל העיר שהמירו דתם ולא עמד בנסיון, והיה כששת אלפים איש ביחד עם ת״ח וקדושים מפורסמים.

* * *

בראש המוסרים נפשם היה הקדוש רבי יחיאל מיכל הנ״ל אשר הוא ג״כ הפיל את עצמו לתוך הנהר אבל אחד מהרשעים רדף אחריו וחטפו בתוך המים והתחיל הגאון לבקש על עצמו שיניחו בחיים תמורת אשר יגלה לו כל האוצרות כסף וזהב שיש לו בביתו, וכן היה שהלך אחריו עד ביתו ושם גילה לו אוצרותיו הטמונים והשאירו בחיים.

למחרתו הלכו הקאזאקן מבית לבית אולי נמלט אחד מבני ישראל מידיהם, הצדיק הנ״ל באין בידו שום פודה ומציל ביודע שאין מי שיחוס על נפשו בהשארו בודד בלי עודד, הניס לבית החיים כדי שבאם יהרג באותה מקום יבוא לכה״פ לקבר ישראל. בדרך להימלט נפשו מצא אותו גוי אחד מהקאזאקן וברח אחריו ובידו חתיכות עץ עבה והכו על נפשו הטהור עד שנח נפשו ואתפריד מעלמא הדין לעלמא דכולו טוב, וע״ז מקוננים בתפילת קל מלא רחמים ולו רמזו ז״ל: ״זהיר וזריז במדות קל האלוף הגאון הרב מוה״ר יחיאל נשא ידו ולבו לקל הוי אריאל חמיד ורגיג לעילא ולתתא בדרי מעלה ובדרי מטה גזרו ראשו בחרב להוטה, ראה השם חרפתנו והביטה״.

וכה כותב בדם לבבו הגה"ק רבי נתן נטע הנובר הי"ד שהעלה עלי כתובים זכרון תקופה נוראה זו בספרו "יון מצולה" (הוא עצמו ג"כ נהרג עקה"ש בכ' תמוז תמ"ג): "בשבת שקודם הגזירה דרש "ראש הישיבה" רבינו יחיאל מיכל לפני בני הקהילה "והזהיר את העם, שבאם יבוא השונא חלילה, שיקדשו שם שמים ולא ימירו דתם", לאחד שנכנסו הקאזאקן וגם הוא עשה כן וקפץ לתוך המים, "תפסו יון אחד, ורצה להרגו, ובקש הגאון ממנו שלא יהרגנו ויתן לו כסף וזהב לרוב, ושמע לו היון והוליכו לביתו אל המקום אשר כספו וזהבו טמון שם, ופטרו זה הקאזאק והניחו בחיים,

והלך הגאון משם עם אמו ויחבאו שם בבית אחד כל הלילה עד אור הבקר, ולמחר ביום כ"ב סיון, היו מחפשים גם כן בבתים שמא נחבא שם איזה יהודי, וברח הגאון משם עם אמו לבית החיים, כדי שאם יהרגום יהיו על ביה"ח ויבואו לקבורה, ויהי כאשר הגיע סמוך לביה"ח רץ אחריו יון אחד מאנשי העיר, והוא תופר מנעלים ומקלו בידו והכה להגאון במקלו ופצעו, וביקשה ממנו אמו של הגאון שיהרוג אותה תחת בנה ולא אבה לשמוע לה והרג מתחילה את הגאון ואח"כ את אמו השם יקום דמם".

* * *

גם הרה"ק רבי יעקב שמשון מאוסטראפולי נעק"ה אז, ביום המר והנמהר יום ג' לחודש אב, נכנסו הרשעים ימ"ש לתוך עירו, ובזה יש ב' דיעות באיזה עיר נהרג, הגאון בעל יון המצולה העיד שנהרג יחד עם קדושי העיר פולנאה כי שם שהה באותה העת, ויש אומרים שנשאר בעירו אוסטרפאלי, ושם נהרג עקד"ה, כל היהודים התאספו כאיש אחד בבית המדרש לבושים בתכריכים, ושפכו ליבם בתפילות ותחנונים לפני הקב"ה שיציל אותם מידי הרשעים הארורים, הרשעים נכנסו בבית המדרש ודרשו תיכף מכל המון העם ורבם רבי שמשון בראשם שיסכימו להמיר דתם ה"י ואז תנתן להם נפשם לשלל, ואם לא אחת דתם להההרג, אולם ישראל קדושים מסרו נפשם על קדושת ה' בגבורה, והכריזו בקול גדול שלא ימירו את כבודם, ובוחרים למות מתוך יסורים נאמנים לה' ולתורתו ולא להמיר את דתם ח"ו, ומיד התחילו הרשעים לשפוך את חמתם על היהודים והרגו עם רב, ואת רבי שמשון הרגו באכזריות נוראה, וכאשר סיפר הגאון המקובל ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל בשם רבו הגה"ק מבארניב זצ"ל שרבי שמשון היה באותה שעה מעוטר בטלית ותפילין דבוק ברעיונותיו הטהורות והקדושות, הרשעים נטלו ענף עץ דק וחד ובזה דקרו את גופו הטהור ממטה למעלה, ואולם רבי שמשון ברוב דבקותו לא חלי ולא הרגיש ביסוריו ומכאוביו כלל, עד שהגיע הענף לראשו ופגע במוח הקדוש, אז יצאה נשמתו הטהורה בדבקות ויחודים עליונים, וסיבת פירוד נשמתו מגופו לא היתה על ידי הריגתו ופעולות הרשעים, כי אם מתוך דבקות מחשבתו הטהורה בהקב"ה, יחד עמו נהרג בנו ר' שמואל.

יום צום ובכי ונקבע לתענית וסליחות

מקורות רבים מצינו בפוסקים – שחיו בעת ההוא – לקבוע אותו יום כ' סיון ליצום ולבכי, ובראשם הש"ך אשר קבע אז יום זה לתענית, ועל אף שההריגות נתארכו במשך כל שנת ת"ח ות"ט מ"מ לא קבע רק על יום כ' סיון לתענית וכיוונו בזה על כל השנתיים ימים.

הש"ך חיבר "קינה" מיוחדת לאותה תקופה בשם "מגילת עיפה" מיוסד עפ"י סדר האר"ב ונדפס בסידור תפילה ישרה (דף ל'), וגם רמזו המוסיפים בסליחות שאומרים בכ' סיון שנתחברו לאור גזירות תתקל"א (ומודפס בסידורים שלנו). וגם בתפילת ק–ל מלא רחמים אשר נתחבר על גזירות ת"ח ת"ט (הנדפס בסידור יעב"ץ) שמיוסד לזכרון הקדוש יחיאל מיכל מנעמיראו זי"ע הי"ד אשר נרצח במיתה משונה בגזירה ההוא.

ועי' במגן אברהם (סימן תקס"ח סק"ט) רמז בתר"ד ענין התעניות ליום זה, שבכל מלכות פולין נוהגין להתענות ביום כ' סיון, שבנת ת"ח ות"ט לאלף הששי נהרגו אלפים ורבבות מישראל על קידוש השם.

וכמו"כ מוצאים אנו בשע"ת (סי' תק"ס) שכותב בזה"ל: "גם בשנות ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום, גם נוהגין להתענות בכל מלכות פולין" עי"ש. עוד כתב שנכתב בפנקס ארצות שהגזירה להתענות היה על בן י"ח לזכר ובת ט"ו לנקבה.

וידוע דבשנת ת"י התכנסו חכמי הדור, גדולי ועד ארבע ארצות, והחליטו "לקבל עליהם ועל זרעם אחריהם להתענות בכל ארבע ארצות (פולין גדול, פולין קטן, ליטא ורייסין) את יום העשרים בסיון", בכך חידשו תקנה קדומה, כי יום זה שהוכפלו בו הצרות על גלות ישראל בארצות איירופא כבר נקבעו לתענית ולתפילה ע"י רבותינו הראשונים חכמי צרפת ובראשם רבינו תם, אחרי המאורעות שאירעו בשנת ה"א תתקל"א בעיר בלויאש, ובמשך הדורות נשתקע הדבר, ואם כי לראשונה הותקן התענית רק על עיר בלויאש לבדה, למרות שגם שאר ארצות קיבלוהו עליהם, הרי תוקף התענית ניתן עכשיו בכל הארצות ששתו את כוס התרעלה ונחרבו ע"י היצורד חמיל ימ"ש וגייסותיו.

ועי' במחזור דברי יואל (לחג השבועות דף תשי"ט) אשר מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע היה רגיל להתענות ביום כ' סיון, אבל לא אמר סדר סליחות לכ' סיון, ובביהמ"ד סיימו אנשי החברא משניות דקהל יטב לב בהסכמתו סדר ששה סדרי משנה ד' פעמים בשנה (עי' בזמירות דברי יואל חלק ראשון סדר יומא דהילולא דף שכ"ז) וא' מהם הי' ביום כ' סיון.

לסיומא דמילתא נעתיק מש"כ בספה"ק אוהב ישראל (ליקוטים סוף פ' משרת) וזל"ק: כ' סיון הוא התחלה על יום הכיפורים אם מקיים יום הזה כראוי אזי יכול לקיים יום הכיפורים כראוי ונכון וסימנך כי יד על כ"ס י"ה (שמות יז, טז) כ"ס ראשי תיבות כ' סיון. י"ה ראשי תיבות יום הכפורים, עכ"ל.

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסד מריחוק מקום וקירוב הלב למעניגו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופי השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה שבמעון קדשו
בנישואי נכדתו למזל טוב בשעטו"מ

בת חדב"נ הגה"צ ר' **חנוך הענ"ך אשכנזי** שליט"א
רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א
עב"ג החתן הרב **מרדכי זאב רובין** שליט"א
בן הגה"צ **אבד"ק גלאגוב ב"פ** שליט"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו הש"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדישה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות
הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלזו וחסידים ברינה יגילו

פנימי תשצה בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל שמחת השבע ברכות של נכדת גיסו הגה"צ רבי דוד מייזליש שליט"א

רב דקהילתינו הק' מאנטריאל יע"א

בת בנו הרה"ג ר' **אהרן מייזליש** שליט"א, רב דביהמ"ד ברך משה ב"פ יע"א

חתן הגה"צ רבי **אברהם ברוך זינגער** שליט"א, אבד"ק אלכסנדר ב"פ יע"א

יום ג' פרשת שלח תשפ"ד לפ"ק

הרר"א מייזליש שליט"א: כ'געדענק דער רבי האט געזעדט א דרשה ביי מיין שבע ברכות וועו איך האב חתונה געהאט, האט דער פעטער דעמאלטס געזאגט א דרשה אין די אלכסנדר ישיבה ביי מיין שוועער, כי טוב סחרה מכל סחורה, ווייל כל אומן שונא את בני אומנתו (רש"י בראשית ג, ה) אבער ביי תורה איז דאס נישט קיין סתירה.

מוה"ר חיים שלמה פישער, משב"ק: דער רבי האט געזעהן זיינע ביאורים געשריבן אויף 'חזקת הבתים'.[1]

רבינו: יא, ס'איז א שיינע קונטרס, כ'האב הנאה געהאט.

הרח"ש: דער רבי האט געזאגט ער האט הנאה אז זיין שוועסטער האט א זוהן א תלמיד חכם.

רב דקהלתינו במאנטריאל: דעם שוועער'ס (רבינו הברך משה ז"ל) אייניקל.

והתנצל רבינו על שנבצר ממנו להשתתף בשמחת הנישואין

מחמת שמחת השבע ברכות שערך רבינו אז לנכדו החתן נ"ו

רבינו: איך בין געווען דא זונטאג, די טאג פון ענקער חתונה, ס'איז געווען די חומש סעודה אין בארא פארק, אבער כ'האב אליינס אויך געמאכט שבע ברכות פארנאכטס אינדערהיים, כ'האב נישט געקענט נאכאמאל צוריק קומען, ס'איז געווען צופיל.[2]

דארט האט מען נאך געדארפט בענטשן בייטאג.

רב דקהלתינו במאנטריאל: יא, ס'האט דאך א שיעור וויפיל מ'קען, ס'קאסט כוחות די אלע זאכן.

הרר"א: דער מחותן רבי יוסף צבי דושינסקיא (האדמו"ר מדושינסקיא שליט"א) איז געווען נעכטן אויף א שבע ברכות ביי אונז.

רב דקהלתינו במאנטריאל: איך בין דאך אים א פעטער אויך.

רבינו: יא אוודאי, ער איז דאך אן איידעם ביי רבי זלמן לייב'ן.[3]

ביזטו דאך א פעטער אויך צום נייעם שידוך וואם איז געווען נעכטן נאכט. ביי רבי שמעון זאב.[4]

רב דקהלתינו במאנטריאל: יא אוודאי, טאקע מזל טוב.

*

---

1 קונטרס 'שבחא דשמעתא', שיעורים וביאורים על מס' בבא בתרא ועוד, שהו"ל לרגל השמחה.

2 שמחת השבע ברכות של החתן הרב ישראל שליט"א, בן חדב"ן הגה"צ ר' דוד דוב דושינסקיא שליט"א, רב ביהמ"ד אהל פיגא בקרית יואל יע"א, בן כ"ק אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א, עב"ג הכלה בת הרה"ג ר' אברהם יהושע איגר שליט"א בן הגה"צ רבי עזריאל מאיר איגר שליט"א מלובלין והתן הגה"צ רבי אפרים שטיין שליט"א אבד"ק פאלטישאן.

3 הגה"צ אבד"ק יראים סיגעיט ז"ל, אחיו הגדול של הגה"צ רב דקהלתינו במאנטריאל שליט"א.

4 שמחת קישור החיתון של החתן הרב דוד דוב מייזליש שליט"א, בן חדב"ן הגה"צ ר' שמעון זאב מייזליש שליט"א, רב ביהמ"ד ישמח משה בקרית יואל יע"א, בנו של הגה"צ אבד"ק יראים סיגעיט ז"ל. עב"ג הכלה בת הגה"צ רבי יואל האלבערשטאם שליט"א, רב ביהמ"ד בית שמואל בקרית יואל יע"א.

הרר"א הראה על מחותנו ואמר: מיין מחותן דא איז ר' דוד באב"ד, דעם טאראניפאלער רב"ס זוהן.[5]

הרח"ש: די טארניפאלער הכשר דאם איז ער.

רבינו: יא, איר זענט א איידעם ביי די איגר משפחה, נישט אזוי??

המחותן: יא, ביי רבי עזריאל מאיר איגר (מלובלין).

רבינו: אונז האמיר זיך אויך יעצט משדך געווען מיט די איגר משפחה, כ'האב געזאגט ביי די התונה כ'האב מיך געטראפן מיט רבי עקיבא איגר.

עפעס א איד איז צוגעקומען, יא?

א' מבני המשפחה: יא, ביי די מצוה טאנץ, מ'האט געזעהן דעם רבי'ם התרגשות וועז דער רבי האט אים געפרעגט ווי אזוי ער הייסט.

רבינו: יא, כ'האב אים געפרעגט ווי אזוי ער הייסט, האט ער געזאגט זיין נאמען, כ'האב אים אזוי אהנגעקוקט... ער הייסט 'עקיבא איגר'..., ס'האט מיר געכאפט אזא שאק.

הרר"א: זיי פארציילן ביי אונז אין די משפחה אזא מעשה. מיין שווער'ס טאטע,[6] איז דאך זייער זיידע אויך, אונז זעמיר קרובים.

ער איז געווען מיט מיין עלטסטע נעפיו – וועז ער איז געווען א קליין יונגל – זענען זיי אריין צום רביץ ז"ל, אוז דער רבי האט אים געבענטשט אוז ער איז געווארן מורא'דיג נתרגש, ווייל כ'מיין אז פון רבי עקיבא איגר איז דאם די איינציגסטע וואם איז געבליבן, חוץ דעם חתם סופר'ס אייניקלעך, די וואם זענען געווארן חסידים, דעמאלטס איז דאך דאם געווען א גאנצע זאך, אבער למעשה זענען אלע פארפאלן געווארן, אוז דאם איז די איינציגסטע וואם איז געבליבן.

רבינו: אייניקלעך פון רבי עקיבא איגר בן אחר בן.

הרר"א: יא, פון רבי לייבל איגר.

המחותן: מיין שווער'ס טאטע (ה"ה הגה"צ רבי מרדכי מנחם מענדל איגר מלובלין ז"ל) האט געהאט איין ערשטע קאזין, דער לובלינער רבי פון בני ברק. זיי צוויי זענען געבליבן.

מיין שוואגער איז נאך געווען א יונגל, ער הייסט פייוול איגר, ער האט נאך געהאט האר, וועז ס'איז געווען דעמאלטס די מעשה מיט רביץ ז"ל. ער איז געווען דארט מיט אונזער זיידן, אוז מ'האט געזאגט פארץ רביץ אז דער יונגל הייסט 'איגר', ער איז אן אייניקל בן אחר בן, זעהט אוים דער רבי האט עם נישט געהערט בשעת מעשה, וועז מ'איז ארוים געגאנגען אוז מ'איז שוין געווען אינדרויסן האט מען אים נאכאמאל געזאגט אז דאם יונגעלע איז בן אחר בן פון רבי עקיבא איגר, האט אים דער רבי צוגערופן, ער האט אים געוואלט נאכאמאל זעהן...

דאם איז געווען וועז אונזער פעטער ר' יעקב זינגער האט התונה געהאט.

*

הרר"א: זייער הכשר איז שטארק נתקבל געווארן.

רבינו: וואו, דארט אין בארא פארק?

הרר"א: נישט נאר אין בארא פארק.

רבינו: אויף וואם געבט עטין אלין א הכשר?

הרר"א: אויף רעסטאראנטן, אין וויליאמסבורג, מאנסי.

המחותן: כ'האב אהנגעהויבן בשליחות הקודש, כ'האב געארבייט פארן רבין, ס'האט זיך אהנגעהויבן מיט מחנה בית רחל, כ'בין געווען פינעף יאר אין מחנה בית רחל משגיח אין די קאך, פון דארט זעהט אוים איז שוין געקומען די השפעות.

רבינו: אה, אזוי? זייער פיין.

הרר"א: שבת האט איינער פון די בעלי דרשנים נאכגעזאגט בשם איינע פון די רבנים וואם טוהען אין כשרות, אז ס'איז דא אסאך זאכן וואם ער האט אדורך געבראכן, ער זאגט אז ס'איז באמת געווען מוזנח ביז היינט, כ'וויים נישט פון וואם ער האט געלערנט, אפשר וויים איך נישט די סודות, זאכן וואם אין די עולם הכשרות איז געווען מוזנח, אוז זייט ער האט עם אדורך געבראכן איז עם בעסער געווארן איבעראל, די זאכן גייט דאך אז וועז איינער ברעכט דורך מאכן דאם אנדערע נאך...

*

בעל האכסניא בנו הר"ר מרדכי דוב שליט"א: איך בין היינט א מונקאטשער אייניקל, אוז ר' הירצקא [שטיין] האט מיר פונקט פריער דערציילט אז ער איז א נעפיו פון ר' מרדכי ווילליגער,[7] אוז ער האט מיר דערציילט א מעשה אז דער עצי חיים האט געזאגט פאר ר' מרדכי אז ער וועט זיך צושטעלן אוז ער וועט האבן דרך ארץ...

---

5 ה"ה הגה"צ ר' נפתלי מאיר באב"ד שליט"א אבד"ק טארניפאל.

6 כ"ק רבי יחיאל מנחם זינגער ז"ל האדמו"ר מאלכסנדר, חותנו של הגה"צ ר' עזריאל מאיר איגר שליט"א מלובלין.

7 הי' מגדולי תלמידי מרן העצי חיים ז"ל וממייסדי ק"ק עצי חיים סיגוט בארה"ב, מח"ס פרדס מרדכי עה"ת ושא"ס.

רבינו: ס׳איז געווען אזוי, דער ר׳ מרדכי ווילליגער האט התונה געהאט קיין מונקאטש – ער האט געהאט א ברודער וואס האט געהייסן ר׳ זלמן לייב, ער איז געווען זיין עלטערער ברודער, ער האט געקענט מער לערנען פון ר׳ מרדכי – און דער זיידע (מרן העצ״ה) ז״ל האט געזאגט פאר ר׳ מרדכי, דו האסט התונה קיין מונקאטש, דו זאלסט זען צוצושטיין מיטן רב, אז דו ווילסט האבן ערליכע קינדער זאלסטו זיך צושטעלן צום רב...[8]

הרר״א: ווער? דער עצי חיים האט אים עם געזאגט?

רבינו: יא. און דער ר׳ זלמן לייב איז געווען א געלונגענער מענטש, אבער מונקאטש איז געווען א שטאט פון פאליטיק, און ער האט זיך קענן געשטעלט, און די קינדער האבן טאקע נישט געטויגט.

ר׳ מרדכי האט געהאט ערליכע קינדער, און ער נישט...

רב דקהלתינו במאנטריאל: אזוי?! א שארפע מעשה!

הרמ״ד: מ׳האט פארציילט אז ר׳ מרדכי האט געהאט א העמעד פונעם מנחת אלעזר וואס ער איז געגאנגען יעדעם יאר אינטערן קיטל, פסח ביים סדר און יוה״ק, איינמאל סוף ימיו נאכן צווייטן סדר אויפן וועג צום ביהמ״ד צו ספירה ציילן, ער איז שוין געווען זקן מופלג, זאגט ער פאר זיין זוהן ׳איך מיז צוריק אהיים גיין׳ זיין זון האט פראבירט צו אפרעדן, ער איז שוין נישט געגאנגען אזוי גרינג, און מ׳איז שוין כמעט ביים ביהמ״ד, ער האט זיך אבער געעקשנ׳ט. ווען ער איז אנגעקומען אהיים, טוהט ער זיך אויס דעם קיטל, און זאגט ׳איך האב דאך א העמעד פון מונקאטשער צו גיין ציילן ספירה נאכן סדר מיטן מונקאטשער רב׳ם העמעד, אזא חצוף קען איך נישט זיין׳....[9], ער האט זיך

---

8 להלן שער הספר "פרדס מרדכי" להרב ר׳ מרדכי ווילליגער ז״ל:

בעזהי״ת

ספר

פרדס מרדכי

מאמרים על כל התורה, חמש מגילות, מועדים, ותקופות השנה, תהלים, פרקי אבות, וארבעים סוגיות השים, וענינים שונים סך **תמ״א** מאמרים, לספר **אמ״ת** מכוונים, ע״ד הפרד״ם בחסכמת גאונים וקדושים **פארי** חזון זקני הדור ומנחיני דורינו שליט״א,

אשר חנני החנון לאדם דעת
עבד לעבדי ה׳
חיק מרדכי ווילליגער
מתגורר בעת בעיר מונקאטש (סלאוואקיא)

בעל מחבר **פרדים**, אשר בשמם יקראו „מעדני מרדכי״ ע״ה ב׳ חלקים, „שמחת מרדכי״ על המועדים ותקופות השנה, „שושנת מרדכי״ על חמש מגלות והפטורות, „ישועות מרדכי״ על חגוכה ופורים, „ברכת מרדכי״ על פרקי אבות, „תפלת מרדכי״ על תהלים, „עצי מרדכי״ על סוגיות השים והלכות בית עזרם בכתובים. וכל אחד בעהי״ת חיבור סיוחד רחב ושלם, ועור אשר לא קראתי שם עליהם, השי״ת יעזרני להוציאם לאורה. סתוך נחת והרחבה — חודש אלול דתשריח לפ״נ

Verfasser von Sefer „Pardes Mordchaj"
Rabbiner MARCUS WÜLLIGER jetzt vohnhaft Mukačevo (Slowakei) Septemb. 1928.

בדפוס המשובח „גראפיא" במונקאטש יע״א.
Druck von „GRAFIA" Buchdruckerei Mukačevo 1928.

מרדכי | פרדס | Pardes | Mordchi

---

9 עי׳ בס׳ שער יששכר להגה״ק ממונקאטש ז״ל (ליום ב׳ דפסח אות ב׳) שהאריך לברר על פי הלכה ועל פי סוד לספור ספירת העומר בליל ב׳ דפסח אחר תפלת ערבית, כמבואר בספר הקדוש נהר שלום להגאון הקדוש מהר״ש שרעבי זצ״ל, ושכן היה מנהג אבותיו הקדושים וזקינו הגאון הקדוש בעל בני יששכר זי״ע, ועי׳ בס׳ מנחת עומר במגישי מנחה שם (אות כ״ה-כ״ח) באריכות מזה, והביא מש״כ בסו״ס אמרי נועם (עה״ת ח״ב), ובספר פתחא זוטא (סי׳ ט״ו אות ז׳) ובתולדות קול ארי׳ (עמוד פ״ב אות ה׳).

אמנם יש לציין שבהגדש״פ שם ישראל׳ (בסופו ׳דיני פסח ויו״ט וחוה״מ׳ אות ח׳) כותב: וכן שמעתי מפי הגה״צ מסאפינקא זצ״ל בעהמ״ח אמרי יוסף ששאל אותו הגה״ק מצאנז זצ״ל היתכן כי הרה״ק רש״ש שהי׳ מקור הקבלה יסבור לספור קודם הסדר, והשיב לו, כי הרש״ש לשיטתו דסובר דספירה בזה דאורייתא, וא״כ כיון דהסדר בליל ב׳ הוא דרבנן שפיר יש להקדים דאורייתא לדרבנן, משא״כ לדירן דקיי״ל ספירה בזה דרבנן עכ״ל. ומשמע קצת שדעת הרה״ק מצאנז היה לספור לאחר הסדר, ע״ש.

ולפלא לציין מה שמובא בספר קדושת אהרן נדפס מכתב מהרה״ק רבי אליעזר צבי מקאמארנא וז״ל: אאמו״ר הרה״ק בעל היכל הברכה זלה״ה בימי חורפו היה סופר אחר גמר הסדר, וכערך שנים עשר שנים קודם פטירתו התחיל לספור תיכף אחר תפילת ערבית, ואמר, הגם שיש דיעות שונות בזה, אולם הרב הקדוש וכו׳ הריב״ש טוב זלה״ה הנהיג את עצמו כן נגד כל הדיעות, ודעת קדשו מכריע את כולם, ואחריו רבינו הקדוש מו״ה יחיאל מיכל מזלאטשיב זלה״ה היה מנהגו כמו כן, וכן אני נוהג את עצמי גם כן, וכן נכון לעשות... עכ״ל.

ועיין עוד בשער יששכר (שם) שמביא שם עוד ששמע ממגידי אמת ומגדולי תלמידי הגה״ק בעל דברי חיים ז״ל מצאנז אם כי נהג כמנהג רבותיו ז״ל לספור אחר הסדר, עכ״ץ בצאת לאורה ונתפשט במדינתנו הס׳ נהר שלום הנ״ל, והגיע למראה עיניו הקדושים אז הגיד בפה קדשו, כי לולא שנהג הוא כך זה כביר עפ״י מנהג רבותיו הקדושים, וגם שהגיע כבר לעת זקנתו וקשה לו לשנות דרכי ומנהגו, אבל לולא זאת הי׳ מתחיל לספור אחר תפלת ערבית כדברי הנהר שלום, עכתד״ה בזה. ועי׳ בספרו נימוקי או״ח (בסי׳ תפ״ט), ובדרכי חיים ושלום (אות תרכ״ד).

איבערגעטוהן צו א צווייטע העמעד, און געגאנגען ציילן ספירה...

כ׳האב געטראכט אז קען זיין אז דאם איז געווען נאך א געלעגנהייט צו פאלגן דעם הוראה פונעם עצי חיים צו האבן דרך ארץ פאר״ן רב...

רב דקהלתינו במאנטריאל: אינטערסאנט דער זוהן זיינער ר׳ בנימין ווילליגער האט מיר פארציילט, אז דער מנחת אלעזר איז געווען אין פעסט, און מיין טאטע ז״ל האט געוואוינט אין ווייטצען, ס׳איז נישט ווייט, ס׳איז א האלבע שעה פון דארט, ער איז דארט געווען א צעהן טאג, און יעדן טאג אינדערפרי איז מיין טאטע אריין געפארן און איז געווען ביי אים ביז ביינאכט, און א גאנצע טאג וואו ער איז געגאנגען איז ער איהם נאכגעגאנגען, אריין צום דאוונען, ארוים פון דאוונען, א גאנצן טאג איז ער אים נאכגעגאנגען...

כ׳האב נישט געדענקט די מימרא פונעם עצי חיים, אז מ׳זאל זיך צושטעלן צום מרא דאתרא.

וואם איך האב יא אמאל געהערט, אז דער מנחת אלעזר איז געווען אין סיגוט, און עפעם איז געווען א מעשה מיט א צעטל אויף די וואנט..

רבינו: דאם איז געווען וועז ר׳ חיים שלמה דער סטריזוב׳ער רבי האט חתונה געהאט.

דער התן הייסט דאך חיים שלמה, יא?[10]

הרר״א: יא, נאכן סטריזובער רבי.

רבינו: אה, טאקע וועז ער האט חתונה געהאט איז געווען די מעשה, דער מונקאטשער רב איז געקומען צו די התונה, די התונה איז געווען אין סיגוט,[11] און דער פעטער ז״ל איז אויך געווען אין סיגוט, ער איז אויך געקומען צו די התונה,[12] און ער האט געדאוונט פארן עמוד אין ביהמ״ד, ס׳איז געווען א ביהמ״ד אין סיגוט וואם האט געהייסן די כהנ׳ישע ביהמ״ד, און דער פעטער ז״ל האט דארט געדאוונט ס׳איז געווען ראש חודש, ער האט געדאוונט פארן עמוד, און ער האט געזאגט הלל, דער מונקאטשער רב איז אדורך געגאנגען די גאם, דער פעטער ז״ל האט געזאגט הלל מ׳האט ארוים געהערט אין די גאם, דער מונקאטשער רב האט זיך אפגעשטעלט אין די גאם און אויסגעהערט די הלל, און האט געזאגט ׳ער זאגט וואויל׳.

עכ״פ דעמאלטם וועז דער מונקאטשער רב איז געווען אין סיגוט, האט דער זיידע (מרן העצי חיים ז״ל) געהאט צוטוהן מיט קהל, סיגוט איז געווען אביסל א שווערע שטאט און דער זיידע האט געהאט עגמת נפש מיט קהל. ס׳איז געווען אזוי, ביז דעמאלטם האט מען געגעבן רח״ש געלט, וועז איינער אין שטאט האט התונה געמאכט האט ער געגעבן רח״ש, איז ער אריין געגאנגען צום רב פערזעגדליך און געטראגן

---

10 ע״ש אבי זקינו, כי חותנו הגה״צ ר׳ אברהם ברוך זינגער שליט״א אב״ד ור״מ אלכסנדר, הוא חתן הגה״צ הישיש ר׳ הערשל הוחויץ שליט״א אבד״ק סטריזוב, בנו של הגה״צ ר׳ חיים שלמה ז״ל אבד״ק סטריזוב.

11 הכלה היתה בת הגה״צ רבי רפאל גראס ז״ל אבדק״ק בערבעשט - הסמוכה לעיר סיגוט יצ״ו, חתנו של הגה״ק רבי ישראל יעקב יוקל ז״ל אב״ד וואלאווע ומח״ס היטב איטיב, ושם התקיימה שמחת החתונה בר״ח תמוז שנת תר״פ לפ״ק.

12 ומן הנכון להעתיק כאן מכתב קודש ששלח מרן רבינו ז״ל לקראת שמחת הנישואין הנ״ל אחרי שנתכבד בשושבינות בהיותו ש״ב של החתן והכלה (כי האדמו״ר מסטריזוב היה בן בתו של הגה״ק רבי משה ליב מסטריזוב חתן הגה״ק רבי ברוך מגארליץ שהיה חתן מתן הייטב לב, וגם אבי הכלה האב״ד בערבעשט היה חתנו של הגה״ק רבי יוקל אב״ד וואלאווע חתנו ובן אחיו של מתן הייטב לב ז״ל), וגם הרה״ק המנחת אלעזר ממונקאטש שהי׳ ש״ב של החתן רבי חיים שלמה (הגה״ק רבי משה ליב מסטריזוב ז״ל היה אחיו של הרה״ק הדרכי תשובה ממונקאטש ז״ל אביו של הרה״ק המנחת אלעזר ז״ל) והי׳ עומד מצד החתן הצטרף גם הוא לקריאתו של החתן אצל רבינו לכבדו בשושבינות אל החתונה שנקבעה להתקיים בבערבעשט, בשנת תרע״ט.

ורבינו השיב לו בזה״ל (והיא לו נדפסה בדברי יואל מכתבים ח״א עמ קע״ט מכתב קכ״ה): אל כבוד ידידי הב׳ החתן החשוב חריף ובקי, ותיק מלא עתיק, חכם ונבון, בנש״ק מאילי תרשישים כש״ת מו״ה חיים שלמה נ״י ויופיע לנצח, מכתבו הגיעני זה כבר והנני כבר מסרתי דברי... כי הנני מוכן בעזהי״ת ליסע ליקח חבל בשמחתו ולשמוח אתו עמו ביחד ביום שמחתו הוא יום כלולתו בשעטו״מ, אמנם בדבר השושבינות מה אעשה כי לא אוכל למלאות המבוקש יען שזו׳ תחי׳ אין ביכולתה בעת ליסע באלה מסעי מחמת ההכרח לה לעסוק ברפואות... והשי״ת יעזור במהרה ברוב בריאות... והשי״ת יהי׳ בעזרו שיהי׳ שמחתו שלימה ויזוגו יעלה יפה לדור ישרים יבורך בחיי נחת והרחבה ובמהרה נוכה לראות בנחמת כל ישראל ושמחתן, א״ד ש״ב ידידו דוש״ת באהבה רבה מצפה להצלחתו, חי״ק.

ומוסיף רבינו בשולי היריעה: ״פ״ש ברגשי כבוד והלל כרוב גדלו אל כ״ק מחו׳ הרב הגאון הצדיק המפורסם בו״ק חו״פ ע״ה פ״ה, רם וגבה ונשא, שושילתא דיחוסא, מזה בן מזה כקש״ת מוה״ר חיים אלעזר שפירא האבדק״ק מונקאטש שליט״א, צר לי על אשר לא אוכל למלאות המבוקש בשלימות בדבר השושבינות כאשר כתבתי למעלה, אמנם אנכי הנני מוכן ליסע ולבוא להתעלס יחד באהבים, והשי״ת יעזור להתראות בשמחה, א״ד ידידו ומכבדו ומוקירו כו״ח בכל מיני אותות הכבוד כערכו הרם והנשא, חי״ק.

רח״ש,[13] דעמאלטם האבן זיי געוואלט איינפירן אז וועט איינער מאכט התונה זאל ער קומען אין קהל׳ס אפיס, דארט זאל ער אריין געבן רח״ש און זיי וועלן עם איבער געבן, דער זיידע איז געווען שטרענג דערקעגן, ער האט געוואלט ס׳זאל זיין ווייטער אזוי ווי פריער, און קהל האט נישט געפאלגט און זיי האבן ארויס געלייגט א צעטל מיט די תקנות פון קהל אז וועט איינער מאכט התונה זאל ער קומען איינצאלן רח״ש אין קהל׳ס קאנצעלי, אזוי האט מען עם גערופן, א אפיס האט געהייסן קאנצעלי, דעם זיידן האט עם נישט געשמעקט, ער האט געזאגט א טעם, ווי אזוי האט א רב קאנטראל אויף די שטאט, וועז א איד מאכט א שמחה קומט ער אריין צום רב, נישט יעדער דאוועגט דאך מיטן רב אין ביהמ״ד, ס׳איז געווען מערערע בתי מדרשים, אזוי אז ער קומט אריין במילא קען ער אים פרעגן וואם טוסטו ווי אזוי גייסטו ווי אזוי איז מיט אידישקייט, קען ער האלטן חשבון, אזוי האט ער שייכות מיט די בעלי בתים, אבער אויב וועט ער דעמאלטס גיין אין קהל׳ס קאנצעליי, פארלירט ער דאך די שייכות מיט די שטאט׳ס לייט, און ער האט נישט קיין קשר מיט זיי.[14] דער מונקאטשער רב איז דעמאלטם געווען דארט אין סיגוט, און ער האט געזהן דאם צעטל אויף די וואנט, ער האט פארשטאנען וואם דאם מיינט, ער איז דאך אויך געווען א רב, ער האט עם גוט פארשטאנען, און ער האט אראפ גערימן דאם צעטל פון די וואנט...!

ס׳איז דא א תשובה פונעם ייטב לב וואם ער שרייבט פארץ בארדיובער רב, פארץ אייניקל,[15] שרייבט ער וועגן רח״ש, אז ס׳איז געווען א התונה וועז ער איז געווען רב אין גארליין, דער ייטב לב איז דאך קודם געווען רב אין גארליין, און עפעם איז געווען די מחותנים איין צד פון גארליין און איין צד פון צאנז, שרייבט ער, אז דיין זיידע – דאם מיינט ער דעם דברי חיים, דער דברי חיים איז דאך געווען זיין זיידע, – האט מיר געשיקט א בריוו בנוגע די חתונה, אז דאם רח״ש קומט אויף פאר אים, און דער דברי חיים האט געבעטן אין דעם בריוו זיין חלק פונעם רח״ש...[16]

רב דקהלתינו במאנטריאל: איך בין אמאל געווען ביי מיין טאטן׳ס (הגה״צ בעל בנין צבי מווייטצען ז״ל) אין שטוב, איז אריינגעקומען א איד און כ׳האב געהערט ווי ער זאגט, ווייטצענ׳ער רב כ׳האב מיך מיישב געווען און איך געב

---

13 בשנים קדמוניות כשהיו הקהילות כתיקונן עם רבניהם הי׳ נהוג שהמחותנים הלכו להרב דמתא להזמין אותו בכיבוד סידור קידושין ומסלקין לו שכרו הרח״ש [ראשי תיבות רב חזן שמש], שהיו רגילים לשלם להרב על הסידור קידושין, ולהחזן והשמש שהיו עורכין את החופה, ורמז לזה בבעל הטורים פ׳ שופטים וז״ל כברכת ה׳ אלקיך אשר נתן לך שופטים (דברים טז, יח), כלומר ליתן לשופטים בעין שנאמר לתת מנות למחזיקים בתורת ה׳, ע״כ. ועי׳ בשולחן העזר סי׳ ו׳ סעי׳ ז׳ סק״ג בשם ספרים הכוונה דבכל עת שמברכין השי״ת בכל מיני שמחה בחתונה וברית מילה ומקבל ברכה מאת ה׳ צריך ליתן להם. וגם רמז לזה עפי״מ שנאמר (תהלים מה, ב) רח״ש לבי דבר טוב וגו׳ דבאלשיך הקדוש מפרש כל המזמור הזה על שמחת חתן וכלה.

ובס׳ נחמד מזהב בהקדמה כתב בשם הרה״ק מקאזמיר ז״ל טעם על שנותנים רח״ש, כי אחז״ל (אבות פ״א מ״ב) על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים... והנה נישואין נקרא בנין כמו שאנו אומרים והתקין לו ממנו בנין עדי עד, ולכן צריך להיות נוסד על ג׳ עמודים, ולכן נותנים רח״ש, הרב הוא תורה, והחזן הוא הש״ץ הוא עבודה זו תפלה, והשמש הוא בחי׳ גמ״ח שגומל חסד ומשמש את ישראל, וכאשר נוסד על ג׳ עמודים אלו בתחלת הבנין אז עזר לו הש״ת שיהיה בנין עדי עד.

ובהערות לס׳ שולחן העזר ע׳ קל״ג כתב וז״ל, ואנכי שמעתי בשם גדול א׳ שלא היה לו בנים ל״ע זמן מרובה והתנצל לפני הגה״צ משינאווא ז״ל, והשיב לו כי לא שילם הרה״ש כראוי, ומיד הלך ושילם הרח״ש ונפקד בזש״ק, ואמר כי רח״ש הם ראשי תיבות ר׳חל ה׳נה ש׳רה אשר שלשתן עקרות היו ונפקדו, ועל כן תשלומי רח״ש מסוגל לזה, ע״כ.

ובענין נתינת רח״ש בזמנינו עי׳ ביו״ד סי׳ רמ״ה סכ״ב, ובשו״ת חתם סופר חיו״ד סי׳ ר״ל, שו״ת מהר״ם שיק יו״ד סי׳ רצ״ו, שו״ת תשורת ש״י תנינא סי׳ ק״ח, שולחן העזר הנ״ל באריכות, שו״ת מנחת יצחק ח״ז סי׳ קי״ב, ועוד הרבה ספרי אחרונים שדנו בזה.

14 ועי׳ בשולחן העזר (סי׳ ו׳ סעי׳ ז׳) שכתב דהסידור קידושין צריך להיות ע״י הרב האב״ד דייקא וכן נתינת הרח״ש, כי עי״ז יהיה להרב עינא פקיחא על כל החתונות שבעיר שיהיו כדת משה וישראל ולבל יפרצו פרצות בעניני יוחסין ושאר ענינים וכדו׳. ובזה יובן הדבר שהקפידו כל הני צדיקים כ״כ על ענין הרח״ש.

15 הגה״ק רבי משה האלבערשטאם ז״ל אבדק״ק בארדיוב, שהי׳ בן הגה״ק רבי ברוך אבדק״ק גארליין ז״ל בן מרן הגה״ק הדברי חיים ז״ל וחתן מהן הגה״ק הייטב לב ז״ל.

16 מוזכר בתוך כתבי מרן הייטב לב, והוא לו נדפסה בשאלות ותשובות שבספר דברי יחזקאל להה״ק משינאווא, (סוף סימן מא), שם נמצא תשובה קצרה שנכתבה ע״י רבינו להשיב אל נכדו הרה״ק ר׳ משה מבארדיוב, כיצד לנהוג עם מעות רח״ש כשהכלה נישאת במקומו של החתן, ובתוה״ד כתוב לאמר, ״אך זאת אומר, בהיותי בפולין בגארליין, היה החתן מגארליין וההתונה היה בגליל שלי, ובעצמי הייתי על החתונה שם, והכלה היתה מצאנז, וביקש זקינו רבינו [הד״ח] זלה״ה חצי רח״ש מאתי ושלחתי לו״.

רח״ש. איך האב געוואוסט אז דער איד האט נישט חתונה געמאכט יעצט, האב איך נישט פארשטאנען וואם דאם איז. האב איך געפרעגט מיין טאטן וואם איז דא געווען, זאגט ער מיר וועז דער איד האט חתונה געמאכט מיט אפאר יאר צוריק, אוז ער איז אריין געקומען פאר די חתונה זיך גיזעגענענן, אוז האט געגעבן געלט, האב איך אים געפרעגט וואם איז דאם געלט, די ברענגסט מיר רח״ש?, זאגט ער, ווייטצענער רב לאזט מיך אפ מיט די אלטע מעשיות, איך ברענג 'געלט', האט מיין טאטע אים געענטפערט 'ניין דעם ״רח״ש״ דארפט איר געבן', האט ער גיזאגט 'ניין איך געב ״געלט״ אוז שוין', הכלל, ער האט זיך גע'עקשנ'ט אוז ס'איז ביי דעם געבליבן.

למעשה איז אריבער אפאר יאר אוז קיין קינדער איז נאך נישט געווען איז ער געוואארן נערווועז, האט ער זיך מיישב געווען אוז ער איז אריין געקומען אוז געגעבן רח״ש.[17]

הרר״א: כ'געדענק ביי זיין ברית בין איך אריין געגאנגען זאגן פארן זיידן (רבינו הברך משה ז״ל) אז איך געב דעם נאמען 'חיים שלמה'. כ'האב עם אים גיזאגט שטילערהייט, וועז ער איז ארוים געקומען אינדרויסן האט ער אנגעהויבן מאכן א גאנצע שמועס פוז דעם רבי חיים שלמה'ן, ער האט גיזאגט אז ער האט זיך גע'מוטשעט מיט די רבנות, דער פעטער האט פראבירט, דער מונקאטשער רב האט פראבירט.

רבינו: ער האט געהאט א אינטערעסאנטע מעשה דער רבי חיים שלמה.

דער רבי חיים שלמה, דער סטריזובער רבי איז געווען א איידעם ביי רבי רפאל גראס ז״ל (אבד״ק בערבעשט). ר׳ רפאל איז געווען א פעטער פאר מיין מאמע'ן (הרבנית הצד׳ פעסיל לאה ע״ה), ער איז געווען א איידעם ביי רבי יוקל (הגה״ק בעל היטב איטיב ז״ל), דער רבי יוקל איז געווען רב אין בערבעשט, אוז וועז ער איז אוועק געגאנגען קיין גארליץ (אחרי פטירת אביו הגה״ק רבי שמואל ט״ב ז״ל) האט ער עם איבער געגעבן פאר זיין איידעם, אזוי איז רבי רפאל גיווארן רב אין בערבעשט.

סיגוט מיט בערבעשט איז געווען אזוי נאנט, ס'האט זיך אהנגערירט...

הרר״א: זיידי ז״ל (רבינו הברר״מ) פלעגט נוצן דעם זעלבן אויסדרוק, 'סיגוט מיט בערבעשט איז געווען איינס'. די צוויי משפחות האבן זיך געהאלטן זייער נאנט.

רבינו: [בצחות] נו, וואם מיינסטו וואו האב איך עם גיהערט.....? אויך פון אים....., איך בין נישט דארט געווען....

והמשיך רבינו: דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט האט גישיקט יעדן שבת פארן בערבעשטער רב אן עוף ער זאל האבן אויף שבת. זיי זייער נאנט געווען. אוז די חתונה איז געווען סיגוט.

ער האט זייער א שיינעם היתר הוראה פונעם זיידן דער עצי חיים, דער רבי חיים שלמה, ס'איז גישריבן אום תרפ״ד.[18]

וועז רבי חיים שלמה האט חתונה גיהאט, איז זי שוין געווען א יתומה – רבי רפאל איז אוועק ביי די ערשטע וועלטס קריג, ער ליגט אין קערעסטיר אין אוהל פון רבי ישעי׳לע (שהיה חותנו) – אוז דער רבי חיים שלמה האט גיהארפט

---

17 עיי׳ בספר דברי יחזקאל החדש (עמ׳ קיד) שהי׳ גדול אחד שעבר הרבה שנים מיום שמחת לבו יום חתונתו אולם לא נפקד בזרע של קיימא, ונסע אל הרה״ק הדברי יחזקאל והזכיר עצמו לישועה, ושאל לו הדברי יחזקאל אם שילם להרח״ש, וכשענה שלא שילם להשדכן שלו, אמר לו הדברי יחזקאל שזהו הסיבה שאין לו בנים, וציוה שילכו מיד להשדכן ולשלם לו כראוי וכן עשה, וכמובן שאחר זמן קצר נפקד בזרע של קיימא. והסביר הדברי יחזקאל מהו המכוון בשילם להרח״ש דייקא כי רח״ש ר״ת רבקה רחל חנה ש׳רה שארבעתן היו עקרות ונפקדו. ובשלחן העזר (סימן ו׳ סעיף ז׳) מציין לזה רמז נאה בהפסוק (תהלים מה ב) רח״ש לבי דבר טוב לשלם שכר הרח״ש הוא דבר טוב נאה ומתקבל.

18 להלן שער הספר "דרכי נועם" מהגה"צ אבד"ק סטריזוב ז"ל.

בעזהשי״ת
זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו

ספר

דרכי נועם

על חמשה חומשי תורה

חלק ראשון

פירושים ומאמרים. דרכים יקרים. על פרשיות השבוע נסדרים.
אשר בזכות אבותי הקדושים. אראלים ותרשישים.
נתחדשו החידושים.
ובפופו ליקושים. וקוצרים שו״ת:

נכתב ונסדר מאתי בעהשי״ת

חיים שלמה הורוויץ
מספרי׳ווזב
הרב אב״ד מזאלי׳שא (סמוך פונקאפש)

בן לא״א הה״צ מו״ה אלמר אליעזר זצ״ל מבי׳טש.
בן כ״ק הגה״צ מו״ה אהרן הורוויץ זצ״ל אבד״ק בי׳טש.
בן מרן הגה״ק צ״ע בעל אמרי נועם זצ״ל. אבד״ק דזיקוב יצ״ו.

ברוקלין
שנת תשמ״ו לפ״ק

דפוס „בלשון" בחנוכת מרדכי שוסטערמאן

האבן עפעם א פאסטן, א פרנסה, האט מען אראפ געזומען פון בערבעשט א דארף – דאם איז אויך נעבן סיגוט (מגלילותיה), ס'איז אויך א דארף, א גרעסערער דארף 'בערסאניף' מיט נאך אפאר דערפער ארום אים צו מאכן דארט רב, איז ער געפארן קיין בערסאניף אויף שבת, ער איז געווען דארט גאנץ שבת, ער האט געזאגט א דרשה, ס'איז אים גאנץ גוט גפעלן, אבער ס'זענען געווען דארט וויזניצער חסידים, וואם ווען ער האט געפירט שלש סעודות און האט זיך אויפגעשטעלט זאגן 'ה' מלך' (פסוקי היחוד שנהגו לומר בעת סעודה שלישית אצל חו"ז מרן החייטב לב ז"ל), און אין וויזניץ זאגט מען נישט ה' מלך ביי שלש סעודות, האבן זיי זיך אויפגערעגט און זיי האבן גזאגט אז זיי ווילן נישט, איז געווארן אוים, בקיצור ער האט פארלוירן דאם רבנות אין בערסאניף.

איז ער געבליבן אהן א רבנות, האט ער זיך אוועק געצויגן קודם קיין שאמלוי, און ער דארט אויך נישט געהאט קיין פרנסה, האט ער זיך אוועק געצויגן קיין טעמעשוואר, און ער האט דארט געוואוינט.

איך דערצייל ענק נייעס...?, מ'ווייסט די אלע זאכן.....?

הרר"א: כהאב עם אפשר אמאל געהערט....

רבינו: דאם איז אלטע מעשיות, כהאב עם געהערט פון טאטן ז"ל.

עכ"פ דארט אין טעמעשוואר איז געווען אביסל חסידישע אידן, ס'איז געווען דארט סיגוטער חסידים, ער האט זיך געמאכט א ביהמ"ד דארט, און ער האט געוואוינט אין טעמעשוואר.

ווען ס'איז געקומען די צרות אין אייראפע האט מען ליידער פון די גאנצע געגנטן (סיגוט וגלילותיה) דעפארטירט קיין אוישוויץ, און ער וואם ער האט געוואוינט אין טעמעשוואר, פון דארט האט דאך מען נישט דעפארטירט, איז רבי חיים שלמה געבליבן לעבן מיט די גאנצע משפחה, האט ער גזאגט אלעמאל 'דער 'ה' מלך' האט אים געראטעוועט...'.

הרר"א: מיין זיידע רבי הערשל הורוויץ האט פארציילט די מעשה, האט ער גזאגט, אז דער עולם דארט אין בערסאניף האט גזאגט 'אונז דארפן נישט קיין ה' מלך רבי...'

רבינו: כ'זאג אלעמאל, ווען איך פארצייל א מעשה וואם איך האב געהערט פון טאטן האט עס א צוויטער אויך געהערט...

הרר"א: [הראה על א' מבניו] פאר אים האט נאך דער זיידע געמאכט פאות, דאם איז שוין געווען ממש סוף ימיו.

המחותן: אויפן מהרש"ם'ס רבנות איז דא אויך אזא מעשה מיט 'אב הרחמים'.

רבינו: כ'וויים נישט צי ס'איז געווען ביים מהרש"ם.

א' הנוכחים: ביים שואל ומשיב איז עס געווען.

רבינו: בקיצור אזוי מ'פארציילט, אז ס'איז געווען רב אין א שטעטל, און ס'האט זיך געמאכט שבת א שאלה צי מ'זאגט אין דעם שבת 'אב הרחמים', און דער ראש הקהל גייט צו צו דעם רב און ער פרעגט אים צי מ'זאגט אב הרחמים, און ער האט נישט געווואוסט צו ענטפערן, האט ער געזאגט א רב וואם ווייסט נישט צו ענטפערן אזא פשוט'ע שאלה ער קען נישט זיין דא קיין רב, האט ער אים ג'רודפ'ט ביז ער האט געמוזט פארלאזן די שטאט, אבער א תלמיד חכם איז ער דאך געווען האט ער זיך געצויגן אויף א צווייטן מקום, ביז מ'האט אים אויפגענומען אין א שטאט, אין אן ערנסטע שטאט, און ער איז טאקע געווען א גדול בישראל, האט מען אים אויפגענומען אויף דעם רבנות.

אמאל מאכט זיך אז דער ראש הקהל פון דעם שטעטל איז געפארן אין יענע שטאט, און ער זעהט א צעטל אז דער רב דא גייט זאגן א דרשה, אז ער גייט זאגן א דרשה ווייל ער איך הערן דעם רב'ס דרשה, ער גייט אהין אין שוהל אין ביהמ"ד ער קוקט, זעהט ער און ס'דאכט זיך אים אז דער רב איז אים קענטליך, בקיצור זעהט ער אז דאם איז דער רב ווען ער האט ארוים געווארפן פון זיין שטעטל, א חידוש, אזאנס, ער איז געווארן רב אין אזא גרויסע קהלה, נאכדעם שפעטער איז ער צוגעגאנגען צום רב און גיט אים שלום, און פרעגט אים, ווער האט אייך געמאכט דא רב, זאגט ער, דער 'אב הרחמים'...

הרר"א: מיין זיידע רבי הערשל דער סטריזובער רב האט פארציילט אז ער איז געגאנגען אמאל לאדענען זיידי (רביט הבר"מ ז"ל) צו א ברית, ס'האט געדארפט זיין זונטאג און ער האט אים גערופן ער זאל קומען צום ברית זונטאג, האט ער גזאגט, איך וויים וואם עס וועט זיין ביז נאך שבת...? איז ער אהיים געקומען צו זיין מאמע, זי האט נאך געלעבט דעמאלטם די אלטע סטריזובער רביצין, און ער האט איר גזאגט אז ער איז אים געגאנגען לאדענען און ער זאגט אז ער וויייסט נישט וואם עס וועט זיין ביז זונטאג. זאגט זי, גיי זאג אים צוריק אז דער עצי חיים האט נישט פארפאסט קיין שמחה ביי אונז... למעשה אין יענעם שבת איז זיין

שוועסטער חנה'לע אוועק (הרבנית אשת הגה"צ רבי יהודה אייזיקסאן ז"ל אב"ד אחוזה ואח"כ בלאם אנדזשעלעס), און זונטאג איז געווען די לויה, דער זיידע האט געזאגט איך וויים וואם וועט זיין ביז שבת, און ער האט פארשטאנען אז ער וויל זיך ארויס דרייען און ער וויל נישט קומען, איז ער געגאנגען זאגן פאר די מאמע, האט זי געזאגט, גיי זאג אים אז דער טאטע האט נישט פארפאסט ביי אונז קיין שמחה.

כ'געדענק וועז זי איז אוועק, ס'איז געווען מוצאי שבת, במילא זינטאג האט ער שוין נישט געקענט געווען.

רבינו: וועז דער זיידע דער עצי חיים איז געווען א יונגל האט דער קדושת יו"ט אים געשיקט קיין בערבעשט לערנען צו דעם רבי רפאל אין די ישיבה, ער האט געלערנט אנהייב יאר, אנהייב ווינטער ביז חנוכה, אויף חנוכה האט ער אים אהיים געשרופן, דער רבי רפאל איז געווען א גאליציאנער.

רח"ש: ער איז געווען פון א רבני'שע משפחה?

רבינו: ניין.

רח"ש: נו, פון וואו איז ער אריין געקומען דא?

רבינו: רבי יוקל'ס טאכטער איז געווען א גרושה, זי האט געהייסן 'רויזא בלומא'. כ'וויים נישט וועט ס'איז געווען איר פריער'דיגער מאן.

דער אוהעלער רב האט אויך געהאט א טאכטער 'רויזא בלומא', זייער זיידע דער בנין דוד'ס רביצין, זי איז אויך געווען א גרושה.

א' הנוכחים: רבי משה יוסף דעם איהעלער רב'ס טאכטער.

רבינו: יא, עכ"פ, דער עצי חיים האט געלערנט דארט אין בערבעשט, און אין גאליציע האט מען געשפילט חנוכה געשפילט קוויטלעך, און דער רבי רפאל האט געלאזט די בחורים שפילן קוויטלעך חנוכה, און דער זיידע דער קדושת יו"ט איז געווען שארף קעגן שפילן קוויטלעך,[19] דער ייטב לב האט יא געלאזט שפילן. דער ייטב לב האט געזעהן ביי שלש סעודות שבת חנוכה איז געשטאנען דארט בחורים, האט ער געפרעגט 'דו גייסט נישט שפילן...?' אזוי האט ער געפרעגט, עד כדי כך....

אבער דער קדושת יו"ט האט נישט געלאזט, ער האט געקענט ארוים שטעלן א בחור פון די ישיבה, ער איז געווען זייער שטרענג – דער קדושת יו"ט איז געווען אינגאנצן אנדערש פונעם ייטב לב[20] – האט ער געלערנט דארט ביז

---

19 לחיבת הקודש נעתיק בזה מ"ש מרן רבינו שליט"א בהדמנות אחרת תחת אחד השיחים, כדלהלן: "כ'האב געהערט, א איד האט געלערנט אין סיגוט ביים זיידן דער עצי חיים, נאכ'ן דאוונען פלעג ער אויסטוהן די תפילין און בחורים פלעגן קומען עס צוואם לייגן, ס'איז געווען חנוכה און ער האט זיך אויך געשטעלט אין די רייע, דער זיידע טוט אויס די תפילין, און קוקט אים אן און ער פרעגט אים 'האסט געשפילט?' – ער האט גערעדט בקיצור – דער בחור האט נישט געוענטפערט, ער האט נאכדעם געזאגט 'יא האב איך נישט געוואלט זאגן, און ניין האב איך נישט געטארט זאגן, האב איך נישט געענטפערט', זאגט אים דער זיידע 'ווילסט מיר נאך אנרירן די תפילין מיט אזעלכע הענט?', און ער האט זיך אויסגעדרייט און געגעבן די תפילין פאר א צוויי'טן.

20 ונעתיק כאן מה שסיפר מרן רבינו שליט"א בענין זה בשבת "אהבת קדומים" שנערכה שב"ק פרשת תולדות שנת תשע"ו לפ"ק: "אידן האבן געזאגט אז דער פעטער ז"ל האט די שטריכן פונעם ייטב לב, וואס האט אייביג געהאט א וועריטל און אלס געווען בשמחה. דער קדושת יום טוב איז געווען מער פאר זיך, דער זיידע [העצי חיים] ז"ל איז אויך געווען אזוי פארשלאסן, מער פארמאכט, אבער דער ייטב לב און דער פעטער ז"ל זענען געווען מער אפן".

ועי' בישמח משה במאמר תוכחת חיים לחודש אלול וז"ל: מוסר גדול הלילות הגדולים יבלה בתורה ובתפלה בשירות ותשבחות, ולא בשינה ומכ"ש בהבל הבלים של צחוק כמו קארטין וכדומה, ומשחית נפשו הוא יעשנה, ושמא תאמר איז לאו משס"ה לאווין יש בצחוק הזה, אמור לו כי הוא נכלל בלאו דלא תגזול בד' פנים, הא' כי הוא גזל, כי כל א' חושב שהוא ירוויח וכשהוא מפסיד תרע לו מאוד ואינו גומר ומקנה, ועוד נוסף שעושין רמיות ושקרים הרבה מאוד וגם בעוה"ר שחוק וקלות ראש ושקר ולה"ר ורכילות וליצנות וניבול פה נצמדו יחד, ומי יודע כמה נאצות גדולות באו מזה, עיי"ש עוד ג' אופנים למה הוא גזל. ועי' עוד בבני ישישכר לחנוכה מאמר תורה אור.

ויש לציין מה שמובא בזמירות דברי יואל (לחנוכה, אות י"ג) כי בעת אמירת ד"ת באחד מלילות חנוכה (בשנת תרפ"ד בארשיוואַ) התריע מרן רבינו ז"ל נגד פירצת המשחק בקוויטלעך שלא לבלות בזה את הזמן היקר של ימי החנוכה, והרחיב את הדיבור בהתעוררות להתמיד בלימוד התורה שסגולתה גדולה יותר בימים הקדושים של חנוכה.

אגב, עיי' בס' דברי שלום (עמ' רצ"א) כי בישיבת הגאון בעל חת"ס ז"ל גזר אומר בימי חנוכה שלא ישחקו בקארטי"ן, והי' איזה בחורים שעברו בצנעה על דברי קדשו של רבם הגאון החת"ס, ושחקו בקארטין כל הלילה, ובאמצע הלילה הרגישו רעבון, ופתאום שמעו כי נכרי אחד דפק על החלון דיש לו למכור פירות חדשים ונאים מאוד, הנקרא "קארשען", ומיד קפצו עליו זביא וקנו ממנו הכל, ואכלו אותם, ולא הרגישו כי איך אפשר בליל חנוכה שימצאו פירות הללו "קארשען" שאין נמצא רק בקיץ, אבל מחמת שהיו משוקעים בשחוק ה'קארטין' שכחו הכל, ובכח הטומאה הזה שאכלו הני קארשען שהי' מהסט"א על שעברו על דברי רבם הנורא ז"ל, ושחקו בהמשך אחד עוד מעל"ע, ואח"כ בלילה אכלו שוב מהני פירות שהביא להם הנכרי הזה, עד שעבר עליהם ג' מעל"ע, וכשהלכו לישיבת רבם בחורה הרגיש בהם רבם, ולא רצה להשגיח ולהסתכל בפניהם כי שרתה עליהם רוח טומאה. עיי"ש הסיפור. ועי' בס' אביר הרועים עובדא כעין זו אצל תלמידי הרה"ק מקאלוב ז"ל.

חנוכה, און אויף חנוכה האט ער אים אהיים געשיקט, ער זאל נישט זיין דארט. און דעמאלטס ווען ער איז אוועק געגאנגן האט אים דער בערבעשטער רב געזאגט אזוי 'פאר א רביץ קענסטו שוין צופיל, פאר א רב דארפסטו נאך אסאך האראוועק....'

רב דקהלתינו במאנטריאל: ס'איז זייער אינטערסאנט, מ'האט גערעדט פונעם קדושת יו"ט, כ'האב א שכן אין מאנטריאל, זיין טאטע איז געווען אן אלטער איד, ר' מרדכי האט ער געהייסן, דער ר' מרדכי האט מיר פארציילט, זיין מאמע'ס טאטע האט געהייסן ר' שלום כהנא, ער האט געוואוינט אין סיגוט, און דער ר' שלום כהנא האט געשיקט די טעכטער שטודירן, און דער קדושת יו"ט האט אים געלאזט רופן, און ער האט זיך ארוים געדרייט אז דאס איז וועגן פרנסה, ביז דער קדושת יו"ט האט געזעהן אז ער קומט נישט מיט אים דורך, האט ער אים געזאגט, 'הער אוים שלום, דו ווילסט האבן געבילדעטע מיידלעך...? זאג איך דיר דו וועסט האבן געבילדעטע מיידלעך...!', בקיצור, אלע זענען געבליבן מיידלעך... עד שהלבינו ראשם, נאר וואס דען? די עלטסטע טאכטער האט ער נישט געהאט געשיקט, זי האט יא התונה געהאט, און זי האט געהאט איין בן יחיד, און דער בן יחיד האט מיר פארציילט די מעשה.

רבינו: אזוי?! ער איז געווען זייער שארף!

כ'האב קיינמאל נישט געהערט די מעשה.

רב דקהלתינו במאנטריאל: דער איד האט מיר פארציילט די מעשה. רבי מרדכי מאשקאוויטש, אונזער שכן'ס טאטע, ער איז געווען אן אלטער איד, און ער האט מיר געזאגט אז ער איז א בן יחיד פון זיין מאמע, זי איז געווען די אייניגסטע טאכטער וואס זי איז נישט געגאנגען שטודירן, האט זי אים איבער געלאזט... אזוי האט אים דער קדושת יו"ט געזאגט, 'דו ווילסט האבן געבילדעטע מיידלעך? דו וועסט האבן געבילדעטע מיידלעך...', א פחד פון א מעשה. ער איז געווען זייער שארף.

הרר"א: כ'בין אמאל געווען ביי די יארצייט כ"ו אב ווען דער פעטער רעדט פאר די בחורים אין קרית יואל, אויך עפעס א פלא פון א מעשה האב איך געהערט דארט, ער האט פארמאכט די גמרא, איך וויים אלעס... כ'האב נאך קיינמאל נישט געהערט אזא שפראך.

רבינו: יא, ס'איז געווען אויך אמאל ווען ער האט פארגעלערנט פאר די בחורים אין די ישיבה, האט ער געזאגט, 'קיינער זאל נישט מיינען אז מ'נארט מיך אויס, איך וויים אלעס וואס טוט זיך מיט יעדן בחור, אפילו וואס טוט זיך אונטער די דאכענע...'. ער האט צוגעמאכט די גמרא און ארוים געגאנגען. עס האט זיי אנגעכאפט אזא פחד... ס'איז געווען גרוים פחד ביים קדושת יו"ט.

א' הנוכחים: אין טעטש אויך צי נאר אין סיגוט?

רבינו: מן הסתם אין טעטש אויך.

ביים זיידן ביים עצי חיים איז אויך געווען אזוי.[21]

רב דקהלתינו במאנטריאל: כ'האב אמאל געהערט אן אויסדרוק פון מיין טאטן, ווען דער קדושת יו"ט איז נסתלק געווארן איז דער עצי חיים געווען א יונגערמאן, האט מיין טאטע געזאגט 'ער איז אויפגעשטאנען ווי א לייב צו פירן די מדינה', דעם לשון האט ער מיר געזאגט.

הרר"א: כ'האב געהערט פון זיידי (רבינו הברי"ט ז"ל), ער פלעגט זאגן, אז דער טאטע האט געזאגט איינמאל א וואכן אן ס'איז נישט געווען וואס איבערצופרענגן מהאט אלעס געדארפט פארשטיין, ער האט פארציילט אז ס'איז געווען איינער יונה וואס האט געקויפט פאר זיין טאטן (מרן העצי"ה ז"ל) גאלדענע עסצייג, אזוי ווי ער איז אריין געקומען דערמיט, האט דער עצי חיים געגעבן א זאג, 'יונה'....! און דאס איז געווען גענוג. ער האט עס אוועק געטומען.

רב דקהלתינו במאנטריאל: אז ער האט ווייניג געערעדט...

הרר"א: ס'איז נישט נאר ווייניג געערעדט. ער האט נאר געגעבן א זאג 'יונה'...

רבינו: ער האט געגעבן א קוק, מ'האט געדארפט פארשטיין דעם וואונק, ער האט אויפגעהויבן אויגן און די משמשים האבן געדארפט פארשטיין...

הרר"א: דער יונה איז געווען א גרויסער חסיד, אבער כ'האב פארשטאנען אז קיין שומר שבת איז ער נישט געווען.

רבינו: ער איז געווען א שוואבער איד, מסתמא.

הרר"א: יא, א שוואבער איד אבער א גרויסער חסיד, און ער פלעגט ליעב האבן די אלעס סארט שטיק. אלץ געברענגט

---

21 ויש לציין שבס' צדיק כתמר יפרח (עמ' י"ז) מתאר שולחנותיו של הרה"ק העצ"ח וז"ל: הרב הנ"ל לא דיבר כלום בליל שב"ק, רק ישב באימה וביראה, אשרי מי שראה אותו איך שישב רבינו אצל השולחן, שהיו יכולים לשאוב יראת שמים במדה גדושה שלא ראו כואת כדוגמתו", עיי"ש עוד.

נייע זאכן, היינט איז געווען אין זאך, מארגן עפעס אנדערש, איינמאל איז אויסגעוואקסן גאלדענע עסציייג, און ער געטט א קום אריין צום טיש, און דער עצי חיים האט זיך אהנגערופן 'יונה'... און דאס איז עס געווען...

רב דקהלתינו במאנטריאל: גראדע איז אינטערעסאנט, איך בין אמאל געשטאנען און כ'האב געהערט ווי ר' דוד בעריש (רב דקהלתינו ב"פ) זאגט פאר מיין טאטן אויף ר' יעקב יצחק [צימענט],[22] 'כ'וויים נישט וויפיל יאר ער איז געווען אין סיגוט, און ער האט קיינמאל נישט געהערט קיין ווערטל', האט זיך מיין טאטע אהנגערופן, 'איך בין געווען איין מאל, און כ'קען דיר איבער זאגן צוויי ווערטלעך'... און ער האט עם איבער געזאגט אויך.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ואיחל רבינו להחתן: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זיווג זאל זיין א קשר של קיימא א בנין עדי עד לתפארת האבות, הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט ברכה והצלחה און אלעם גוטן.

וכירך רבינו לניסו רב דקהלתינו במאנטריאל: לחיים, תענוג ונחת מיט געזונט ברכה והצלחה.

ואח"כ איחל רבינו לחיים להמחותנים ולכל בני המשפחה

ואיחל לבעל האכסניא, הר"ר מרדכי דוב: לחיים, ס'זאל אייביג זיין שמחה ביי דיר אין שטוב

ואמר רבינו: מיין מאמע'ס מאמע איז דאך אויך געווען א באב"ד.[23] ער האט געהייסן ר' שמואל באב"ד, ער איז געווען רב אין סאנדא–ווישנא.

כהאב שוין פראבירט מברר צו זיין, וואו איז ער געווען אן איידעם דער זיידע רבי שמואל? קיינער ווייסט נישט.

הרר"א: אינטערסאנט, ביי די שבעה נאך די באבע (הרבנית הצ' ע"ה), האט מען גערעדט נאך ווען מען זי הייסט, מיין מאמע זאגט אז די באבע האט געזאגט אז זי ווייסט נישט נאך ווען מען זי הייסט.

רבינו: יא, דיין מאמע האט מיך געפרעגט דעמאלטס, כ'האב געזאגט אזוי, 'פעסיל' האט זי געהייסן נאך די גארליצער רביצין (הרבנית הצ' ע"ה אשת הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל). זי איז געווען א מומע פאר איהר,[24] דעם ייטב לב'ס טאכטער. 'לאה' האט זי נישט געווואוסט נאך ווען מען זי האט געהייסן.

רב דקהלתינו במאנטריאל: אן אינטערסאנטע זאך, ר' מיכל זיכערמאן האט א נאמען געגעבן פאר זיין עלטסטער זוהן 'ליפא' און ער האט עפעס צוגעלייגט ווייל ער האט געהערט אז דער רבי ז"ל זאגט מ'דארף נאך די קריג צילייגן אויף די וואם זענען אוועק, און דאס ערשטע מאל וואם ער איז געגאנגען מיט א קוויטל האט אים דער רבי געפרעגט, פארוואם האסטו צוגעלייגט? האט ער געזאגט אז דער רבי זאגט דאך אז מ'דארף צולייגן, האט ער געענטפערט, 'עה, צו ליפא ברויך מען נישט...'

רבינו: אזוי?! א חידוש, כ'האב דאס קיינמאל נישט געהערט.

רב דקהלתינו במאנטריאל: אזוי האט מיר ר' מיכל זיכערמאן פארציילט. כ'שטעל מיך פאר אז זיין טאטע האט געהייסן נאכ'ן קדושת יו"ט. וואם איז פשט פון דעם וויים איך נישט.

רח"ש: אויב איך מעג פרעגן דעם מאנטריאלער רב, ווען מ'האט א נאמען געגעבן 'חיים' פאר איינע פון די קינדער.

רב דקהלתינו במאנטריאל: יא מיין זוהן אין קרית יואל, ר' קלמן'ס איידעם.[25]

רח"ש: יא, דאס האט דער שווער געהייסן?

רב דקהלתינו במאנטריאל: ניין, ער איז געקומען צום ברית קיין מאנטריאל, האב איך אים געפרעגט צי איך קען א נאמען געבן 'חיים' (ע"ש של מרן הדברי חיים ז"ל).

רח"ש: וואם איז געווען די שאלה?

---

22 שני האחים רבי יעקב יצחק ורבי יוסף צימענט ע"ה, היו מהתלמידים החביבים של רבינו העצי חיים ז"ל והגיעו לארה"ב עוד טרם פרוץ מלחמת העולם השניה, ותיכף לאחר המלחמה קנו הבית העומד עד היום ברחוב היוז סטריט בוויליאמסבורג, ויסדו שם ביהמ"ד עצי חיים סיגעט, וכאשר הגיע רבינו הברך משה לארה"ב בתחילת שנת תש"ז מסרו לידו הביהמ"ד ועמדו לימין קדשו כל ימיהם, יהא זכרם ברוך.

23 אבי הרבנית הצד' ע"ה הגה"ק רבי אהרן ט"ב ז"ל הי' חתנו של הגאון רבי שמואל באב"ד ז"ל אב"ד סאנדא-ווישנא בן הגאון רבי חיים באב"ד ז"ל אב"ד מיקולינץ אחי הגאון הגדול בעל המנחת חינוך ז"ל.

24 אחות אמו של אביה הגה"ק רבי אהרן ז"ל אבד"ק וואלאווע, ה"ה הרבנית הצ' הענדל ע"ה זו' של הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל ז"ל אבד"ק וואלאווע, בת מרן הייטב לב ז"ל.

25 ה"ה הרה"ג ר' קלמן הלבערשטאם שליט"א רב דביהמ"ד ברכות נפתלי צאנז קרית יואל, ומנה"ר במתיבתא הק' סניף קדושת יואל.

רב דקהלתינו במאנטריאל: כ׳וויים נישט, מ׳האט עפעם נישט געגעבן דעם נאמען.

כהאב געפרעגט, זאגט ער, ׳יא׳. און ער זאגט מיר ׳רבי חיים׳ל (הגאון הצדיק רבי חיים האלבערשטאם דומ״צ בעיר סאטמאר בנו של הרה״ק מהרש״א מראצפערט ז״ל) איז געווען א געלונגענער מענטש, ער האט סך הכל עהאט א שוועך אויסרייד׳.

רבינו: דער חיתוך הדיבור איז אים געווען שווער. ער האט נישט געקענט זאגן קיין גימ״ל.[26]

רב דקהלתינו במאנטריאל: יא. האב איך אים געפרעגט צי איך זאל אינזין האבן דעם עצי חיים אויך?, זאגט ער, צום צאנזער זיידן דארף מען קיינעם נישט צולייגן.

האב איך אים געפרעגט, זאל איך געבן ׳חיים׳ אדער ׳זלמן לייב׳ (ע״ש מרן חייטב לב ז״ל)? זאגט ער, ׳דאם דארפסטו באשליסן׳.

שוין, איך בין נישט געווען צופרידן, און דאם איז שוין געווען אויך די עלטערע יארן, האב איך מיך מיישב געווען אז איך וועל איבערפרעגן נאכאמאל, ווען ער איז געקומען אין ביהמ״ד בין איך צוגעגאנגען און כ׳האב געפרעגט די דריי שאלות און כהאב באקומען די זעלבע תשובות... שטייענדיג דארט ווען מ׳האט שוין געדארפט געבן דעם נאמען, האב איך געפרעגט, שווער זאל איך געבן ׳חיים׳? האט ער נאכאמאל געענטפערט ׳דאם דארפסטו באשליסן׳..., אינטערסאנט.

רח״ש: אבער אין די משפחה איז נישטא קיין ׳חיים׳.

רב דקהלתינו במאנטריאל: כ׳וויים נישט, ס׳איז מיר אזוי איינגעפאלן האב איך דאם געגעבן.

הרמ״ד: דער נאמען ׳מרדכי דוב׳ (ע״ש הרה״ק מהאראנסטייפל ז״ל) איז אויך נישטא אין די משפחה.

א׳ הנוכחים: ער איז דער איינציגסטער ׳מרדכי דוב׳ פונעם טאטנ׳ס אייניקלעך.

רב דקהלתינו במאנטריאל: כ׳האב אין מאנטריאל שוין אן איר אייניקל ׳מרדכי דוב׳.

רח״ש: פארוואס טאקע האט מען נישט געגעבן דעם נאמען?

רבינו: ס׳איז ווייט, מ׳דארף אנקומען ביז אהין, מ׳פראבירט דאך צו געבן קודם די נאנטערע נעמען.

רב דקהלתינו במאנטריאל: איך היים ׳דוד׳, דער זיידע (הבנין דוד ז״ל) האט געהייסן ׳דוד דוב׳, זיין טאטע האט געהייסן ׳מרדכי זאב׳, איז געווארן ׳מרדכי דוב׳, איז מען אטאמאטיש שוין אהנגעקומען צו דעם נאמען.

וואם מיין זוהן האט באמת אינזין געהאט ביים נאמען געבן וויים איך נישט...

הרר״א: דער זיידע האט הנאה געהאט פון דעם נאמען.

רב דקהלתינו במאנטריאל: א אינטערסאנטע מעשה האב איך געהאט, מיין טאטע ז״ל איז געקומען קיין ניו יארק דאם לעצטע מאל און ער איז צאמגעפאלן, און ער איז געווען אין שפיטאל, דעם ערשטן טאג איז ער נישט געווען בסדר, זיי האבן שפעטער געזאגט אז מ׳האט געטראפן די זאלץ איז געווען הויעך, די אלע זאכן... זיי האבן געטוהן וואם מ׳דארף צו טוהן, און ער איז געשלאפן און איז אויפגעשטאנען אן אנדערער מענטש, א טאג פריער האט ער גערעדט צו מיר זאכן וואם ער האט קיינמאל נישט געזאגט, און אינמיטן זאגט ער מיר, ׳דוד, דו הייסט נאכ׳ן קשאנובער זיידן׳, דעם נעקסטן טאג איז ער געווען רוהיג, זאגט ער, דו ווייסט, כ׳האב דיר נעכטן געזאגט אז דו הייסט נאכ׳ן קשאנובער זיידן, דו האסט מיך אהנגעקוקט אז איך וויים נישט וואם איך רעד, ווייל איך דיר זאגן אז דער סאטמארער רב האט געהאלטן אז מ׳זאל נישט געבן נאך די וואם זענען אומגעקומען, האב איך אינזין געהאט דעם קשאנובער זיידן אויך, אזוי האט ער געזאגט.

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן אסאך שמחות תענוג ונחת מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו גם לאחותו הרבנית תחי׳ ממאנטריאל: מזל טוב, אסאך אסאך תענוג ונחת פון אלע קינדער און אייניקלך און וויטער ביי די אור אייניקלך, לעכטיגע דורות, זאלסט געזונטערהייט קומען אויף שמחות כסדר.

הרר״א הראה לרבינו: די כלה איז דא, דער פעטער זאל אהנוואונטשן.

ובירך רבינו להכלה: מזל טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן, נחת און שמחה מיט פרייד, מיט אלע גוטע ענינים, מ׳זאל הערן גוטע בשורות תמיד.

ונפרד רבינו מהם מתוך שמחה ורב ברכות

---

26 עיי׳ בס׳ רבינו הקדוש מראצפערט (עמ׳ שמ״ח) שכשרבי חיים הנ״ל היה ילד היה כבד פה ולשון, ורצו לנתחו, והסבא הגה״ק רבי מרדכי מהארנסטייפל ז״ל אמר שלא יתנתחו, כי מום זה לא יזיק לו, וכן הורה הרה״ק משינאווא ז״ל באמרו, ניש-קשה גם משה רבינו היה כבד פה לשון.

תורה
הבית של גבאי הצדקה בעולם

והוא יהיה לי לעטרת צבי

בשיר ושבח ותהלה לרוב, נשגר ברכת מזל טוב, להגיש ולהביע מיטב ברכותינו, ברכת מזלא טבא אל מעלת כבוד ידידינו, האי עושה ומעשה, ברוך הכשרון, רב פעלים בהכשר ויתרון, מוכתר בנימוסין, מופלא ומופלג בכל מדה ומעלה נכונה, אוצר כלי חמדה ומאוד נעלה, מרבה להיטיב, עומד לימיננו בימין צדקו בתודירה, וטרם נקרא לו ויאמר הנני הנני בפנים מאירה, שמו הטוב הולך לפניו לשם ולתהלה, ונודע בתוך אמוני עם סגולה, במסירות בנדיבות בשמחת ובפנים מאירה, לו יאתה כל שבח ושירה.

איש אמונים, יקר מפנינים, בחכמה פותח שערים ודברים, בחן ובשכל טוב בעיני אלקים ואדם איש האשכולות, רב תבונות בפנים מסבירות, איש חי ורב פעלים, שמו מפארים, ה"ה

הר"ר מנחם צבי ראטער הי"ו

הוא הגבר אשר בכשרונותיו הברוכים עומד על הפקודים במסירת נאמנה, ועוסק בצרכי ציבור באמונה בלב טוב להסיב עם אלפי גבאי צדקה, בהצנע לכת בהשכל ובדעת, ובסוד לבבו עומד ומסייע בכל מיני אופנים, בעצה ובמעש, אשרי לו וחלקו, שכרו הרבה מאד על פי פעלו!

לרגל השמחה הגדולה השורה במעונו, שמחה וחדוה באהלו

בהולדת בנו למזל טוב

יהא רעווא מן קדם אבוהון דבשמיא, שיזכה לרוות רב נחת במלוא חפניים, לגדלו ולחנכו לתורה ויראת שמים, ויזכה להמשיך פעלו הברוכים לתורה ולתעודה מתוך מנוחה ושמחה, מתוך נחת ותענוג דקדושה מכל יוצ"ח, וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

המאחלים מקרב לב בשם למעלה מ-26 אלף נבאי צדקה:

צוות תורם בארה"ק

יחזקאל שרגא קליין, שאול וי"ס ליפא כץ, מרדכי זאבי אלטר, אברהם יצחק כהן, נתן נטע שטיין, יוסף חיים אפרמאן, יוסף ויטש, יעקב צלמאנר, אשה לעמער,

צוות תורם בחו"ל

שלמה ריזמאנסרס, יצחק אייזיק שמענר, אשה הירש, דוד וואכטל, אשה שושן פלטנר, דוד טעמענבוים, ליפא פוללאק, דוד בערים וואכטל, ליפא הירש,

שרות הקווע: חיים וועדצמערסער מנהל תורת הקולמי

ע"י אפטרסים לברכה:
יצחק פרידמן, שמעון שוילמוויטש, ליפא פסקסטג

קנאת סופרים תרבה חכמה:

שיעור תהלים לפני תלמידי המתיבתא הק' בקרית יואל יצ"ו - סניף עצי חיים

יום ג' בהעלותך שנת תשפ"ה לפ"ק

אין די סדרה פון די וואך, בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. אין די שבעת הנרות איז געווען דער נר אמצעי, און נאכדעם איז געווען ששת נרות, דריי פון איין זייט און דריי פון די אנדערע זייט, זעקס נרות. די ספה"ק זאגן דער נר האמצעי דאס איז א רמז אויף תורה שבכתב, ששת הנרות דאס איז א רמז אויף ששה סדרי משנה פון תורה שבעל פה. אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, די ששה סדרי משנה אלעס גייט געבויגן צו תורה שבכתב, ס'קריגט נישט אויף תורה שבכתב, נאר ס'איז מאיר תורה שבכתב.

וועט אהרן הכהן האט אנגעצינדן די מנורה, האט ער אנגעצינדן די מנורה אריינצושיינען אין אידישע הערצער, דער נר האמצעי האט אריינגעשיינט אין אידישע הערצער תורה שבכתב, און די ששת הנרות האבן אריינגעשיינט אין אידישע הערצער ששה סדרי משנה. **די ששה סדרי משנה דאס איז נרות המאירים עד היום הזה, דאס באלייכט ביז צום היינטיגן טאג! אהרן הכהן האט אנגעצינדן דעם נר ה' נשמת אדם, אז די נשמה פון אידן זאלן קענען פארשטיין תורה שבכתב און תורה שבעל פה, מ'זאל קענען לערנען תורה שבכתב, און אנצינדן אלע זעקס נרות, דאס מיינט מע אדורכצולערנען אלע ששה סדרי משנה, גאנץ ש"ס.**

ס'איז א גרויסע שמחה פאר אונזער קהלה, **אין א פאר טעג ארום אי"ה וועלן אסאך הונדערטער לומדים, וואס האבן געלערנט, און זיי האבן גע'חזר'ט, און זיי האבן זיך פארהערט אויף גאנץ ש"ס, די ל"ו מסכתות.** עס זענען דא וואס האבן אנגעהויבן וועלן מ'האט אנגעהויבן צו לערנען מסכת ברכות, זיי זענען טאקע ממש מסיים גאנץ ש"ס, און עס זענען דא וואס האבן זיך הערשט שפעטער צוגעשטעלט צום סדר הלימוד, אבער זיי האבן אדורכגעלערנט מסכתא נאך מסכתא, און יעצט זענען זיי אויך מסיים כאטשיג א גרויס חלק פון ש"ס, **מיטן אויבערשטען'ס הילף וועט זיין א גרויסע מסיבה לכבוד שמחת התורה, א שמחה פון אידישע קינדער וואס זענען זוכה צו דעם, מסיים צו זיין ש"ס.**

וועד ס'וויסט דער סדר הענינים, דאס איז נישט פון זיך אליינס צושטאנד געקומען. ביז צוואנציג יאר צוריק האבן בעלי בתים נישט מסיים געווען ש"ס, אפשר יחידי סגולה, אבער אז אזא ציבור זאל אדורכלערנען און מסיים זיין ש"ס? ביז צוואנציג יאר צוריק איז דאס נישט געווען. **ב"ה אין די לעצטע יארן איז אכשר דרא, ס'איז דא אן התעוררות צו לערנען, און מ'האט פארשטארקערט לימוד התורה פאר בעלי בתים, אזוי אז בעלי בתים פארשטייען היינט, און קענען דורכלערנען איין מסכת און נאך א מסכת, בעלי בתים קענען אויך מסיים זיין ש"ס.**

דאס איז נישט פון זיך אליינס געקומען, ס'איז דא אן עסקן וואס ער איז א מזכה את הרבים (ה"ה הרבני החסיד התורני מו"ה יצחק שוואַרץ הי"ו, פטרון החבורה), דאס קאסט אים אסאך צייט, כח, און געלט.

געלויבט דעם היילגן באשעפער, אז ס'איז נתוסף געווארן אסאך לומדים, סיי אין אונזער קהילה, און סיי לומדים פון אנדערע קהילות וואס האבן זיך צוגעשטעלט צו דעם סדר הלימוד, און זיי זענען אויך א חלק פון די מסיימים. חוץ מזה, א גוטע זאך מאכן

אנדערע אויך נאך, אנדערע קהילות האבן אויך נאכגעמאכט אזא מסגרת, אין אנדערע קהלות לערנען אויך בעלי בתים מסכתות, און זיי וועלן אויך מסיים זיין, ס׳וועט אויך קומען א צייט וואס פארשידענע קהלות וועלן מסיים זיין ש״ס.

דאס איז **״קנאת סופרים תרבה חכמה״, אויף די קנאה האבן חז״ל געזאגט כמותו ירבו בישראל**, מען מעג זיך אפלערנען איינער פונעם צווייטן, און יעדער זעהט זיך צו פארבעסערן. עכ״פ דאס איז א זיכוי את הרבים פאר טויזנטער אידן אין די גאנצע וועלט, איך רעד יעצט פון אלע קהילות, ווייל ער איז נישט נאר מסייע פאר אונזער קהילה, נאר מ׳העלפט צו פאר אנדערע קהילות מסדר צו זיין ענינים, און מען טוהט עס בחפץ לב.

איך זאג, ס׳איז דא נגידים אויף די וועלט, דער אויבערשטער האט זיי געבענטשט מיט געלט, וואס געשעהט נאכדעם? אז זיי האבן געלט קענען זיי זיך נאכגעבן תאוות, פארשידענע תאוות, בויען שיינע הייזער, פארן אויף וואקאציע, הנאה האבן פון עולם הזה, זיך לאזן וואויל גיין, ער קען זיך עס ערלויבן, וועט ער זיך נאכגעגעבן די תאוות.

דער עסקן (הנ״ל), דער אויבערשטער האט אים געהאלפן, ער קען זיך אויך ערלויבן נאכצוגעבן די אלע תאוות, **ער האט אבער אן אנדערע תאוה, ער האט א תאוה מרבה צו זיין לימוד התורה, מרבה צו זיין** לומדי תורה, ממילא לאזט ער זיך קאסטן געלט, אסאך געלט, אז ס׳זאל נתרבה ווערן לומדי תורה, און ער געבט דאס אוים אויף דעם. יעצט ווען ס׳קומט דער סיום, איז דאס פאר אים פערזענליך א גרויסע שמחה, ער האט א חלק אין אזויפיל אידן – בעל הבת־ישע אידן – וואס זאלן לערנען, און מסיים זיין, און דאס וועט ברענגען נאך לומדי תורה, ס׳וועט נתוסף ווערן ספסלי ביהמ״ד.

ס׳איז א געוואלדיגע שמחה נישט נאר פאר אים פערזעלעך, ס׳איז א גרויסע שמחה אויך פאר כל הקהל הקודש, ווען מען זעהט ווי עס ווערט נתרבה די כבוד פון די תורה הקדושה. באמת דארף מען מאכן א ברכת הטוב והמטיב, ״טוב ומטיב לאחריני״, וואס ס׳ווערט נתרבה לומדי תורה פאר בעה״ב און יונגעלייט.

און איך זאג אפילו בעה״ב וואס זענען אביסל שוואך און נאכגעלאזט אין אנדערע ענינים, דער אויבערשטער האט געהאלפן זיי האבן זיך צוגעשטעלט צו דעם מסגרת, און זיי האבן געלערנט, זיי זענען נישט די חסידי־ישע בעה״ב, אבער **סוף כל סוף זיי לערנען אויך, סוף כל סוף, די תורה, המאור שבה וועט זיי הייבן, און ס׳וועט זיך דערקענען א בעסערונג.** עכ״פ אפילו שוואכערע בעה״ב האלטן מיט די סדר הלימודים, כאטשיג אין עולם הזה האבן זיי הנאה פון עולם הזה, סוף כל סוף דארף מען דאנקען דעם באשעפער אז זיי זענען מקושר צו די תורה.

*

יעצט גייט זיין א סיום, א גרויסע מסיבה פאר אסאך אידן, איז דא אסאך חכמים, יעדער הייבט אן צו זאגן דעות, מ׳דארף אזוי מאכן און אזוי מאכן, דער עסקן לאזט זיך קאסטן אסאך געלט, מען סעקירט אים, מען קריטיקירט אים, יעדער איינער פארשטייט מ׳דארף אזוי מאכן, מ׳דארף אזוי טוהן.

איך פרעג זיי די אלע קריטיקירער: עטען האט שוין אמאל אויפגעטון גוטס? עטען האט שוין אמאל געטון א גוטע פעולה לזכות את הרבים? איך מיין אז די אלע קריטיקירער זענען נישט פון די לומדים וואס זענען יעצט מסיים ש״ס, זיי זענען נישט פון די, וואלטן זיי אויך געלערנט און מסיים געווען וואלטן זיי אנדערש פארשטאנען!

איך וויל דא ברבים מחזק זיין דעם עסקן הנכבד וואס טוהט פעולות גדולות מרבה צו זיין לומדי תורה.

אויב עמיצער האט עפעס טענות, טאמער איז ער א ווילנאמסבורגער, איך האב ב״ה א חשובן זון אין ווילנאמסבורג, דער רב פון ווילנאמסבורג, ער קען ארייננגיין צו אים, און זאגן אויב מ׳האט עפעס צו זאגן, אבער סתם גיין און דרייען רעדלעך? לא זו הדרך! און בכלל, איך וויל זיי פטרן פון די אחריות אויף כלל ישראל, די אחריות פון כלל ישראל ליגט נישט אויף זיי.

איך וויל ארויסברענגען ברבים דברי שבח און חיזוק, פאר די וואס זיי טוען מרבה צו זיין לומדי תורה.

מ׳האפט אז אנדערע קהלות וועלן נאכטוהן, און זיי וועלן אויך מאכן סיומים, און ס׳וועט אויך זיין מיט א פרסום גדול, און מען וועט מרבה זיין כבוד התורה און לומדי תורה. כל המזכה את הרבים זאגן חז״ל אין חטא בא על ידו.

איך האף צום היליגן באשעפער אז ס׳וועט ארויסקומען א קידוש שם שמים, ס׳וועט נתרומם ווערן כבוד התורה, און נתרבה ווערן לומדי תורה, אין לנו שיור רק התורה הזאת.

אין די טמא׳נע מדינה וואו אונז לעבן מיר, איז דא איין אייניגיג זאך זיך צו האלטן און עומד זיין בנסיונות, נאר אז מ׳וועט לערנען תורה! און אז ס׳וועט נתרבה ווערן לומדי תורה וועט נתרבה ווערן ערליכע אידן, ס׳וועט נתרבה ווערן שומרי תורה, און ס׳וועט נתרבה חסיד־ישע אידן, ווארעמע אידן, מיט א ברען!

די תורה הקדושה האט אלע סגולות און כוחות הקדושה לאין שיעור, איז צום האפן צום אויבערשטן חפץ ה׳ בידינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה.

בעהשי"ת

הדר קבלוה מאהבת התורה!

קבלת התורה פונדאסניי דורך די טויזענטער מתחילים!

הדרן עלן כל הש"ס

הייליגע פייער'דיגע מאמענטן בשעת די אלפי המסיימים שרייען אויס:

מכאן ואילך יצרב לכם!

א' שלח • סיום כל הש"ס

תורתך שעשועי

אַר.סי.סי. • במקהלות אלפי אלפים

שירו לו שי"ר ציון

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר את ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו פה עיר הקודש, ועומד לימינה במדת הגודש, יום ולילה לא ישבות בפעולותיו הכבירים, בתבונתו יזרח אור לישרים, שמו הטוב נודע בשערים, כש"ת

ה"ה כש"ת מו"ה

יואל שמעון הכהן רובין

הי"ו

מגדולי עסקני וועד קרן הבנין
דקהלתינו ומוסדותינו הק' פעיה"ק ת"ו

לרגל שמחת נישואי בנו למז"ט

החתן **מנחם יודא הכהן** נ"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי'

בת ידידינו הנעלה מוה"ר **יואל גאלדשטיין** הי"ו

ובזמן שמחתו, נביע תהילתו, איש מהיר במלאכתו, מוסר עצמו במיטב תבונתו, עומד לימינינו ברוב חריצותו, יום ולילה לא ישבות למען הקמת הבנין האדיר כליל בהדרתו

עטרת זקנים בני בנים

והברכה אחת לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש.

הרבני הנגיד המפואר

הרה"ח ר' **משה גאלדשטיין** הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יר"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בהוקרה והערכה

וועד קרן הבנין

פעיה"ק ירושלים תובב"א

תורה, נביאים וכתובים

אין להעתיק